

Hrvatski

glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Godina XVII Broj 165

2019. ISSN 1800-5179

Sretan Uskrs!

Sadržaj:

- 3** Značajan doprinos odnosima Crne Gore i Hrvatske
- 8** „Vizije razvoja“ u Muzeju grada Perasta
- 12** Stare i rijetke knjige – istinski svjedoci jednog vremena
- 18** Projekt „Korijeni“ - Jačanje povezanosti i suradnje
- 20** Uručena povelja Danilu Iveziću
- 23** Žene, knjige, prijateljstva, umjetnost i cenzura tijekom zlatnog doba Dubrovnika
- 26** Sportska i ljudska veličina
- 29** Kronika Društva
- 30** Aktualnosti
- 41** Antiki fagot
- 44** Tragom kulta sv. Agate u Boki kotorskoj
- 50** Škrinjica nostalgije – Čestitke u očima prošlosti
- 55** Povijest brodskih kružnih putovanja u Boki kotorskoj: CITY of NAGPUR
- 58** Spomen na don Graciju Brajkovića, zaslužnoga bokeljskog svećenika i znanstvenika
- 63** Ostavština obitelji Visković u Perastu - Pokretna ostavština Viskovića
- 68** Grbovi kotorske vlastele XIV vijeka
- 70** In memoriam: Zvonko Nikolić
- 71** In memoriam: Krsto Kiko Tomičić

Poštovani čitatelji!

Stiglo nam je dugo očekivano proljeće! Kišno i još uvijek prilično hladno, ali ipak proljeće! Za mene ono predstavlja uvijek novu radost, novo buđenje, novu snagu i nadu da će sve biti bolje, ljepše i uspješnije nego što je u zimskim danima.

Tako se nadam da će se naša financijska situacija konačno stabilizirati, da će naši projekti biti podržani na natječajima na kojima sudjelujemo te da ćemo biti u prilici rasterećeno planirati i realizirati aktivnosti kojih ima puno, ali su još uvijek na čekanju.

Predsjednik Hrvatskoga sabora Gordan Jandroković sudjelovao je na 16. konferenciji predsjednika parlamenata država sudionica Jadransko-jonske inicijative koja je nedavno održana u Bečićima i tom prilikom posjetio je Kotor i Tivat. Jandroković je sa svojim suradnicima posjetio Kotorsku biskupiju, Hrvatsko građansko društvo i Hrvatsko nacionalno vijeće te je s predstavnicima hrvatske nacionalne manjine razgovarao o našem položaju, aktivnostima, odnosu državne i lokalne vlasti prema nama, kao i o financijskoj potpori koju dobivamo.

U ovom broju obradili smo teme i događaje koji se odnose na očuvanje naše kulturne baštine i tradicije, a imamo i novi serijal „Škrinjica nostalgije“ koji će nas vratiti u neka davno zaboravljena vremena. U skladu s time je i naslovnica ovoga broja.

Prije nego što vas pozdravim želim istaknuti da svi u Hrvatskome građanskom društvu najoštrije osuđujemo nedavne napade i torturu koju je doživio Beranac hrvatske nacionalnosti, Igor Tomkić. U Boki stoljećima živimo međusobno se poštujući pa su ovakvi bezumni napadi još neshvatljiviji. Želimo vjerovati da se ovakvo nešto više nikad neće dogoditi na prostorima Crne Gore pripadniku bilo koje nacionalne manjine, odnosno niti jednom čovjeku.

U ime uredništva i svoje ime želim vam sretan Uskrs!

Vaša urednica
Tijana Petrović

Naslovnica: **Čestitka iz knjige „Škrinjica nostalgije“, Ludbreg 1922.**

“Hrvatski glasnik”, Kotor, je upisan u evidenciju javnih glasila kod Republičkog sekretarijata za informisanje RCG pod rednim brojem 04/01-1828 od 31.12.2002. godine. Časopisu je dodijeljen međunarodni standardni broj za serijske publikacije ISSN 1800-5179, koji je otisnut u gornjem desnom uglu korica. Časopis izlazi mjesečno.

Adresa: **Pjaca od muzeja 361, Stari grad, 85330 Kotor**
Telefon: +382 (0)32 304 232 · Faks: +382 (0)32 304 233
E-mail: hgd-kotor@t-com.me · WEB: www.hrvaticg.com
Žiro-računi: **520-361700-17** · **510-4741-76**
Osnivač i nakladnik: **Hrvatsko građansko društvo Crne Gore – Kotor**

Urednica: **Tijana Petrović**
Uređivački odbor: **Marija Mihaliček, Tripo Schubert, Vivijan Vuksanović, Joško Katelan, Marina Dulović i Danijela Vulović**
Lektorica: **Sandra Čudina** · Fotografije: **Foto Parteli, Radio Dux, Boka News, TO Kotor, Radio Kotor, Marija Mihaliček, Ljubica Štambuk, arhiva HGD CG**
Grafička priprema i tisak: **Biro Konto, Igalo**
Naklada: 500 primjeraka

Značajan doprinos odnosima Crne Gore i Hrvatske

Hrvatska nastavlja čvrsto podupirati i promicati politiku proširenja, kao jednu od najuspješnijih politika Europske unije, a posebno će to činiti tijekom svoga prvog predsjedanja Vijećem Europske unije.

Priredio:
Tripo Schubert

Predsjednik Hrvatskoga sabora Gordan Jandroković sudjelovao je na 16. konferenciji predsjednika parlamenata država sudionica Jadransko-jonske inicijative, koja je održana **19. ožujka 2019. u hotelu Splendid u Budvi**, u sklopu predsjedanja Crne Gore ovom inicijativom te supredsjedanja Upravljačkim odborom Strategije Europske unije za Jadransko-jonsku regiju (EUSAIR).

Na konferenciji, na kojoj je glavna tema bila „Turizam i kultura kao zajednička odrednica, prednost i strateško opredjeljenje“ sudjelovali su također predsjednici parlamenata Albanije, Crne Gore, Makedonije, Slovenije, Srbije, potpredsjednici parlamenata BiH, Grčke i Italije te glavni tajnik Jadransko-jonske inicijative.

Predsjednik Sabora Jandroković u svome obraćanju

izrazio je zadovoljstvo kontinuiranom parlamentarnom suradnjom u sklopu ove Inicijative već 18 godina, od prvog sastanka održanog u Zadru 2001. godine, te činjenicom da je Inicijativa prepoznata u EU-u i institucionalizirana u

sklopu Strategije za jadransku i jonsku regiju.

Time je svim kandidatkinjama i potencijalnim kandidatkinjama pružena dodatna integracijska potpora. Istaknuo je da je Hrvatska, od samog početka uspostave jadransko-

Gordana Jandroković i Ivan Brajović

jonske suradnje, prepoznala mogućnosti koje ona nudi na ovom prostoru – ne samo kao foruma za politički dijalog, već kao i okvira multilateralne suradnje koji može afirmirati njezinu jadransku dimenziju.

Zbog raznovrsnosti svoga jadranskog područja i velikog bogatstva, budućnost Jadrana za Hrvatsku jedno je od pitanja koje ima prioritetni nacionalni interes. Također, jadransko-jonski bazen predstavlja jedinstveni prostor za suradnju.

Ova regija ima oko 93 milijuna stanovnika u devet država, bogatog je kulturnog i povijesnog naslijeđa, velike prirodne ljepote, ali različitoga gospodarskog razvoja i stupnja integracije u Europsku uniju. A upravo uz ovakvu vrstu makroregionalne projektne suradnje postoji mogućnost smanjivanja tih razlika.

Međutim, jedan od preduvjeta za našu snažniju suradnju u ovoj regiji, naglasio je predsjednik Jandroković, je prije

svoga prometno povezivanje i završetak projekta izgradnje jadransko-jonske autoceste.

Referirajući se na glavnu temu konferencije o održivom turizmu, predsjednik Jandroković istaknuo je da dva potencijala koja ova makro regija ima – bogata prirodna i povi-

jesno-kulturna baština – daju mnogobrojne prednosti za razvoj turizma.

Međutim, ono što svim zemljama treba biti zajedničko, imajući prije svega na umu za tvorenost jadransko-jonskog područja i turizma kao brzorastuće industrijske grane, to je da zemlje moraju osigurati održiv, odgovoran i uravnotežen razvoj. A to je moguće postići optimalnim korištenjem okolišnih resursa, uz snažniju zaštitu prirodne baštine i bioraznolikosti, prije svega na nacionalnoj razini, a onda zajednički koordinirano kako se eventualni negativni utjecaji iz pojedinih zemalja ne bi dalje širili te poštovanjem i priznavanjem kulturne i povijesne autentičnosti jednog kraja, njegovoga kulturnog naslijeđa i tradicijskih vrijednosti te vrednovanja doprinosa drugih u njihovom stvaranju radi boljšega međukulturnog razumijevanja i tolerancije.

Zaključno, Jandroković je istaknuo da u aktualnim okolnostima kada europski projekt gubi svoju privlačnost i kada se u Europskoj uniji događaju mnogobrojne promjene, Hrvatska nastavlja čvrsto

Generalni vikar Kotorske biskupije don Anton Belan dočekao je predsjednika Sabora ispred kotorske katedrale

Predsjednik Jandroković s kotorskim biskupom mons. Ilijom Janjićem

podupirati i promicati politiku proširenja, kao jednu od najuspješnijih politika Europske unije, a posebno će to činiti tijekom svoga prvog predsjedanja Vijećem Europske unije.

Uz proširenje, prioriteti predsjedanja bit će gospodarski rast i zapošljavanje; povezanost i sigurnost, a Hrvatska će snažno zagovarati daljnje pozitivne pomake pojedinih država u procesu pristupanja, uz prihvaćeno načelo individualnih postignuća, uvjetovanosti i ispunjenja kriterija, naglasio je predsjednik Sabora Gordan Jandroković.

Kao država koja predsjedava Jadransko-jonskom inicijativom, Crna Gora će u skladu s prioritetima vanjske politike nastaviti njegovati dobrosusjedske odnose i regionalnu saradnju, s ciljem postizanja ubrzanog razvoja i rasta u svim područjima od zajedničkog interesa država članica Inicijative – istaknuo je uz ostalo predsjednik Skupštine Crne Gore **Ivan Brajović** tijekom bilateralnih sastanaka sa sudionicima XVI. konferencije predsjednika parlamenata država članica Jadransko-jonske inicijative u Budvi.

U odvojenim susretima s predsjednikom Narodne skupštine Republike Srbije **Majom Gojković**, predsjednikom Hrvatskoga sabora **Gordanom**

Jandrokovićem, potpredsjednikom Senata Republike Italije **Paolom Tavernom** i potpredsjednikom Doma poslanika Republike Italije **Etoreom Rozatom**, kao i s generalnim tajnikom JJI **Đovanijem Kastelanetom**, zaključeno je da parlamentarna suradnja u sklopu Jadransko-jonske inicijative predstavlja poticajan mehanizam za druge oblike bilateralnih i regionalnih odnosa država članica.

Predsjednik Hrvatskoga sabora Gordan Jandroković sa suradnicima posjetio je 18. ožujka Kotor. U delegaciji su bili: Veselin Grubišić, veleposlanik R. Hrvatske u Crnoj Gori, Branko Bačić, predsjednik Kluba zastupnika Hrvatske demokratske zajednice u Hrvatskome saboru i voditelj međuparlamentarne skupine prijateljstva Hrvatska - Crna Gora u Hrvatskome saboru, Nikola Dobroslaović, župan Dubrovačko-neretvanske županije, Mato Franković, gradonačelnik grada Dubrovnika, Danijel Grunčić, predstojnik Ureda predsjednika Hrvat-

U obilasku katedrale Svetog Tripuna

skoga sabora, Gordana Genc, osobna savjetnica predsjednika Hrvatskoga sabora, Jasna Vaniček Fila, osobna savjetnica predsjednika Hrvatskoga sabora i Tomislav Pavković, drugi tajnik u Veleposlanstvu R. Hrvatske u Crnoj Gori.

Generalni vikar Kotorске biskupije don Anton Belan dočekao je predsjednika Sabora ispred kotorske katedrale i upoznao ga s poviješću katedrale i životom zaštitnika grada Kotora, svetim Tripunom, nakon čega je Jandroković

Posjet Hrvatskom građanskom društvu Crne Gore

posjetio muzej-relikvijar, koji se nalazi u sklopu katedrale.

Jandroković se susreo i s kotorskim biskupom mons. Ilijom Janjićem. „Hrvati su lojalni građani države Crne Gore, ali isto tako žele istaknuti svoj doprinos kulturnom bogatstvu, tradiciji ove države. Hrvati se ponose onim što su tijekom stoljeća stvarali na ovim prostorima i žele priznanje za svoj doprinos kulturnoj i duhovnoj ostavštini ove države. Oni su vrlo važan most između naših dviju država. Kada je u pitanju status Hrvata u Crnoj Gori, hrvatska manjina ovdje je priznata nacionalna manjina i ima potporu Crne Gore, ali uvijek postoje neke stvari koje možemo unaprijediti u materijalnom i financijskom smislu“, istaknuo je predsjednik Sabora.

Predsjednik Hrvatskoga sabora posjetio je sa suradnicima Hrvatsko građansko društvo Crne Gore na Pjaci od muzeja, gdje se nalazi i Hrvatska kuća.

Delegaciju Sabora primio je Marijo Brguljan, predsjednik HGD CG, sa suradnicima: Tripo Schubert, prvi predsjednik, Danijela Vulović, članica Upravnog odbora, Tijana Petrović, urednica časopisa Hrvatskoga glasnika i Vivijan Vuksanović, tajnica.

Nakon riječi dobrodošlice, Brguljan je prisutnima pre-

zentirao položaj hrvatske zajednice u Crnoj Gori, njezinu brojnost na posljednjem popisu, kao i odnos Vlade, Ministarstva manjina i kulture po pitanju financijske potpore i nepodržavanja projekata Društva.

Vulović je izvijestila prisutne o najznačajnijim projektima Društva - tiskanju jedinoga pisanog medija u Crnoj Gori na hrvatskome jeziku, bogatoj izdavačkoj djelatnosti i uspješnom radu dječjega mandolin-skog orkestra „Tripo Tomas“.

Schubert je posjetio prisutne na povijesni trenutak kada je aktualna vlast u Crnoj Gori krajem prošlog stoljeća napustila 'Beogradski kurs' i okrenula se prema zapadu uz svesrdnu pomoć Hrvatske, što je potaknulo grupu Hrvata iz Kotora i Tivta za ponovno organiziranje Hrvata nakon punih 60 godina. Tako je 23. lipnja 2001. godine osnovano Hrvatsko građansko društvo Crne Gore s ciljem očuvanja identiteta, jezika, bogatoga kulturnog naslijeđa i obnove

Marijo Brguljan i Gordan Jandroković

Jandroković sa suradnicima i Marijom Brguljanom pred Hrvatskom kućom u kotorskom Starom gradu

pokidanih veza zbog ratnih zbivanja između Crne Gore i Hrvatske. Od tada do danas Društvo je postiglo značajne rezultate na svim zacrtanim pravcima, što nije ostalo nezapaženo, kako od lokalne vlasti, tako i od čelnika Crne Gore i Hrvatske. Društvu je dodijeljena nagrada grada Kotora - „21. novembar“, Orden crnogorske zastave trećeg reda, a zaslužnim pojedincima Hrvatska je dodijelila ordene: Red Stjepana Radića, Red hrvatskog pletera i Red Ante Starčevića.

Predsjednik Sabora izrazio je zahvalnost na lijepom prijemu i pruženim informacijama, a Branko Bačić obećao je pozvati predstavnike HGD CG na planirani sastanak delegacije Sabora s predstavnicima crnogorskoga parlamenta u rješavanju financijske potpore Društvu od Crne Gore. Govoreći o odnosima Hrvatske i Crne Gore Jandroković je istaknuo kako su odnosi između dviju država prijateljski. „Crna Gora nedavno je ušla u NATO savez, tu smo partneri i očekujemo da će nam budućnost donijeti još više sadržaja i kvalitete između naših država.“

Njegova Ekscelencija Veselko Grubišić afirmativno se izrazio o značaju i postignutim rezultatima HGD CG i obećao daljnju pomoć kandidiranim projektima na godišnjem natječaju Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan R. Hrvatske.

Jandroković je sa suradnicima obišao i budući Hrvatski kulturni centar „Hrvatsku kuću“, palaču u staroj jezgri

grada Kotora koju je Crna Gora poklonila Hrvatskoj.

„Već ove godine krenut će se u obnovu te zgrade i očekujemo da će ona ubrzo biti u punoj funkciji. Planirano je da u njoj bude Konzulat RH, a na jednom katu će biti polivalentna dvorana za potrebe svih hrvatskih udruga“, rekao je Jandroković.

Delegacija Sabora zatim je posjetila Perast i otok Gospe od Škrpjela. Napuštajući svetište, Jandroković je uz ostalo rekao: „Impresioniran sam kulturnim, duhovnim i materijalnim bogatstvom hrvatskoga naroda u Crnoj Gori.“

Nakon obilaska otoka Gospe od Škrpjela uslijedio je posjet Hrvatskome nacionalnom vijeću u Donjoj Lastvi. Delegaciju je primio Zvonko Deković, predsjednik HNV-a sa suradnicima: Josipom Gržetićem, v.d. predsjednikom Hrvatske građanske inicijative, Adrijanom Vuksanovićem, poslanikom u crnogorskom Parlamentu, Ilijom Janovićem, potpredsjednikom Općine Tivat, Ljerkom Sindik, dopredsjednicom HNV-a, kao i profesoricom hrvatske nastave u Crnoj Gori Brankicom Vrbat.

Posjet HNV-u u Donjoj Lastvi

INTERAKTIVNI OKRUGLI STOL „MUZEJ GRADA PERASTA: VIZIJE RAZVOJA“ ODRŽAN U POVODU 82 GODINE POSTOJANJA

„Vizije razvoja“ u Muzeju grada Perasta

„Želim da ova palača, brižno održavana i prezentirana, i u budućnosti bude glavni stožer kulturne misije grada Perasta“, istaknula je arhitektica Zorica Čubrović

Priredila:
Marina Dulović, prof

„Muzej grada Perasta: Vizije razvoja“, naziv je interaktivnoga okruglog stola koji je 28. veljače održan u salonu Muzeja u Perastu.

Uvodnu riječ i pozdrav prisutnima u publici, kao i sudionicima okruglog stola uputila je potpisnica ovih redova, muzejska pedagoginja OJU „Muzeji“ Kotor, Marina Dulović, pohvalno ističući inicijativu i dobru namjeru da se na današnji dan razgovara o

budućim smjernicama razvoja usklađenim s novim tokovima suvremene muzejske prakse. „Danas je Perast očuvan barokni grad, jedinstven na istočnojadranskoj obali, koji privlači sve veći broj turista, grad koji se iz ere socijalističkog sistema i industrijalizacije vraća posebnosti i ekskluzivitetu, kako mu i pripada. Privilegij ambijentalne cjeline, prirodnih pogodnosti, sjaja i bogatstva minulih vremena, osjeća se na svakom koraku. Osunčan i okružen morem, koje je vjekovima donosilo dobra svake vrste, od materijalnih do kulturnih i duhovnih, Perast je opstao kao simbol vječnosti i neuništivosti. Danas se u ovom gradu proslavljaju dva značajna jubileja: 28. veljače 1661. u Perastu se rodio znameniti slikar Tripo Kokolja, a također istog dana (28. veljače 1937.), nakon 276 godina, osnovan je Muzej grada Perasta.“

Predstavnica Općine Kotor, sekretarka Sekretarijata za kulturu, sport i društvene djelatnosti Jelena Vukasović,

također je pozdravila inicijativu i rekla da je vrlo važno i potrebno da se javno razgovara o budućnosti Muzeja i ključnim pravcima razvoja. U svom obraćanju ona je istaknula da svaki ozbiljan planski razvoj ustanove podrazumijeva i održivo financiranje, dugoročno planiranje, izbor profesionalnih kadrova, adekvatne prostore i sadržaje. „Bavljenje naslijeđem obvezuje na izvanrednu promišljenost. Muzej je mjesto gdje se proučava slavna prošlost i ljudi imaju uglavnom tu percepciju. Novi muzeji predstavljaju nove moderne multimedijalne centre u kojima se njeguje, istražuje i izlaže baština s jedne strane, a s druge se odvija suvremeni kulturni život, gdje se valorizira stečeno i zarađuje novac. Stručno obrazovanje i autonomija muzejske djelatnosti daje sigurnost i zalag je za budućnost kada su ovakve ustanove u pitanju. S pozicije koju imam u Općini Kotor mogu reći da ću se zalagati za sljedeće: autonomiju ove ustanove, za održivo financiranje, za njezin razvoj, da se istražuje,

piše i objavljuje, otkupljuje, da se prostorni kapaciteti koriste i štite, kadar čuva i mudro širi, da Lapidarijum dobije valjan prostor, da u sastavu ustanove u budućnosti budu rimski mozaici u Risnu, kao i Muzej grada Kotora, da se otkupljuje, širi, konzervira i restaurira, organizira te kao i danas - diskutira i razgovara.“

U nastavku okruglog stola prisutnima se obratio direktor OJU „Muzeji Kotor“ Dušan Medin, koji je pozdravio goste i zahvalio sudionicima što su odvojili vrijeme i trud da sudjeluju u ovome skupu: „Osjećam veliki privilegij što sam na čelu ustanove koja danas proslavlja osamdeset dvije godine postojanja, što obilježavamo razgovorima otvorenog tipa na temu kakav muzej želimo u budućnosti. Naš primarni zadatak je stručna obrada muzejskih predmeta, na čemu aktivno rade naši kustosi, dokumentaristi i ostali zaposleni, koji to vrijedno i marljivo provode.“ U svom izlaganju on je istaknuo nekoliko smjernica: „Predstaviti ću kako bih volio da se Muzej grada Perasta u budućnosti

razvija, na čemu ću inzistirati, a u što smo zapravo već i krenuli. Ono zbog čega smo tu je prije svega da prikupljamo, čuvamo, obrađujemo, stručno i znanstveno istražujemo, valoriziramo i tek na kraju prezentiramo ono što nam je povjerenost na čuvanje. Zakoni i drugi pravilnici reguliraju puno toga, ali je primarna stručna obrada. Informacije koje imam su da nisu svi muzejski predmeti stručno obrađeni, a obvezni smo da jednom u pet godina napravimo reviziju muzejskih predmeta, koja je upravo u tijeku. Opsežan je to i zahtjevan zadatak za koji je potrebno značajno vrijeme, ali vjerujem u svoje suradnike i da će to biti kvalitetno i stručno odrađeno posao. To je vrlo ozbiljan i sveobuhvatan zadatak. Rad u više segmenata i u budućnosti ćemo provoditi, a to su istraživački i znanstveni, kao i kustoski rad koji prate zadane postavke. Sada se nalazimo u salonu gdje se nalazi jedna od stalnih postavki. Uočio sam određene nedostatke na izradi legendi, kao i nedostajući sistem audio vođenja, što će u

tijeku ove godine biti učinjeno, a podržano je natječajem Ministarstva kulture. Rezultat toga svega su, naravno, izložbe, ali ne glavna i primarna djelatnost ove ustanove. Baze i fundament treba osnažiti i iz njih trebaju nicati izložbe kako bismo onda proizveli kvalitetne programe. Na sugestiju kolega uočen je i nedostatak većeg i prikladnijeg doposa. Uvjeti su zadovoljavajući, ali mogu biti još bolji, na čemu ću također intenzivno raditi. Eloksirana bravarija koja je tijekom prošlog ljeta postavljena, dovela je ustanovu u žižu javnosti. Smatram da to nije dobro, naslijedio sam to u ovoj kući i zalažem se da se to što prije zamijeni odgovarajućom drvenom, kako ova posljednja, tako i ona iz 2010. godine. Ovo je prostor koji podliježe Zakonu o zaštiti kulturnih dobara i na području smo koje je pod zaštitom UNESCO-a.“ Uz konstataciju da je možda više govorio o problemima, ali svakako da ima i puno pozitivnih i divnih stvari koje možemo istaknuti samo ako riješimo izazovna mjesta, zaključio je izlaganje sljedećim riječima: „Zaštitom i snagom primjene moramo dati ispravne smjernice kako bismo svoju misiju što kvalitetnije provodili. Otvoren sam za sve vaše sugestije, inicijative ili eventualne kritike.“

U nastavku događaja prisutne je pozdravila rukovoditeljica Muzeja grada Perasta, etnologinja Dragana Lalošević, koja je govorila o Muzeju iz vlastitoga dugogodišnjeg iskustva. U prvom dijelu izlaganja ona se osvrnula na odnos prema kulturnom dobru: „Sve većom modernizacijom, sve brojnijim umjetničkim futurističkim stilovima, suvremenom tehnologijom, otvara se bezbroj načina da naša prošlost, uz sačuvana dobra materijalne i nematerijalne kulturne baštine, bude preslikana svjetlošću novog

doba i da bude ne samo korištena kao sirovina globalističkih trendova, već na prvome mjestu da ostvari svoj pravi cilj, da kroz sebe, ali i za sebe postane osnova buđenja čovjekove svijesti u osvjetljavanju mnogih pitanja. Ljudski faktor je najvažniji, ali i najopasniji voditelj u prolaznom vremenu i neraskidivoj vezi s prošlošću.“ U drugom dijelu osvrnula se na historiografska tumačenja Zakona i Statuta iz prethodnih razdoblja kao važnih akata.

Arhitektica iz Uprave za zaštitu kulturnih dobara – PJ Kotor, mr. Zorica Čubrović, u svom obraćanju iz domene struke govorila je o graditeljskoj ljepoti Palače Bujović koja treba biti centar kulturnog razvoja. „Vidim ovo zdanje kao mjesto pod čijim krovom će se okupljati ljubitelji Perasta iz cijelog svijeta, ali i oni koji će svoje stručne radove ovdje stvarati, publicirati i objavljivati u edicijama Muzeja i gdje će se ponovno formirati sekcije historičara koji će raditi po ugledu na don Graciju Brajkovć, iskrenog posvećenika i pomnog ostraživača peraških starina.“ Zaključila je sljedećim riječima: „Želim da ova palača bude brižno održavana i prezentirana, kako joj doli-

kuje, i u budućnosti da bude glavni stožer kulturne misije grada Perasta.“

Profesor Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta Crne Gore, dr. Ilija Lalošević, istaknuo je da je Palača Bujović jedna od najljepših baroknih građevina koja ni danas nije izgubila na autentičnosti, a ni na značaju. „Muzej treba biti u adekvatnom kulturno-historijskom prostoru jer tada nemate samo aksonate u njemu, već je i on sam eksponat. Restauracija koja je obavljena 50-ih godina prošlog stoljeća rađena je u duhu autentične arhitekture i na najbolji način, a tavanica u ovom salonu gdje se sada nalazimo jedinstvena je i posebna, na njoj je radio i moj otac.“ Što se tiče eloksira, on je istaknuo da je apsolutno protiv ugradnje takvog vida zaštite koliko god ona bila suvremena. Naglasio je: „Eloksir je samo prirodna posljedica neadekvatne i odgovarajuće zamjene autentične drvene stolarije koja je u ovome muzeju bila od pedesetih godina prošlog stoljeća.“

Na temu konzervacije i restauracije govorila je mr. Maja Uskoković: „Ozbiljno treba pristupiti izradi centralne klimatizacije u Muzeju koja bi bila uključena 24 sata i na

Sudionici okruglog stola u Perastu

taj način bi se stvorili stabilni uvjeti da se produži vijek iznimno vrijednim predmetima koje baštini naša ustanova. Također, potrebna je nabavka novih muzejskih vitrina u skladu sa suvremenim standardima, čime bi se također osigurala sigurnost i zaštita s izložbenim stalcima, ladicama, policama, kartonskim kutijama i košuljicama bezkiselinskog kartona. Na taj način bi se poboljšali uvjeti za čuvanje muzealija i produžio vijek trajanja.“

Nakon opsežnih i vrlo sadržajnih izlaganja, u razgovor se uključila historičarka umjetnosti, mr. Marija Mihaliček, dugogodišnja kustosica Muzeja grada Perasta, koja je istaknula da već sve ispričane priče o Muzeju grada Perasta treba zbog novih generacija ponovno pričati, ali je također izrazila i nezadovoljstvo zbog

izostanka konkretnih putokaza i smjernica razvoja Muzeja grada Perasta. „Moram reći da je svako vaše izlaganje imalo dobru poruku, ali ja sam očekivala više i konkretnije od ovog skupa. Postavljam pitanje: Što je s aneksom Muzeja? Biti u ovakvom prostoru je privilegij, a manjkavost je što nema pravih uvjeta za suvremeni rad. Gdje je projekt koji je priredio prof. Korać, s najviših instanci, za dogradnju drugog krila aneksa? Revizija je sada u tijeku i to treći put i to je pohvalno, ali ostali su temeljni problemi, isti kao prethodnih 30 godina kada sam ja ovdje radila. Također me zanima što je s Memorijalnim muzejom Visković? Čujem da se radi projekt sanacije Palače Visković, je li to točno?“

Na njezino posljednje pitanje dr. Ilija Lalošević dao je odgovor: „Upoznat sam da se ušlo

u izradu projekta sanacije i da će zdanje Palače Visković imati jedino i isključivo muzejsku namjenu – što je svakako dobro.“

Na komentare prisutnih nadovezala se Snežana Pejović, direktorica Istorijskog arhiva u Kotoru, koja je dala vrlo korisne savjete o arhivskoj građi koja još nije sređena, a nalazi se u Muzeju grada Perasta. Ona je istaknula: „Posjedujete vrlo vrijednu i za društvo važnu arhivsku građu i potrbno je da se stručna lica bave ovim neprocjenjivim blagom. Uz praćenje i poštovanje zakona koji reguliraju obradu, prezentiranje, digitalizaciju, konzervaciju i restauraciju dokumenata, treba stvoriti adekvatne uvjete za čuvanje postojeće građe. Problem je svakako transkripcija i čitanje latinskog i vencijskog dijalekta, čime se mogu baviti samo i isključivo stručne osobe.“

Korisne upute i savjete dala je i Mileva Pejaković Vujošević, dugogodišnja direktorica Pomorskog muzeja Crne Gore, koja je govorila iz vlastitog iskustva i istaknula da Muzej grada Perasta ima veliku perspektivu. „Predlažem da u suradnji s ostalim muzejima osnujete Muzejsko društvo koje bi bilo izdavač određenih publikacija, kao i da napravite mapu svih muzeja i osoblja, a predlažem također da snimate film o kapetanu Marku Martinoviću koji biste predstavili školama u svrhu edukacije i obrazovanja.“

Skup je završio uz druženje, na suncem obasjanoj terasi Palače Vicka Bujovića odakle je, kako legenda kaže, vlasnik gurnuo graditelja da više nijednu palaču ne sagradi ni sličnu ovoj, a ova najljepša je, na našu sreću, ostavljena u naslijeđe društvu i koristi se za najviše domete kulturnog života grada Perasta i Boke kotorske u cjelini.

*POMORSKI MUZEJ KOTOR PRVI PUT PREZENTIRAO DIO ZBIRKE
STARIH I RIJETKIH KNJIGA IZ SVOJE BIBLIOTEKE*

Stare i rijetke knjige – istinski svjedoci jednog vremena

„Pisana riječ oduvijek je bila mjerilo kulturnog i civilizacijskog dostignuća i pojedinca i sredine u kojoj je nastala, odraz nivoa svijesti, stupnja duhovnog i kulturnog razvitka. Nema kulture ni civilizacije bez duge tradicije pisane riječi. Na to nas, ovom izložbom, podsjeća Pomorski muzej, istinski baštinik, dosljedni i najvjerniji propagator bokeljske kulturne baštine.“

Priredio:
Slavko Dabinović

U povodu Europske godine kulturne baštine Pomorski muzej Crne Gore u Kotoru u suradnji s Ministarstvom kulture Crne Gore realizirao je izložbu „Stare i rijetke knjige - Zbirka Pomorskog muzeja Crne Gore“. Izložba je otvorena 19. 3. 2019. godine u 19 sati na drugom katu Muzeja u središnjoj dvorani. Direktor Pomorskog muzeja, gospodin Andro Radulović, na početku je pozdravio prisutne te istaknuo sljedeće:

„Poštovane dame i gospodo, prijatelji muzeja, dobra večer i dobro nam došli. Večeras

ćemo otvoriti još jednu u nizu izložbi koja svojim sadržajem i namjerom autora ima cilj podsjetiti na bogatstvo fonda Pomorskog muzeja Crne Gore, ali i predstaviti se na jedan novi, suvremeniji način.

Načinom obrade, postavkom i sadržajem kojim je predstavljen izložbeni materijal, katalogizacijom izloženih predmeta, ova izložba na pravi način se uklapa u ono što jest i čemu teži Pomorski muzej.

Tematika izložbe 'Stare i rijetke knjige' u ovom trenutku vrlo je aktualna s obzirom na to da se u regiji organizira veliki broj izložbi sličnog naziva, a samim time se potvrđuje uloga Pomorskog muzeja kao institucije koja prati trendove u suvremenoj muzeologiji. Ovakvim načinom rada ovaj muzej izgrađuje puteve sve bolje informiranosti i ostvaruje svo-

ju ulogu u edukaciji, posebno mlađih naraštaja.

Dragi gosti, mislim da je uz riječi jednog od autora izložbe, gospodina Slavka Dabinovića, i bibliotekarke gospođe Jasmine Bajo, koja će nam učiniti čast i otvoriti večerašnju izložbu, te uz izloženi materijal koji je znalački obrađen i objavljen u katalogu, zaista suvišna svaka moja daljnja riječ. Želim vam da se lijepo osjećate i da ugodno provedete ostatak večeri."

Nakon pozdravnoga govora direktora Radulovića bibliotekar Slavko Dabinović govorio je o samoj izložbi te je prisutnima iznio najvažnije podatke o izloženoj, ovdje predstavljenoj staroj i rijetkoj knjižnoj građi.

„Poštovane dame i gospodo, dragi prijatelji Pomorskog muzeja! Večeras imamo čast

prvi put prezentirati dio zbirke starih i rijetkih knjiga iz biblioteke Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru.

Prisjetimo se na samome početku da uobičajena definicija stare knjige omeđuje vremensko razdoblje njezina nastanka od Gutenbergova pronalaska u 15. stoljeću pa sve do sredine 19. stoljeća kada se s ručnog tiskanja prešlo na mašinsko, što je uvelike povećalo tiražu knjiga. Kako su stare knjige obično i rijetke, odnosno sačuvane u malom broju primjeraka, često se pod starom knjigom podrazumijeva i rijetka knjiga, iako taj atribut može imati i novije izdanje knjige.

Osnivanjem Pomorskog muzeja u Kotoru 1952. godine uređena je i pomorska biblioteka koja je popunjena starim knjigama, dobivenim

Andro Radulović

preuzimanjem zbirke Bokeljske mornarice odlukom Ministarstva pomorstva FNRJ, a također je veliki broj knjiga dobiven donacijama, kako od raznih kulturnih institucija iz cijele tadašnje države, tako i donacijama iz privatnih kolekcija.

Pomorski muzej Crne Gore u Kotoru u svojoj biblioteci ima bogatu zbirku starih i rijetkih knjiga, većinom pomorske tematike, koje ujedno predstavljaju kulturno dobro i dio su bogate pomorske baštine Boke kotorske. Ovdje ćemo predstaviti staru i rijetku građu koju čine stare knjige iz vremena 17. i 18. stoljeća i prve polovine 19. stoljeća. Stare knjige pisane su uglavnom na talijanskom, njemačkom, francu-

skom, engleskom, latinskom, hrvatskom i srpskom jeziku.

Knjige u biblioteci Pomorskog muzeja uglavnom su stručna literatura iz područja pomorstva i pomorskog školstva, kao i određen broj knjiga s drugim tematikama. Zastupljena su uglavnom ova područja: pomorskih propisa, pomorskih karata tzv. portolana, udžbenika iz navigacijskih vještina - praktičnih i teoretskih, matematike, fizike, geografije, tehnologije brodogradnje, historije pomorstva, pomorske medicine, priručnika za izračunavanje pozicije broda, opće historije, putopisa, etnologije, pomorskih rječnika na nekoliko stranih jezika, junačkih spjevova o pomorcima i knjige iz historije umjetnosti i književnosti. Udžbenici su većinom tiskani na talijanskom, njemačkom, engleskom i francuskom jeziku. Veliki broj ovih udžbenika koristili su pitomci Pomorske akademije u Kotoru.

S obzirom na to da je stara i rijetka knjiga dobro od posebnoga kulturnog i historijskog značaja, Pomorski muzej Crne Gore u Kotoru otpočeo je s projektima njihove konzervacije i digitalizacije. Posebna pažnja posvećuje se konzervaciji i digitalizaciji jedinstvene zbirke Pomorskoga muzeja, brodskih dnevnika. Projektom financiranim dijelom od Ministarstva kulture Crne Gore i vlastitim sredstvima, konzervirana su četiri brodska dnevnika iz 19. stoljeća koja su bila u najlošijem stanju. Koristeći buduće projekte i vlastita sredstva zaštitit će se od daljnjeg propadanja ova vrijedna i rijetka građa i prezentirati široj javnosti. Da bi se tako dragocjena knjižna građa sačuvala od daljnjeg propadanja, otpočelo se s digitalizacijom najstarije građe, posebno one koja je od interesa za našu pomorsku prošlost. Tako će ona postati

dostupna svakom, a posebno istraživačima kulturne i pomorske baštine.

Stare i rijetke knjige iz zbirke pomorske biblioteke: brodski dnevnici i portolani pisani rukom, knjige privilegija danim uglednim porodicama iz Boke, unikatni su primjerci koji imaju golemi značaj za historiju pomorstva i istinski su svjedoci jednog vremena kojega se moramo s poštovanjem uvijek sjećati.

U katalogu koji prati ovu izložbu, kao i u vitrinama te na panelima, prikazujemo reprezentativne primjerke iz 17., 18. i 19. stoljeća, koji se smatraju starim i rijetkim knjigama.

U zbirci bibliotečne građe Pomorskog muzeja najstarije su četiri knjige tiskane u 17. stoljeću, i to:

Il Consolato del Mare, Venezia 1656.

- Zbirka pomorskih propisa iz 1656. godine. U ovoj zbirci nalazi se naredba koju su 1340. godine uputili savjetnici iz Barcelone konzulatu na Siciliji.

Ioannis Lucii; De Regno Dalmatiae et Croatiae, Amstelodami 1668.

- Kraljevstvo Dalmacije i Hrvatske, autora Ivana Lučića, Amsterdam 1668.

Viaggi nella Turchia, nella Persia, e nell'Indie, Roma 1682.

- Putovanja u Tursku, Perziju i Indiju, Rim 1682.

Racconto Historico della Veneta Guerra in levante diretta dal valore del Serenissimo Principe Francesco Morosini capitano generale la terza volta... contro L'Impero Ottomano, Colonia 1691.

- Historijski prikaz Mletačkog rata na istoku protiv Otomanskog carstva vođenog

od Francesca Morosinija, vrhovnog zapovjednika mora, po treći put, Keln 1691.

U ukupnoj knjižnoj zbirci biblioteke uz ove četiri navedene knjige iz 17. stoljeća nalazi se **47** starih i rijetkih knjiga iz 18. stoljeća i **323** knjige iz 19. stoljeća do 1860. godine, koje se smatraju starom i rijetkom građom.

Spomenut ću samo nekoliko značajnih primjeraka predstavljenih na ovoj izložbi:

- *Zbirka nekoliko planova luka i pristaništa Sredozemnog mora, posvećena gospodinu Grand Prioru Francuske, vrhovnom zapovjedniku galija iz 1727.*
- *Zbirka pomorskih propisa izdata u Veneciji 1737. godine.*
- Šambek satarisan s božjom desnicom, Marka i Joza knezova i vitezova braće Ivanovića i njihove družine u luku Zmaj od Atene, spjevano i složeno po don Ivanu Antonu Nenadiću iz Perasta, parohu crkve svetoga Stasije u Dobroti, štampano u Mlecima 1757.
- *Istorija Mletačke republike, Venecija 1767.*
- *Istorijsko-teorijski i praktični rječnik o brodarstvu izdat u Veneciji 1769.*
- *Traktat - Rasprava o izgradnji broda s planovima, Brest - Pariz 1781.*
- *Kodeks Mletačke trgovačke mornarice odobren dekretom mnogo poštovanog Senata 21. septembra 1786. u Veneciji.*
- *Zbirka štampanih dokumenata za preuzvišeni grad, opštinu i bratovštinu sv. Nikole mornara u Kotoru od admirala Antuna Rossija, štampano 1795.*
- *Politički edikt o austrijskoj trgovačkoj mornarici izdat u Trstu 1802. godine, predstavlja uputu propisa-*

nog zakona: kapetanima, vlasnicima jedrenjaka, oficirima, mornarima i cijeloj posadi u službi trgovačke mornarice. Politički edikt izdala je carica Marija Terezija 25. IV. 1774. godine i bio je na snazi sve do pada Austrije i kraja Drugog svjetskog rata 1918. godine.

- *Zbirka pomorski propisa, Venecija 1806.*
- *Sjećanja na neke slavne ljude Kotora, od oca Francuska Marije Apendinija, Dubrovnik 1811.*
- *Portolani: Sredozemnog mora i Jadranskog mora, štampani u Livornu 1844. i Beču 1845., predstavljaju pomorske karte-atlase i upute za plovidbu, kao i posebne tablice za izračunavanje pozicije broda, podatke o obalama, lukama i grebenima, a neki sadrže i tablice Mjesečevih mijena.*
- *Kolo svetog Tripuna ili Katorske mornarice izdat od Urbana Raffaellija, 1844.*
- *Povjesnica Crne Gore od najstarijeg vremena do 1830. načinjena od Milorada Medakovića, u Zemunu 1850.*

Na kraju bih spomenuo zbirku junačkih pjesama Andrije Kačića-Miošića „*Razgovor ugodni naroda slovinskoga*“, koja je tiskana u Dubrovniku 1850. i u kojoj se nalaze četiri spjeva o junačkim pothvatima kotorskih, peraških i dobrotskih junaka iz 17. i 18. stoljeća:

Pjesma od uzeća grada Novoga u Boki kotorskoj na 30. IX. 1687.;

Pjesma od vitezova kotorskih;

Pjesma od kavalira Marka Ivanovića iz Dobrote, od Boke kotorske;

Pjesma glasovitih junaka Antona Radimira i njegova sina kavalira Boža iz Dobrote od Boke kotorske.

Slavko Dabinović

Iz svega izloženog možemo zaključiti da predstavljena literatura na ovoj izložbi najviše govori o razvijenosti školstva u Kotoru i Boki kotorskoj 18. i 19. stoljeća. Govori nam o obrazovanju profesora i učenika tadašnjih pomorskih i realnih škola toga vremena, posebno o visokom nivou stjecanja znanja na Pomorskoj akademiji u Kotoru, osnovanoj 1849. godine. Pripremajući ovu izložbu i listajući svu ovu izloženu bibliotečnu građu, tiskanu na talijanskom, engleskom, njemačkom i francuskom jeziku, uvjerali smo se o visokoj stručnosti profesora i spremnosti učenika tadašnje kotorske Pomorske škole. Osposobljavanje polaznika ove škole ni u čemu nije zaostajalo

Jasmina Bajo

za velikim pomorskim centrima tadašnje Europe.

Na kraju možemo zaključiti da ova stara i rijetka knjižna građa, a posebno stručna koja je večeras većim dijelom predstavljena, kao i ona koja će biti prikazana na budućim izložbama, ne zaostaje za današnjom literaturom, a možda je čak i nadmašuje.“

Na kraju prezentacije gđa Jasmina Bajo, bibliotekarska savjetnica u Gradskoj biblioteci u Kotoru, otvorila je izložbu rekavši sljedeće:

„Bogatstvo jednog muzeja ne mjeri se samo veličinom njegovog ukupnog fonda, već i raznovrsnošću specijalnih zbirki i pojedinačnih vrijednih primjeraka u njima. Pomorski muzej Crne Gore može se

pohvaliti i jednim i drugim. U prošlosti su biblioteke, arhivi i muzeji najviše vremena posvećivali sakupljanju, obradi, zaštiti i čuvanju građe. Bogatstvo koje je bilo u našim fundusima javnosti je bilo dostupno samo djelomično i privremeno, tijekom izložbi. Zbirke, stare i rijetke knjige nisu često predstavljene javnosti i zbog toga posebno zahvaljujem kolegama iz biblioteke Pomorskog muzeja: Tomislavu Boniću, Danijeli Nikčević i posebno autoru teksta iz kataloga ove izložbe Slavku Dabinoviću, koji su stručno i posvećeno osmislili ovu izložbu i predstavili nam ovu vrijednu zbirku. Opće je poznata činjenica da su bibliotekarima prirodni saveznici u vođenju zavičajnih zbirki muzealci i arhivisti. Zakonska obveza i dužnost svake baštinske ustanove jest da štiti i čuva staru i rijetku bibliotечnu građu kao kulturno naslijeđe od općeg značaja. Pod tom vrstom građe podrazumijevaju se rukopisne, tiskane, monografske i periodične te ostale publikacije nastale do kraja XIX. stoljeća. Tu spadaju i rijetka bibliofilska izdanja značajnih autora, rijetka izdanja iz ratnih vremena (balkanskih ratova, Prvog i Drugog svjetskog rata), cenzurirana izdanja, izdanja u nakradama manjim od 100 primjeraka koja imaju posebnu znanstvenu, historijsku, kulturnu ili umjetničku vrijednost, emigrantska izdanja sačuvana u malom broju primjeraka. Ove publikacije predstavljaju kulturno dobro. A kulturno dobro, kao što znamo, jamči osjećaj vlastitog identiteta, pridonosi toleranciji i poštovanju te razumijevanju drugoga. Ne smijemo zaboraviti da je kulturna baština i važan promotor razvoja kulturnog turizma i dugoročan resurs za održivi razvoj.

Stoga realizacijom ovog projekta Pomorski muzej Crne Gore iz Kotora pridonosi očuvanju, zaštiti, valorizaciji, prezentaciji i popularizaciji naše kulturne baštine, širenju znanja o njezinim vrijednostima i značaju, razumijevanju različitih kultura. Ova izložba na najbolji način promovira kulturnu baštinu Boke u svim svojim segmentima: kulturnim, turističkim, obrazovnim, informacijskim... Izložene publikacije su važan izvor podataka o životu u lokalnoj zajednici u određenim historijskim razdobljima, potreban za obrazovne, znanstvene, stručne i informacijske potrebe ne samo korisnika u lokalnoj zajednici, već i šire.

Očuvanje i populariziranje ove zbirke u budućnosti na najbolji način bi se ostvarilo objavljivanjem fototipskih izdanja, kao i njezinom digitalizacijom. Sve to pridonosi promoviranju zavičajne i kulturne baštine korištenjem najsavremenijih tehnologija. Sadržajno različita građa u digitalnom obliku stavljala bi se na mrežu te bi se široj zajednici omogućio pristup i korištenje. Osim toga, dobrobiti koje bismo ostvarili projektom digitalizacije su: ušteda prostora, očuvanje intelektualnog sadržaja, sigurnost za slučaj da se izvornici oštete, ukrađu ili unište, stavljanje građe na web omogućava veću i bržu dostupnost korisnicima, mogu se izraditi visokokvalitetne kopije jer se pri umnožavanju ne gubi na kvaliteti, digitalna građa (uključujući i slike) ne oštećuje se korištenjem, to jest kvaliteta s vremenom ne nestaje i ne umanjuje se upotrebom.

Pisana riječ oduvijek je bila mjerilo kulturnog i civilizacijskog dostignuća i pojedinca i sredine u kojoj je nastala, odraz nivoa svijesti, stupnja duhovnog i kulturnog razvitka. Nema kulture ni civilizacije

bez duge tradicije pisane riječi. Na to nas, rekla bih, ovom izložbom večeras podsjeća Pomorski muzej, istinski baštinik, dosljedni i najvjerniji propagator bokeljske kulturne baštine. Stoga izražavam zahvalnost i čestitam direktoru Andru Raduloviću i sjajnom autorima... izložbe, koji nas neumorno i kontinuirano podsjećaju na vrijednosti koje čuvamo i baštinimo te proglašavam izložbu 'Stare i rijetke knjige - Zbirka Pomorskog muzeja Crne Gore' otvorenom."

Nakon otvorenja izložbe priređen je prigodni koktel za posjetitelje izložbe.

Projekt „Korijeni” – Jačanje povezanosti i suradnje

Piše:

Brankica Vrbat

Od ove godine, Hrvatska nastava u Crnoj Gori dio je projekta „Korijeni” koji je u rujnu 2017. godine pokrenuo Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Cilj navedenoga projekta je jačanje povezanosti i suradnje škola koje pohađaju Hrvati izvan Republike Hrvatske sa školama u Hrvatskoj.

Prva videokonferencija na kojoj su sudjelovali polaznici hrvatske nastave održana je 16. ožujka, a učenici su se imali prilike virtualno družiti s učenicima iz Vukovara, Širokoga Brijega i Chicaga. Na ovaj je način suradnja osnovnih škola „*Dragutin Tadijanović*” iz Vukovara, Prve osnovne škole „*Široki Brijeg*”, Hrvatske škole „*Kardinal Stepinac*” i „*Presveto srce Isusovo*” iz Chicaga te Hrvatske škole pri Hrvatskom kulturnom centru Chicago proširena na novog člana, a to je Hrvatska nastava u Crnoj Gori.

Navedena videokonferencija trajala je sat i trideset minuta, a tema je bila: *Naš zavičaj*.

Polaznici hrvatske nastave u knjižnici „Ljudevit Gaj” u Donjoj Lastvi

Učenici su predstavili svoj kraj, običaje, kulturnu i prirodnu baštinu te sve ono što njihov kraj čini poznatim. Polaznici hrvatske nastave predstavili su svoju Boku, Tivat, Kotor i općenito Crnu Goru. Također, snimili su i video u kojem su prikazali sve ljepote koje Boka kotorska nudi.

Od nematerijalne kulturne baštine posebno su istaknuli Bokeljsku mornaricu, nošnju, običaje, a od materijalne kulturne i sakralne građevine Boke, posebno Tivta i Kotora.

Susretu je nazočio i predsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća Crne Gore, gospodin Zvonimir Deković, koji je

prisutne pozdravio prigodnim riječima naglasivši kako je ovo hvalevrijedan projekt koji učenike potiče da nikad ne zaborave svoj identitet.

Svi sudionici su se složili kako je ovo divno iskustvo koje će sva djeca dugo pamti, a nastavnica Brankica Vrbat naglasila je kako biti udaljen od Hrvatske ne znači zaboraviti svoj jezik, kulturu i običaje. Jednom riječju - svoje korijene.

Učenci su prethodno međusobno razmijenili pitanja te su u videokonferenciji sve škole odgovorile na sva pitanja koja

Učenci za vrijeme intoniranja hrvatske himne

Učenci s nastavnicom Brankicom Vrbat

su im postavljena. Na taj način su se djeca dodatno povezala i naučila ponešto o svakom djetetu i njihovom zavičaju.

Projekt "Korijeni" doprinosi međusobnom upoznavanju i zbližavanju djece iz Republike Hrvatske i iseljeničtva u osnovnoškolskoj dobi, a istovremeno jača svijest o nedjeljivosti hrvatskoga naroda i potiče njegovo zajedništvo. Također, na ovaj način se svladavaju i komunikacijske barijere između Hrvata u Republici Hrvat-

skoj i izvan nje, posebno među najmlađim generacijama. Isto tako, jača se i hrvatski identitet te čuva hrvatska povijest, tradicija i kultura na razini koja je primjerena dječjoj dobi te se stvara platforma za kasnija formalna i neformalna obrazovna, znanstvena, gospodarska i ina umrežavanja.

Sljedeća videokonferencija zakazana je za 12. svibnja kada će svi sudionici zajedno proslaviti Majčin dan.

Uručena povelja Danilu Iveziću

Piše:
Tripo Shubert

U hotelu „Splendid“ u Bečićima 9. veljače održana je tradicionalna fešta „Tripundanski bal“. Ustaljena je praksa da se na ovoj manifestaciji uručuje Povelja zaslužnim ličnostima iz Crne Gore i Hrvatske koji su svojim aktivnostima pridonijeli razvoju suradnje između Crne Gore i Hrvatske.

Na sjednici Upravnog odbora od 6. 11. 2018. godine donese-

na je odluka da se Branki Bezić Filipović, voditeljici odjela Hrvatske matice iseljenika u Splitu i Danilu Iveziću, predsjedniku Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske, dodijeli Povelja za 2018. godinu za:

Potporu Društvu i doprinos u razvoju prijateljskih odnosa između hrvatskog i crnogorskog naroda.

Danilo Ivezić nije osobno primio Povelju s obzirom na to da nije mogao biti prisutan na proslavi zbog održavanja

u isto vrijeme manifestacije „Dani Crne Gore u Zagrebu“.

POVELJU Danilu Iveziću uručio je predsjednik HGD CG, gospodin Marijo Brguljan, u Crnogorskom domu u Zagrebu 6. 4. 2019. Tom prilikom razgovarali su o zajedničkim programskim aktivnostima te su se osvrnuli na iznimnu suradnju Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske i Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore.

Na susretu u Crnogorskom domu bili su prisutni i Milanka Bulatović, predsjednica Društva 'Montenegro', Dušan Mišković, predsjednik Vijeća CNM GR ZG, Branko Klikovac i Murat Mekić, članovi Vijeća CNM GR ZG.

SURADNJA NZCH I HGD CG

U Zagrebu je, u Crnogorskom domu, 14. 10. 2001. godine održan prvi službeni susret predstavnika Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore iz Kotora (delegaciju su činili *Tripo Shubert, Zoran Nikolić i Luka Ciko*) s predstavnicima NZCH (*Radomir Pavićević, Ljubomir Kuljača i Danilo Ivezić*) na kojem su postavljeni temelji buduće suradnje koja će postati primjer prekogranične suradnje i pokazatelj uspješ-

između dvaju naroda i dviju država. Temeljno opredjeljenje da obnovu povjerenja i suradnju treba graditi na kulturi i kulturnim dosezima dvaju naroda pokazalo je u praksi svoju punu opravdanost. Bili smo inicijatori i nositelji prvih službenih kontakata pojedinaca i institucija dviju država i s ponosom možemo istaknuti da smo dali svoj obol ovome današnjem statusu u međusobnim odnosima Crne Gore i Republike Hrvatske.

I ono najvažnije u svemu, ovakva komunikacija i suradnja prerasla je u prijateljstvo i kontakte koji više nisu samo određeni programskim odrednicama.

Zbog svega toga suradnja NZCH i HGD CG treba biti primjer regionalnog, prekograničnog povezivanja manjinskih zajednica u susjednim državama.

nosti realizacije programskih aktivnosti (posebice u izdavačkoj djelatnosti), a preko njih uspostavljanja i vraćanja međusobnog povjerenja te gradnje mostova suradnje između dviju država - Crne Gore i Republike Hrvatske.

Prije osamnaest godina uspostavljeni su kontakti i do sada ostvareni rezultati koji su za svaku pohvalu. Mnogobrojna izdanja, među kojima su:

Anđe Kapičić, „Vlaho Bukovac i Crna Gora“; Pavle Goranović, „Tin Ujević i Crna Gora“; Dario Musić i Miroslav Ulčar, „Slikom kroz prošlost“; Odabrane pjesme i proza Frana Alfirevića; Život i djelo Vladislava Brajkovića I. i II. tom; Miloš Milošević, „Za ruke se držimo“, trajno su svjedočanstvo te suradnje. Tu spada i zajednička akcija na podizanju spomen-poprsja Franu Alfireviću u Kotoru i ono bitno i određujuće u cjelokupnoj ak-

ktivnosti što su ova dva udruženja istaknula kao prioritet i ugradila u svoje temelje - gradnja mostova suradnje i obnavljanje narušenog povjerenja

Dušan Mišković, Marijo Brguljan, Milanka Bulatović, Danilo Ivezić i Murat Mekić

DANILO IVEZIĆ rođen je 1955. u Kolašinu (Crna Gora). Osnovnu školu i Gimnaziju završio je u mjestu rođenja.

Fakultet političkih nauka upisao je 1973. godine u Zagrebu, gdje je i diplomirao 1977. godine.

Dvadeset jednu godinu proveo je u prosvjeti, radeći u nastavi kao profesor, te u organizaciji i planiranju različitih aktivnosti.

Šest godina obavljao je poslove kontrole i nadzora u privatnoj tvrtki, a posljednjih desetak godina radi kao tajnik Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba.

Dugogodišnji je glavni i odgovorni urednik **Crnogorska glasnik** (od 2001. do 2009.). Autor je knjiga: **Kronika NZCH 1991.** –

2011. (NZCH i Skener studio, 2012.), **Vrijeme je da se krene** (Predstavnik CNM Zagrebačke županije, Skener studio, 2016.); jedan od autora knjige **Crnogorski sveci, slave i običaji** (NZCH, 2005.). Urednik je knjiga: **Nikola Lopičić, Moja zemlja: pripovijetke** (NZCH, 2006.); **Mijat Šuković, Novovjekovna država Crna Gora. Stvaranje, razvoj i iskušenja** (Vijeće crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba, 2006.); **Sava Bogdanović i Ivan Cifrić, Crnogorci u Hrvatskoj** (Vijeće crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba, 2011.); **Božidar Popović, Tragovi istine (pjesme)**, (NZCH i Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“, Zagreb, 2008.); **Marinko Mijović, Bio je obilježen, zato mu na grobu nema obilježja (aforizmi)**, (NZCH i Zajednica Crnogoraca - Pula, 2009.); **Miraš Martinović, Antički gradovi - snovi i sudbine** (NZCH, Matica crnogorska i Skener studio, 2012.); **Jadranka Đurović-Vidović, Sjećanje na moje i Dišpet (pjesme)**, (NZCH, Zajednica Crnogoraca - Split i Skener studio, 2012.); **KORET NA ASFALTU - Prva antologija savremne crnogorske ženske poezije** (NZCH i Skener studio, 2013.); **Miraš Martinović, Povratak u Aleksandriju** (NZCH, Skener studio, 2015.); **Biserka Goleš Glasnović, Pun ruksak oblutaka** (NZCH, Skener studio, 2015.); **Miraš Martinović, Drugoga sunca luče** (Vijeće crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba, NZCH i Skener Studio, 2016.); **Miraš Martinović, Glasovi iz Doklee** (Vijeće crnogorske nacionalne manjine Grada Za-

greba, Skener studio, 2018.); **Monografija Darko Drljević** (Vijeće crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba i Skener studio, 2018.). Član je redakcije dvotomnog izdanja **Život i djelo Vladislava Brajkovića** (NZCH, HGD CG i Bokeljska mornarica 809, Kotor, 2005.) i knjige **Stanko Roganović i Marko Špadijer, Diplomatska poslanstva u kraljevini i knjaževini Crnoj Gori** (NZCH, 2002.) te jedan od priređivača zbornika **Lovćen, Njegoš, Meštrović** (NZCH i Matica crnogorska, 2004.). Autor je većeg broja prikaza, osvrta i recenzija.

U razdoblju od 2001. do 2003. godine bio je predsjednik Udruženja Crnogoraca Zagreba „Luča“. Od 2003. do 2005. izbran je za predsjednika Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb. U dva mandata biran je za člana Predsjedništva NZCH, u jednome mandatu obavljao je funkciju tajnika NZCH, a od 2015. godine obavlja funkciju predsjednika NZCH.

Jedan je od nositelja projekta 'Dani crnogorske kulture' i neposredni realizator mnogobrojnih programa: od organizacije izložbi, književnih predstavljanja, Dana crnogorskog filma, muzičkih događaja i koncerata, do manifestacije 'Lučindanski susreti', koje organizira od samog početka.

Član je Međuvladinoga mješovitog odbora za provođenje Sporazuma o zaštiti prava pripadnika crnogorske nacionalne manjine u RH i hrvatske nacionalne manjine u Crnoj Gori; član Upravnog odbora projekta IPA 2012 - Podrška vijećima nacionalnih manjina na lokalnoj razini.

Marijo Brguljan i Danilo Ivezić

U KOTORU ODRŽANO PREDAVANJE „CENZURA I TEMA ŽENE
U DUBROVNIKU U XVI. ST.“ - DR. SC. VESNE ČUČIĆ

Žene, knjige, prijateljstva, umjetnost i cenzura tijekom zlatnog doba Dubrovnika

„Unatoč modi toga doba, Dubrovnik nikada nije dopuštao glorifikaciju i divinizaciju pojedinaca, čak i kada su bili zaslužni Republici, a još manje žena.“

Priredila:
Marina Dulović, prof.

U organizaciji Ogranka Matice hrvatske u Boki kotorskoj i OJU „Muzeji Kotor“ u Galeriji solidarnosti, u kotorskome Starom gradu, održano je vrlo zanimljivo i nadasve stručno predavanje iz razdoblja zlatnog doba Dubrovnika, iz doba renesanse, a tiče se žene, knjige, prijateljstva, umjetnosti i cenzure. Žena kao tema književno-filozofskog djela, rasprave o ženi i njezinoj ulozi, o ženi piscu koja ustaje u obranu žene, o reakciji dubrovčke vlasti na društveno angažiranu ženu i o tome kako je tema o ženi potpala pod udar cenzure.

Večer je započela zvucima Arabeske br. 2, francuskog

kompozitora Claudea Debussyja, koju je nakon pozdravne riječi, u ime ustanove OJU Muzeji Kotor, na klaviru izvela Marina Dulović, muzejska pedagoginja i profesorica. Prisutne je također toplo pozdravila i predsjednica ogranka Matice hrvatske, Marija Mihaliček, koja je zahvalila autorici Vesni Čučić što je izdvojila vrijeme i došla u rodni Kotor da održi najavljeni predavanje te je istaknula sljedeće: „U organizaciji našeg ogranka u prošloj godini realizirali smo šest događaja i to u Kotoru, Tivtu i Donjoj Lastvi. Matica hrvatska u Boki kotorskoj će i u budućnosti raditi na svojoj misiji, a to je očuvanje kulture, tradicije i baštine Hrvata te time promovirati univerzalne kulturne vrijednosti s institucijama kulture na zajedničkom putu.“

Svoje izlaganje Vesna Čučić predstavila je iz ugla povijesti knjige, vrlo mlade, ali značajne discipline. „Put knjige kreće od autora do izdavača, preko tiskara, prevodnika, knjižara do čitatelja. Čitatelj zatvara krug, ali knjiga nastavlja živjeti i komunicirati između čitatelja i autora.“ Sudionici priče su dvije žene i jedan muškarac, svaki od njih su posebno zanimljive ličnosti renesansnog Dubrovnika, obrazovani, zgodni i kreativni. Prve pojave da žena piše, da se stavlja u prvi plan, da se razgovara o njezinoj ulozi i još da „uzima pero u ruke“ nailazile su na cenzuru.

Akteri priče koju je autorica vješto iznosila zainteresiranim posjetiteljima bili su Mara Gundulićeva, udata Gozze, Nikola Vito Gozze i Cvijeta Zuzorić. Plemkinja Mara udala se

Marina Dulović i Vesna Čučić

za vlastelina Nikolu Vita Gozzu i kao što je tada bilo uobičajeno, nije se formalno školovala. Vlastelin Nikola Gozze bio je filozof, pisac i političar koji je sedam puta bio biran za kneza Republike. Više ga je zanimalo znanstveni nego politički rad. „Bio je vrlo plodan autor, a po širini i razniolikosti opusa te po učenosti smatra se osobitim u hrvatskoj povijesti druge polovice XVI. stoljeća. Svoja je djela, u kojima se bavio najosjetljivijim filozofskim i teološkim problemima, u vremenu najoštrijih teoloških i političkih sporova, objavljivao na talijanskome jeziku. Shva-

tivši vrijednost njegovih djela, papa Klement VIII. dodijelio mu je počasni doktorat iz filozofije i teologije. Čitavo iskustvo koje je stekao obnašajući važne vlastelinske službe i državničke dužnosti pretočio je u svoja djela, koja je počeo objavljivati već u 31. godini života. Bio je u stalnoj prepisci s nizom znamenitih suvremenika. Vrlo aktivno je sudjelovao u kulturnom životu grada pa je s ostalim mladim dubrovačkim plemićima igrao u Držićevim komedijama.“ Treći akter je i posebna figura ove priče, a riječ je o Cvijeti Zuzorić. „Rodila se u Dubrovniku 1552.

godine, a umrla u Ankoni u 96. godini života. Odrasla je u Italiji, gdje se i školovala. Ona nije pripadala dubrovačkoj aristokraciji, nego građanskom sloju. Cvijeta je vodila intenzivan društveni život po salonima, a posebno u svome gdje je briljirala i nadahnjivala umjetnike i znanstvenike kako svojom fizičkom ljepotom, tako i svojom učenošću... Ovo troje mladih ljudi prijateljevalo je i družilo se najviše u ljetnjikovcu obitelji Gučetić u Trstenom, za vrijeme Cvjetinog boravka u Dubrovniku, između 1570. i 1582. godine... Druženja Mare, Cvijete i Nikole bila su kreativna, puna intelektualnog naboja, čitanja filozofskih djela, omjeranja i nadopunjavanja, međusobne ljubavi, prijateljstva, poštovanja i razumijevanja, zanosa za filozofskim djelima i razgovorima.“ U nastavku večeri autorica je govorila o odnosu ličnosti približno istih godina, zanimanjima, talentima, odnosu koji i danas intrigira i nikada nije do kraja razjašnjen, a „...što mu daje i pojačava draž i održava interes živim stoljećima“. „U takvom ozračju zatječemo u Dubrovniku naše glavne aktere, troje mladih ljudi, Maru, Cvijetu i Nikolu, i pratimo ih u rasponu između njihovih 20 i 30 godina života. Kontekst u kojem ih nalazimo je s jedne strane kontekst Europe iz koje se šire novi trendovi: aktualizira se tema žene, jača se i širi debatni prostor querelle des femmes; probuđena je ideja o novoj ulozi žene, o njezinoj ljepoti, pameti. S druge strane imamo vrlo konzervativni Dubrovnik: s ustaljenim navikama, posebice vezano uz žene i ženidbu, što je nadasve rigorozno među plemstvom – nositelju vlasti i stila života Dubrovačke Republike.“

U nastavku večeri autorica je govorila u novim otkrićima i tehnologiji umnožavanja

knjiga, tj. tiskanju uz pomoć pokretnih slova, po uzoru na Guttembergovu tiskaru iz sredine XV. stoljeća. „Knjige nezaustavljivo osvajaju prostore. Time nova tehnologija zadaje i dubrovačkim vlastima veće probleme, koje oni rješavaju uredbama o cenzuri i samom cenzurom.“

Knjige Nikole Gučetića također su nailazile na cenzuru, posebice dvije: „Razgovor o ljepoti nazvan Cvijet“ i „Dijalog o ljubavi nazvan Cvijet“, koje su opisivale i „tretirale ženu drukčije nego što je to bilo uobičajeno za njegovo doba“. Cvijeta ističe da je potrebno „očistiti se od strasti i svjetovnih osjećaja jer oni nagrđuju i izobličuju duh“, a Mara na

Cvijetine riječi odgovara da je „ona najljepša, najpoštenija i najstidljivija žena na svijetu“.

O razlozima cenzure Čučić je istaknula da je moguće da ima više razloga za javni i društveni linč Cvijete Zuzorić: „Unatoč modi toga doba, Dubrovnik nikada nije dopuštao glorifikaciju i divinizaciju pojedinih, čak i kada su bili zaslužni Republici, a još manje žena.“

U zaključku je navela da se tek s pojavom renesanse počelo pjevati o ženama „s ljubavlju i divljenjem“. Dakle, konačno se stvorila mogućnost da i same žene kažu nešto o sebi i svojim osjećanjima. „Najistaknutije među njima su bile Nikoleta Resti, Margarita Menze, Cvijeta Zuzorić, Mara Gundulić, kao i sestre Bona.“

Večer je završila citatom – pitanjem iz znanstvenog rada, kojem se očigledno vrlo stručno i sadržajno posvetila autorica Vesna Čučić, gdje se Mara Maruša Gondola, prva žena koja je progovorila javno na temu žene, zapitala: „Ako su žene toliko sposobnoga duha i mogu nadmašiti muškarce, primjerice u govorništvu, koliko bi tek mogle postići kada bi imale slobodan pristup obrazovanju?“

Vesna Čučić rođena je u Kotoru. U Dubrovniku je završila Gimnaziju i Sednju glazbenu školu. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu diplomirala je engleski jezik i književnost, francuski jezik i bibliotekarstvo. Magistrirala je na postdiplomskom studiju humanističkih i društvenih znanosti: Kulturna povijest istočne jadranske obale na Sveučilišnom centru za postdiplomске studije u Dubrovniku Sveučilišta u Zagrebu. Na Sveučilištu u Zadru doktorirala je na temu „Prve tiskare i dubrovačko društvo (1783 . - 1868.)“. Nekoliko godina bila je zaposlena u Dubrovačkim knjižnicama (Narodna i Znanstvena knjižnica) i u Državnom arhivu u Dubrovniku. Od 2001. godine radi na mjestu ravnateljice Dubrovačkih knjižnica do odlaska u mirovinu 2018. godine. Više puta boravila je na međudržavnim stipendijama u Francuskoj (Državni arhiv u Parizu) i Nacionalna knjižnica u Parizu). Objavljuje stručne i znanstvene radove u domaćim i stranim časopisima i knjige. Sudjeluje na znanstvenim skupovima u zemlji i inozemstvu. Obnašala je funkciju predsjednice Matice hrvatske u Dubrovniku. U dva mandata obnašala je funkciju člana Glavog odbora MH u Zagrebu. Trenutno obnaša funkciju člana Predsjedništva Ogranka MH u Dubrovniku, a na toj funkciji je više od dva desetljeća. U suradnji s Bibliotekom i čitaonicom u Kotoru, Knjižarom Karver u Podgorici, dok je bila na čelu Dubrovačkih knjižnica i član predsjedništva MH u Dubrovniku, realizirala je projekt „Dubrovnik i Kotor – gradovi knjige“, koji je 2011. godine financirala EU u sklopu pretpripravnih fondova.

Vesna Čučić i Marija Mihaliček

**PREDSTAVLJAMO: MILKA BABOVIĆ – LEGENDA
HRVATSKOGA SPORTSKOG NOVINARSTVA**

Sportska i ljudska veličina

„Kada kreneš sa starta, ne moraš pobijediti, ali moraš proći kroz cilj, makar i četveronoške“, jedan je od životnih postulata Milke Babović

Tekst:

Željko Rupić/Matica

Foto: arhiva časopisa
Zagreb moj grad

Vole je, poštuju i cijene već tri generacije. Gotovo da i nema nagrade koju nije primila za svoj sportski, društveni i javni angažman. Prije petnaestak godina jedan ju je ugledni tjednik uvrstio na listu trideset pet najznačajnijih Hrvatica u povijesti, među umjetnice, znanstvenice, izumiteljice, sportašice i političarke poput M. J. Zagorke, I. B. Mažuranić, Zinke Kunc, Slave Raškaj, Dore Pejačević, Vesne Parun, Đurđice Bjedov, Janice Kostelić i Savke Dapčević-Kučar. Ona je od oca Crnogorca i majke Mađarice i samo bi se neki „skraćeni um“ usudio ne nazvati je našom, našom Zagrepčankom i Hrvaticom, našom Milkom. Ona je istinska sportska i ljudska veličina.

Najvišu državnu nagradu na području sporta „Franjo Bučar“, i to za životno djelo, krajem studenoga prošle godine primila je, uz Vladimira

Milka Babović, Vladimir Janković i Laura Parlov, udovica Mate Parlova

Jankovića i posmrtno Matu Parlova, i Milka Babović, sportašica, sportska novinarka, radijska i televizijska komentatorica i istaknuta društvena i javna djelatnica. To je bio samo povod, a razloga je i više nego dovoljno da se ukratko podsjetimo „životne škole“ i ljudskih, sportskih i javnih dostignuća ove iznimne osobe.

ŽIVJELA U DEVET MJESTA

Milka Babović rođena je u Skoplju 1928. godine, a nakon samo nešto više od godinu dana zbog očeva posla seli se u Nevesinje u Hercegovini odakle obitelj 1934. godine dolazi u Sarajevo, gdje Milka pohađa osnovnu školu i prvi razred srednje škole. Strahote 2. svjetskoga rata pogodile su i obitelj Babović koja 1941. mora izbjeći iz Sarajeva i to bez oca kojega kao časnika kraljevske vojske odvođe u zarobljeništvo gdje je krajem rata i umro. S majkom, sestrama i bratom Milka bježi u očevo rodno selo podno Prokletija

u Crnoj Gori, zatim su neko vrijeme u gradiću Berane, čak i u dva bugarska grada, a nakon rata obitelj živi u Rumi i u Beogradu da bi 1848. godine stigla u Zagreb.

„Zagreb je deveto mjesto u kojem sam živjela i živim“, kaže danas Milka Babović, „i nekako sve više mislim da je najkorisniji dar koji ti sudbina može dati to da kao dijete mijenjaš sredine, upoznaješ ljude i naučiš da nisi ni najpametniji, ni najgluplji, ni najljepši, ni najružniji, jer svugdje nas ima svakakvih.“

„...MORAŠ PROĆI KROZ CILJI!“

Sportski duh, naslijeđen od majke, konkretiziran trčanjem još u Rumi, Milka Babović nastavlja razvijati u Zagrebu, isprva gimnastikom, a onda konačno atletikom u zagrebačkoj Mladosti gdje joj je trener, a kasnije i suprug, bio

Žarko Susić, poznati novinar i urednik sportske redakcije zagrebačkoga Vjesnika. Atletski i životni tandem ostvario je mnogobrojne uspjehe i državne rekorde u trčanju na kratkim stazama, među ostalim i dvije titule svjetske studentske prvakinje, peto mjesto na Europskom prvenstvu i mnogobrojne naslove državne prvakinje, a bit toga vremena Milka sada sažima u svoj životni postulat: „Žarko me naučio nečemu i te kako važnom za život. Kada kreneš sa starta, ne moraš pobijediti, ali moraš proći kroz cilj, makar i četveronoške.“

„Nisam tada pomišljala da ću biti novinarka“, naglašava u našem razgovoru Milka Babović i sjeća se „ključnog“ trenutka iz srpnja 1949. godine, večeri uoči republičkoga praznika, u Klubu novinara u Praškoj ulici, gdje se slučajno zatekla. „Urednik Narodnog sporta Habunek požalio se da nema koga sutra poslati

Predsjednik Hrvatskoga sabora Gordan Jandroković i zamjenik državne tajnice za sport Krešimir Šamija uručili su Milki Babović Državnu nagradu za sport „Franjo Bučar“ za životno djelo

Milka Babović u karikaturi Rudija Stipkovića 1984. godine

u Rude pokraj Samobora da napiše tekst o omladinskim sportskim aktivnostima u povodu praznika, a netko od prisutnih za stolom predložio je da pošalje mene. Nakon velikog nagovaranja pristala sam, otišla i napisala prilog na pet stranica, doktorsku disertaciju, kako ju je nazvao meni tada nepoznati Zvone Mornar kada je vidio moj prilog.“

Dvije prve generacije od tri spomenute na početku ovoga teksta Milku Babović ipak najbolje pamte po njezinim vrhunskim ostvarenjima na Televiziji Zagreb. A tamo je učila od najboljeg. „Jedan je i jedini moj učitelj i kolega Hrvoje Macanović, čovjek iznimne erudicije, dosljedan čovjek jasnih stajališta i učitelj koji je znao prenijeti znanje, koji je krajnjom jednostavnošću pretvarao i vrlo ozbiljne zadatke,

probleme i analize u razumljivo štivo za svakoga. Zbog takvih ljudi, kolega i autora još i danas pratim određene novine, određene emisije, određene sadržaje.“

SPORT JE NAJBOLJA KOZMETIKA

Dimenziju više koju nam je legendarna Milka donosila u svojim prijenosima i komentarima, poglavito umjetničkog klizanja, teško je opisati, ali je najblaže rečeno ta dimenzija postala dio kolektivne memorije hrvatskoga sporta. Darivala nam je desetljećima bogatstvo lijepe riječi i nenadmašni sklad riječi i slike. Njezin za-

štitni znak – prikaz boja odjeće klizačica i klizača gledateljima crno-bijelih televizora logična je posljedica njezine opće kulture, sklonosti knjizi, kazalištu, naprosto učenju.

I danas, kada je u mirovini, Milka Babović „u petoj sekundi“ ostavlja dojam iznimnog znalca povijesti, kulture, metodologije i društvene uloge sporta, ali i politike i kulture općenito. Žena je od koje se i danas uči o „čitanju kao gimnastici mozga“, o „odgojnoj i pedagoškoj funkciji sporta“, o „korištenju računala i Interneta, ali knjiga mora zašuštati u rukama“, o „sportu kao najboljoj, najjeftinijoj i najefikasnijoj kozmetici“.

Legende hrvatskoga televizijskoga novinarstva u karikaturi – Milka Babović, Boris Mutić i Mladen Delić

**18. 3. 2019.
Posjet predsjednika Sabora
R. Hrvatske**

Predsjednik Hrvatskoga sabora Gordan Jandroković sa suradnicima posjetio je Hrvatsko građansko društvo Crne Gore.

Delegaciju Sabora primio je Marijo Brguljan, predsjednik HGD CG sa suradnicima: Tripo Schubert, prvi predsjednik, Danijela Vulović, članica Upravnog odbora, Tijana Petrović, urednica časopisa Hrvatskoga glasnika i Vivijan Vuksanović, tajnica.

Nakon riječi dobrodošlice, predsjednik Marijo Brguljan prisutnima je prezentirao položaj hrvatske zajednice u Crnoj Gori, njezinu brojnost na posljednjem popisu, kao i odnos Vlade, Ministarstva manjina i kulture po pitanju financijske potpore i nepodržavanja projekata Društva.

U razgovoru su uz predsjednika sudjelovali i Tripo Schubert te Danijela Vulović.

Jandroković je izrazio zadovoljstvo statusom hrvatske nacionalne manjine u Crnoj Gori, istaknuvši njezin značajan doprinos tradiciji i kulturi, a veleposlanik R. Hrvatske u Crnoj Gori Veselko Grubišić afirmativno se izjasnio o značaju i aktivnostima HGD CG.

**22. 3. 2019.
Novi broj Glasnika**

Iz tiska je izašao „Hrvatski glasnik” broj 164 s aktualnim temama koje oslikavaju događaje u mjesecu veljači: Tripundanske svečanosti, Tripundanski bal, karnevali u gradovima

i mjestima Boke kotorske i u Rijeci. Zatim, zaredivanje u đakona još jednog Bokelja, gostovanje KUU „Zvona Zagore“, Europsko prvenstvo svećenika u malome nogometu, kao i standardni serijali iz povijesti.

**26. 3. 2019.
Sastanak Uređivačkog odbora**

Analiziran je novi broj časopisa i konstatirano je kako su fotografije lošije kvalitete. Razlog treba tražiti u sve manjoj prisutnosti profesionalnih fotografa pa se pribjegava slikanjem mobilnim telefonima, što ne osigurava traženu kvalitetu. Dogovorene su teme za novi broj Glasnika koji bi trebao izići iz tiska prije uskrasnih blagdana.

**31. 3. 2019.
Mandolinski orkestar HGDCG
sudjelovao na „Fešti kamelija”**

Mandolinski orkestar HGDCG „Tripo Tomas” sudjelovao je na centralnoj manifestaciji “Fešte kamelija” koja je održana u Stolivu.

Na temelju odredbe članka 29. stavka 1. i članka 36. stavka 1. Zakona o registru birača (NN 144/12, 105/15), Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Crnoj Gori, Podgorica i Generalni konzulat Republike Hrvatske u Crnoj Gori, Kotor daju

OBJAVU O PRETHODNOJ I AKTIVNOJ REGISTRACIJI BIRAČA

U Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Podgorici i Generalnom konzulatu Republike Hrvatske u Kotoru moguće je izvršiti:

Prethodnu registraciju - birači koji imaju prebivalište u Republici Hrvatskoj, a žele glasovati u Veleposlanstvu ili Generalnom konzulatu,

Aktivnu registraciju - birači koji nemaju prebivalište u Republici Hrvatskoj, a žele glasovati u Veleposlanstvu ili Generalnom konzulatu,

kako bi mogli **glasovati na izborima za članove Europskog parlamenta iz Republike Hrvatske, koji će se održati 26. svibnja 2019. i u Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Podgorici ili Generalnom konzulatu Republike Hrvatske u Kotoru.**

Prethodnu i aktivnu registraciju birača za glasanje u Crnoj Gori, birači mogu obaviti u Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Podgorici ili Generalnom konzulatu Republike Hrvatske u Kotoru, **najkasnije do srijede 15. svibnja 2019.** U istom

roku birači mogu odustati ili promijeniti svoj zahtjev za prethodnu ili aktivnu registraciju.

Zahtjev za prethodnu i aktivnu registraciju birača podnosi se Veleposlanstvu ili Generalnom konzulatu osobno, poštom, putem faksa ili e-maila skenirano, **uz obvezu prilažanja preslike hrvatske putovnice ili osobne iskaznice.**

Svi birači mogu **do 15. svibnja 2019.** provjeriti svoj upis u registar birača u Uredima državne uprave u RH, u diplomatskim misijama i konzularnim uredima RH i putem online sustava e-Građani, te zatražiti izmjene eventualnih pogrešnih podataka.

Zahtjev za aktivnu registraciju **ne moraju** podnijeti birači, kojima je izdana osobna iskaznica s podatkom o prebivalištu **izvan** Republike Hrvatske, **osim** ako žele glasovati na području druge diplomatske misije ili konzularnog uređa, različitog od adrese na osobnoj iskaznici, tj. od adrese koju su prijavili hrvatskim tijelima ili ako žele glasovati u Republici Hrvatskoj.

Kontakt:

croemb.podgorica@mvep.hr

ili

tel: (+382) 20 269 760

Brajić s papom Franjom

Predsjednik Skupštine Crne Gore Ivan Brajić susreo se 27. ožujka u Vatikanu s poglavnikom Katoličke crkve papom Franjom te je tom prilikom još jednom iskazana važnost skladnog suživota pripadnika različitih vjera, nacija i kultura koje njeguje suvremena Crna Gora.

„U razgovoru s papom iskazao sam zadovoljstvo i čast u povodu susreta ne samo zato što je riječ o poglavniku Katoličke crkve, nego i zato što u trenutku u kojem se čitav svijet suočava s ozbiljnom krizom on svojim porukama i osobnim primjerom promovira ljudskost kao vrhunsku vrijednost. Papi Franji posebno sam naglasio da bi svojim posjetom učinio veliku čast Crnoj Gori i da ga očekujemo tijekom sljedeće godine”, rekao je Brajić.

Papa Franjo rekao je predsjedniku Brajiću, između ostalog, da Crna Gora za njega ima posebno mjesto jer ga je 1992. u Argentini zaredio biskup Emilio Ognjenović, podrijetlom iz Crne Gore.

Predsjednik Brajić poklonio je Svetom Ocu prvi primjerak svečanog izdanja „Gorskog vijenca“, u prijevodu na talijanski Veljka Mićovića,

Predsjednica Grabar-Kitarović raspisala izbore

Predsjednica Hrvatske **Kolinda Grabar-Kitarović** raspisala je u utorak, 26. ožujka, izbore za Europski parlament, koji će biti održan 26. svibnja. Građani Europske unije izlaze na izbore od 23. do 26. svibnja i biraju nove zastupnike Europskog parlamenta koji će ih predstavljati idućih pet godina. Hrvatsku bi u novom sazivu trebao predstavljati jedan zastupnik više, ukupno njih 12. U Hrvatskoj se zastupnici biraju po proporcionalnoj zastupljenosti i preferencijalnom glasovanju u jednoj izbornoj jedinici koju čini teritorij Republike Hrvatske, uključujući i biračka mjesta određena izvan Hrvatske.

Birači mogu glasovati samo jedanput i samo za jednu listu kandidata, ali na glasačkom listiću mogu označiti i jednog kandidata koji ima prednost

pred ostalim kandidatima na listi za koju je glasovao. Pravo predlaganja stranačkih lista za europske izbore imaju sve registrirane političke stranke u Hrvatskoj, samostalno ili kao zajednička lista više stranaka, te birači kroz nezavisne liste. U trenutnom sazivu Europskog parlamenta sjedi 751 zastupnik, dok će ih u novom biti 705. Iako se ukupan broj zastupnika smanjuje izlaskom Velike Britanije iz EU-a (73 zastupnika), neke zemlje će dobiti od jednog do pet zastupnika više, među njima i Hrvatska, a preostala mjesta će se čuvati za moguća buduća proširenja Unije.

Na posljednjim europskim izborima 2014. izlaznost na razini EU-a iznosila je 42,61 posto. Najveća izlaznost je bila u Belgiji i Luksemburgu, zemljama u kojima je glasovanje obvezno. U Hrvatskoj je na birališta izašlo tek 25,24 posto, a među mladima u dobi od 18 do 24 godine taj je podatak još niži, tek 13 posto.

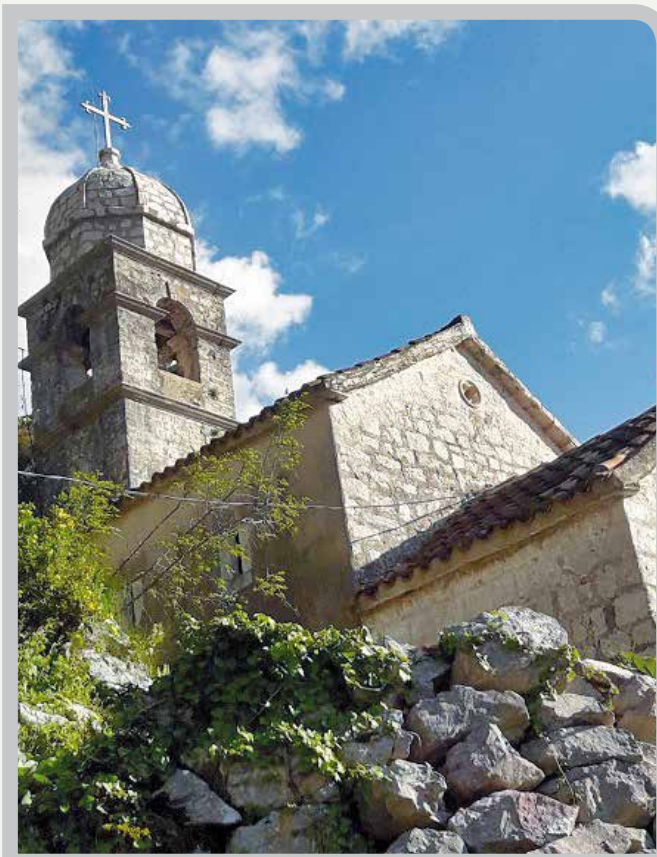
koji je ovim povodom objavila Skupštine Crne Gore. Ugledni filolog i poliglota posvetio je posljednjih 11 godina svog života ovom djelu, želeći da novi prijevod – prvi iz pera crnogorskog prevodioca - što više odrazi duh crnogorskog jezika i filozofsko-poetske misli Petra II. Petrovića Njegoša. Papa Franjo također je dobio i minijaturu zlatoveza s pojasa uniforme Bokeške mornarice.

Predsjednik Skupštine sastao se u Apostolskoj palači s državnim tajnikom Svete Stolice, kardinalom Petrom Parolinom, kao i tajnikom za odnose s državama, monsinjorom Polom Ričardom Galagerom.

Posjet Rimu bila je prilika za susret i s velikim kancelarom Suvremenoga viteškoga malteškoga reda Albrehtom Frajherom fon Buzelagerom, kao i s predsjednikom zajednice „Sveti Edidio“ profesorom Markom Impaljacom.

fosmedia.me

Križni put do crkve Gospe od zdravlja

Pobožnost Križnog puta s don Antonom Belanom i don Ivom Ćorićem održana je 6. travnja od crkve svete Marije od Rijeke do crkve Gospe od zdravlja, a križ su nosili ovogodišnji krizmanici.

Moto ovogodišnjega Križnog puta bila je poruka svetog Pavla: „Blagoslivljajte svoje progonitelje, blagoslivljajte, a ne proklinjte!”

Uz prigodne pjesme i molitve, pobožnost je završila uz blagoslov križem stotinjak prisutnih vjernika i blagoslovom grada.

Ova pobožnost nastala je u Jeruzalemu, a po Europi su je širili sveti Frano Asiški i franjevci. Predstavlja historijsku reminiscenciju Kristovog uspinjanja na Goglotu, razapinjanja i polaganja u grob te njegovog uskrsnuća.

Radio Kotor

KotorArtu europsko priznanje za kvalitetu

KotorArt Don Brankovi dani muzike dobitnici su europskog priznanja EFFE Label.

Organizatori ovoga uglednog festivala objasnili su da je EFFE Label europski pečat kvalitete za izvrsne umjetničke festivale koji pokazuju njihov angažman u području umjetnosti, uključenosti zajednice i međunarodne otvorenosti.

„EFFE (Europe for Festivals, Festivals for Europe/ Europa za festivale, festivali za Europu) predstavlja akciju koju je pokrenula Europska asocijacija festivala (EFA) koju podržavaju Europska komisija i Parlament. EFFE privlači pažnju publike uz bazu podataka koja služi svim vrstama interakcija i inicijativa koje prepoznaju rad različitih europskih umjetničkih festivala”, naveli su iz KotorArta.

Festival KotorArt Don Brankovi dani muzike sada se može naći na stranici www.festivalfinder.eu koji predstavlja online bazu za pretraživanje festivala gdje publika otkriva sve festivale umjetnosti, od muzike do kazališta, uličnih umjetnosti do plesa i književnosti u 45 zemalja u Europi.

„Stranicu je utemeljila i njome upravlja zajednica festivala uz potporu Europske unije. Na stranici se mogu naći svi europski festivali, dok samo neki od njih nose pečat kvalitete, tj. EFFE Label”, rekli su iz KotorArta. Dodali su da je potrebno ispuniti mnoš-

tvo uvjeta kako bi se zavrijedila ova oznaka „kao što su predstavljanje koherentnoga i organiziranoga umjetničkog programa; podržavanje stalnoga umjetničkog razvoja; pružanje mogućnosti budućim ili inovativnim umjetnicima da stvore program ili da budu predstavljeni u programu; ukorijenjenje u lokalnoj zajednici koje potiče lokalne veze u programu i među izvođačima, uključivanje lokalnih umjetnika i publike u projekte; pomoć pri povećanju pristupa kulturi raznolikoj publici; ulaganje u inovacije i izgradnju kapaciteta i dr.”

Boka News

Škaljarska večera – njegovanje tradicije i običaja

U organizaciji Mjesne zajednice Škaljari održana je 6. travnja u tamošnjem Domu kulture manifestacija „Škaljarska večera”.

„Škaljarska večera jedan je lijepi običaj sela Škaljara na kojoj se spremaju i jedu isključivo tripe – narodno i seljačko jelo, jedno od tradicionalnih jela

koje se dugi niz godina uvijek spremalo u Škaljarima”, rekao je predsjednik MZ Škaljari Edo Kovačić.

On je izrazio zadovoljstvo zbog velikog zanimanja sugrađana za ovu tradicionalnu večeru, među kojima su bili i štićenici Doma starih „Grabovac” iz Risna.

„Drago mi je što dolaze ljudi iz starih Škaljara, pravo lokalno stanovništvo. Izuzetno mi je milo što ih možemo ugostiti i počastiti u njihovoj kući”, ističe Kovačić. On je podsjetio da je ulaz na ‘Škaljarsku večeru’ svake godine slobodan te da su svi dobrodošli.

„Dobro je da ima ljudi koji razumiju našu tradiciju u Škaljarima. Svako selo ima neki lijepi običaj, tako i Škaljari. Cilj svakog tog običaja jest ne samo da se jede i pije, da se pleše i pjeva, već okupljanje i druženje”, objasnio je Kovačić.

U kulturno-umjetničkom programu nastupili su KUD „Sloga” iz Đenovića i duet „Sempre verde” iz Risna.

Organizator manifestacije je MZ Škaljari, a sponzori su: TO Kotor, Crnogorska plovidba Kotor, Komunalno Kotor, Autoboka Kotor, Pomorski muzej Crne Gore Kotor, JU Resursni centar „Dr Peruta Ivanović”, Red taxi i Đir taxi.

Radio Kotor

Fešta kamelija

U kotorskoj Galeriji solidarnosti 29. ožujka priređena je izložba aranžmana od cvjetova i listova kamelije u sklopu tradicionalne bokeljske „Fešte kamelija”. Izložbu je otvorila ing. hortikulture Dragana Bokan, a na svečanosti su bili prisutni uzgajivači kamelija iz Opatije i njemačkog Aachena. Aktualna nositeljica titule 'Prva dama kamelija' Marina Dulović na klaviru je dodatno muzički obojila večer.

Okrugli stol i druženje s gostima iz inozemstva, uzgajivačima kamelija, nastavljeno je narednog dana u Stolivu razmjenom stručnih iskustava o uzgoju kamelija. „Dogovorena je buduća suradnja između

naših udruženja, a gosti su neplanirano produžili boravak u Stolivu kako bi bili prisutni na centralnoj manifestaciji”, rekao nam je Romeo Mihović u ime organizatora.

Ovu vrlo popularnu turističko-kulturnu manifestaciju već godinama uspješno priređuju NVO Udruženje kamelija i Mjesna zajednica Stoliv. To bokeljsko mjesto na obali Kotorskog zaljeva poznato je po svojim prelijepim đardinima koji su prepuni kamelija u crvenoj i bijeloj boji te šarenih, a čije su prve sadnice na ove prostore donijeli krajem 18. stoljeća bokeški pomorci s Dalekog istoka.

Centralna manifestacija održana je u nedjelju, 31. ožujka, na stolivskoj rivi gdje je priređen kostimirani igrokaz. Divan sunčan dan i više stotina posjetilaca, koji su dočekani uz priganice, rakiju i suhe smokve, uživali su u jedinstvenom ambijentu koji nude Boka kotorska i Stoliv.

U ime domaćina i organizatora goste su pozdravili Vinko Vujović i Romeo Mihović iz NVU „Kamelija”, kao i predstavnici ljubitelja uzgajivača ovog cvijeta iz Opatije i njemačkoga grada Ahena, koji su u uzvratom posjetu Stolivu.

Mihović je podsjetio da NVU „Kamelija” Stoliv ove godine slavi stotinu godina od osnivanja tamburaškog društva.

Posjetitelji su imali priliku pogledati cvjetne aranžmane, kao i literarne radove učenika kotorskih škola na temu kamelije.

U programu su nastupili VIS Škuribanda, Dječji mandolinski orkestar „Tripo Tomas”, klape Jadran i Riva, KUD „Boka”, Teatar „Gašler”, Anet Čavor na violini, mladi pjesnici...

Nagrada za najbolje uređen đardin kamelija pripala je Veri Marković s Markovog rta.

Organizirani su i izleti planinarskim stazama na Vrmac i u Gornji Stoliv, a priređena je i tradicionalna mušljada. Vrijedni domaćini pripremili su 350 kilograma mušlja na buzaru i dopremili 150 litara vina.

Program manifestacije „Fešta kamelija - Stoliv 2019.” nastavlja se balom kamelija koji je zakazan za 13. travnja, zatim koncertom mladih muzičkih stvaralaca u crkvi sv. Duha 24. travnja i natjecanjem „Camellia trophy” koje je na programu u nedjelju, 12. svibnja, u Stolivu.

Boka News

Slučaj Tomkić: Nakon batina zapalili mu prodavaonicu

Nakon što je sredinom ožujka pretučen, Berancu hrvatske nacionalnosti Igoru Tomkiću tijekom noći, 27. ožujka, zapaljena je prodavaonica u beranskom naselju Dolac, gdje živi sa suprugom Ivanom i kćerkom, čime je nastavljen napad na ovu porodicu i njihovu imovinu unatoč apelu nadležnima da zaustave nasilje. Njegova supruga Ivana već je rekla za Radio Slobodna Evropa (RSE) „da je u pitanju i nacionalno motivirano nasilje jer je Igor – Hrvat”.

„Okolo dva sata poslije ponoći zazvonio mi je telefon i javio mi se zapovjednik policijske postaje u Beranama. Pitao me mogu li da doći jer mi je radnja zapaljena. Ja sam ga pitao je li sve izgorjelo, a on mi je tihim glasom potvrdio da jest”, opisuje Igor Tomkić telefonski poziv zapovjednika policije nakon podmetnutog požara u njegovoj prodavaonici.

Policija je obavila uviđaj, a privedeno je i nekoliko osoba, koje su saslušane i nakon kriminalističke obrade puštene na slobodu.

Igor Tomkić za Radio Slobodna Evropa (RSE) kaže da je posebno ogorčen na vrh crnogorske policije jer njega i njegovu porodicu nisu zaštitili nakon mnogobrojnih napada kojima su izloženi već duže vrijeme.

„Ja sam na policiju ogorčen od prvog dana, ne na službenike, nego na vrh policije koji je znao za moju situaciju, koji je znao za sve. Upozoravao sam ih da je dobar dio klana ostao na slobodi, da mi prijete i da će mi se opet nešto dogoditi. U zraku se osjećalo to, bilo je samo pitanje dana. Govorio sam svima, supruzi, prijateljima, da se bojim da će doći pred kuću i da će opet nešto izvesti”, ističe Tomkić.

Nakon najnovijeg u seriji napada pitanje je jesu li policija i drugi državni organi u stanju osigurati zaštitu Igoru, njegovoj porodici i njihovoj imovini.

Tomkiće je obišao gradonačelnik Berana Dragoslav Šćekić, koji je za RSE rekao da je zgrožen zbog onoga što se dogodilo toj beranskoj porodici. Šćekić podsjeća da je prodavaonica Tomkića zapaljena samo deset dana nakon što je Igor pretučen što, kako ističe, govori o nesposobnost sistema da zaustavi napade na Tomkiće i kazni počinitelje. „Za ovo moraju snositi odgovornost kako policija i tužilaštvo, tako i sudovi, a posebno ljudi iz Agencije za nacionalnu sigurnost jer su oni morali pratiti što se događa porodici Tomkić od trenutka fizičkog napada na Igora do danas, kada je njegova prodavaonica zapaljena. Netko je morao sve to pratiti i poduzeti sve mjere jer je ovdje u pitanju kriminalna grupa, a ne pojedinac. Postavlja se pitanje tko stoji iza njih i tko ih štiti jer da ih ne štiti, ne bi se nakon deset dana porodici Tomkić dogodilo još brutalnije nasilje”, kaže Šćekić.

Ministar unutarnjih poslova Mevludin Nuhodžić osudio je napad na imovinu porodice Tomkić i nazvao ga gnjusnim i kukavičkim.

Savjet za građansku kontrolu rada policije najoštrije osuđuje najnoviji napad na imovinu Igora Tomkića i konstatira da policijske procjene sigurnosnog rizika za njega nisu bile kvalitetne. Savjet zahtijeva hitnu istragu, identificiranje i procesuiranje odgovornih osoba i očekuje da u Centru sigurnosti Berane dođe do odgovarajućih promjena kako bi se poboljšala osobna i imovinska sigurnost svih građana.

U povodu najnovijeg napada na porodicu Tomkić oglasilo se Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore (HNV) iz kojeg ocjenjuju da nekoliko prijavi policiji pokušaja paljenja, razbijanja radnje, provala i krađa te reketiranja, pa čak i brutalnog prebijanja Igora Tomkića, nisu izazvali adekvatnu reakciju nadležnih državnih organa.

Iz HNV-a zato traže osobnu odgovornost nadležnih, posebno zbog razloga što napadači na Tomkiće slobodno i bez nadzora šetaju Beranama.

Ivana, supruga Igora Tomkića, već je rekla za RSE „da je u pitanju i nacionalno motivirano nasilje jer je Igor – Hrvat” te da je i po toj osnovi trpio prijetnje i uvrede.

Igora Tomkića sredinom ožujka napala je i pretukla grupa mladića, poznata policiji zbog ranijih nasrtaja na njega i njegovu imovinu. Policija je tada privela osumnjičene, a onda je sud odredio pritvor do trideset dana Milošu Radeviću (25) i Novaku Petriću (19) iz Berana zbog nanošenja teških tjelesnih ozljeda i nasilničkog ponašanja. Policija je dva dana nakon najnovijeg napada privela Aleksandra Savovića iz Berana, koji je priznao počinjeno djelo.

Nakon prebijanja, paljenja njegove prodavaonice i nakon svih dosadašnjih napada Igor Tomkić se,

kako kaže, kao građanin Crne Gore osjeća nesigurno i živi u strahu za vlastitu sigurnost i sigurnost svoje porodice.

„Kada preživite teror i kada ga dalje proživljavate, dovedete sebe do toga da više niste sigurni ni u svojoj kući. Patrola policije sada je ispred kuće, policija je ispred radnje iako je više ne moraju čuvati jer je sve izgorjelo, dijete sam opet sklonio kod roditelja. Osjećam se potpuno nesigurno i sada bih najradije s familijom otišao odavde. Poslije svega što mi se dogodilo prije desetak dana morao sam još i ovaj stres preživjeti. Ne znam, najviše bih volio da mogu sada prodati kuću i otići negdje, samo da se maknem iz ovog legla kriminala”, rekao je Tomkić.

Izvor:

Radio Slobodna Evropa

Zenka i Deković: Od iznimne važnosti nastavak otvorenog dijaloga kao osnovnog sredstva uzajamne komunikacije

Manjine u Crnoj Gori imaju jaku potporu Vlade Crne Gore u smislu poboljšanja svog položaja, istaknuo je ministar za ljudska i manjinska prava Mehmed Zenka na redovitom konzultativnom sastanku s predsjednikom Hrvatskoga nacionalnog vijeća, gospodinom Zvonimirom Dekovićem.

Suradnja svih institucionalnih mehanizama za zaštitu i unapređenje položaja manjinskih naroda u Crnoj Gori nužna je ako hoćemo imati rezultat - punu integraciju manjina u crnogorskom društvu, rekao je ministar Zenka. Crna Gora prepoznaje manjinske narode kao partnere i prijatelje koji čine sastavni dio njezinog društva, rekao je Zenka i dodao da to manjinski narodi osjećaju i cijene. Manjine su potpora naprednim idejama, progresivnom putu Crne Gore, ali moramo u Crnoj Gori još učiti dosta jedni o drugima.

Zbog tog razloga Ministarstvo za ljudska i manjinska prava jača aktivnosti kojima je cilj bolje poznavanje nacionalnosti i vjeroispovijesti, istaknuo je ministar. Bit je u tome da se ljudi bolje upoznaju jer tako će više poštovati jedni druge, više razumjeti jedni druge, rekao je Zenka.

Zenka i Deković razgovarali su o aktivnostima Hrvatskoga nacionalnog vijeća u prethodnoj godini i najznačajnijim izazovima s kojima je hrvatska nacionalna manjina u Crnoj Gori suočena. U svjetlu nedavnih incidentnih situacija porodice Tomkić, sugovornici su pozdravili blagovremenu reakciju

nadležnih organa i potporu koju je Vlada Crne Gore iskazala.

Izraženo je obostrano uvjerenje da je Crna Gora iznad ovakvih situacija i da je spremna odgovoriti na svaki slučaj koji može potencijalno ugroziti dobre međuljudske, međunacionalne i međuvjerske odnose u Crnoj Gori. Crna Gora je država svih svojih građana i građanki, zaključeno je u razgovoru i svatko će spremno dati svoj doprinos na očuvanju zajedničke baštine, najbolje što može.

Zajednički je ocijenjeno da je od iznimne važnosti nastavak otvorenog dijaloga kao osnovnog sredstva uzajamne komunikacije.

Izvor: Ministarstvo za ljudska i manjinska prava Crne Gore

Spaljen krivac za nevolje u protekloj godini Mito Kovertić – Završen jubilarni 50. Praznik mimoze

Velikom karnevalskom međunarodnom povorkom s oko 400 sudionika, tradicionalnim suđenjem i spaljivanjem krivca za nevolje Novljana u protekloj godini Mita Kovertića, kao i koncertom Svetlane Cece Ražnatović, završen je jubilarni 50. Praznik mimoze koji je oborio rekorde – po trajanju, broju sudionika, programa i posjećenosti.

Herceg Novim je u subotu, 23. ožujka, zavladała kolona maškara koje su izazvale osmijehe i oduševljenje, a u njoj su plesali zečevi, štrumpfovi, skeletoni, dame i oficiri, satiri, ševe, voda i vatra, marionete, godišnja doba, rajske ptice.

Uvod u završnicu festivala bio je prijem za delegat Federacije europskih karnevalskih gradova kod predsjednika Općine.

„Pozdravljam sve karnevalske delegacije iz regije, od Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Slovenije, Makedonije do Srbije. Svima hvala što ste se u velikom broju odazvali na naš poziv i što ste došli u Herceg Novi na zatvaranje jubilarnog 50. Praznika mimoze. Zadovoljstvo mi je što je karnevalska povorka daleko brojnija nego prethodne godine“, istaknuo je predsjednik Općine Herceg Novi, Stevan Katić. On je rekao kako očekuje da će karnevalska povorka iz godine u godinu biti brojnija da bi Herceg Novi, kao član Federacije europskih karnevalskih gradova, stao rame uz rame s nekim od najboljih europskih karnevala. Potpredsjednik Federacije europskih karnevalskih gradova (FECC Europa), Josip Silov, rekao je da je karneval ozbiljan posao i Novljanima poručio da karneval njeguju onako kako su njegovali Praznik mimoze.

„Vi ste relativno mladi članovi naše Federacije europskih karnevalskih gradova. Četvrtu godinu zaredom organiziramo zajedničku priču na vašim karnevalima. Vjerujemo da ćemo se na ovakvim karnevalima vidjeti i dogodne, a i da će vaše ekipe gostovati na našim karnevalima, što obogaćuje i vas i nas“, ocijenio je Silov. On je gradu Herceg Novom poklonio plaketu i medalje za uspomenu na dolazak i boravak ljudi međunarodnoga borda Federacije.

Velika karnevalska povorka s oko 400 sudionika iz Srbije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Makedonije, Slovenije i Crne Gore, kao i članovima internacionalnog borda Federacije europskih karnevalskih gradova, predvođena alegorijom „Hvala za 50“, kretala se od glavnoga gradskog trga do Igalu.

Nakon nastupa svih karnevalskih grupa u Igalu, na mulu ispod „Galeba“ održano je tradicionalno

suđenje i spaljivanje Mita Kovertića, „krivca za sve nevolje Novljana u protekloj godini“.

Nakon završetka tog dijela programa održan je koncert Svetlane Cece Ražnatović, koja je rekla da dugo nije nastupala u Herceg Novom i da je presretna „što se desilo ovo veče i što je sve izgledalo veličanstveno“.

Generalni sponzori Praznika mimoze su Općina Herceg Novi i Turistička organizacija, izvršni producent Javna ustanova kulture „Herceg Fest“, a programi su realizirani uz potporu mnogobrojnih sponzora, privrednika, nevladinih organizacija, veleposlanstava stranih država u Crnoj Gori, gradova partnera i prijatelja.

Boka News

INA od Pavgorda preuzela pet benzinskih pumpi u Crnoj Gori

Industrija nafte INA proširila je u Crnoj Gori svoju maloprodajnu mrežu kupnjom pet maloprodajnih lokacija kompanije Pavgord CG, a nakon puštanja svih lokacija u funkciju upravljat će s 11 maloprodajnih mjesta u CG te povećati svoj tržišni udjel na otprilike 15 posto, izvijestili su iz te kompanije.

Kupljene lokacije nalaze se u Kotoru (u Radanovićima i Škaljarima), Podgorici, Bijelom Polju i Mojkovcu, dok INA već ima mrežu postojećih lokacija u Podgorici, Tivtu te Pljevljima.

Transakciju kupnje pet atraktivnih maloprodajnih lokacija kompanije Pavgord CG, čija se vrijednost ne navodi u priopćenju, odobrio je regulator za zaštitu tržišnog natjecanja. Tom akvizicijom INA se dodatno pozicionirala na tržištu Crne Gore – u odnosu na 2017. kada je imala jedan posto udjela na tržištu, sada će njezin tržišni udjel dosegnuti oko 15 posto.

Tu poslovnu odluku Uprava kompanije donijela je na temelju dobrog poznavanja tržišnih prilika u Crnoj Gori, a s ciljem daljnje izgradnje vodeće regionalne pozicije koja može imati pozitivan utjecaj na Inino poslovanje te plasman visokokvalitetnih Ininih proizvoda na tom tržištu, stoji u priopćenju.

Također, u kompaniji planiraju daljnje širenje maloprodajne mreže na crnogorskom tržištu te njezin razvoj uvođenjem široke lepeze usluga poput gastro koncepta Fresh Corner.

„Dosadašnja iskustva govore nam da kupci u Crnoj Gori cijene kvalitetu Ininih goriva te ostalih proizvoda i usluga. Zbog toga u doglednom roku želimo postati jedan od najvažnijih igrača na crnogorskom tržištu maloprodaje derivata. To je u skladu sa strategijom Ine koja želi ojačati svoju poziciju vodećega regionalnog brenda”, rekao je Darko Markotić, operativni direktor Usluge kupcima i maloprodaje Ine.

Kako se ističe, INA sada zapošljava oko 150 radnika na maloprodajnim mjestima u Crnoj Gori, uz tendenciju rasta njihova broja.

cdm.me

Falsi prošek

O prošek u prađeda Nikole

Piše:
Mašo Miško Čekić

Kao dijete sam bio mršav, što je moju babu, kad god me pogleda, dovelo do suza. Na sve načine je pokušavala da me ugoji, da ne sličim praznoj vješalici, kako je zborila. Svašta je trpala u mene, ali je sav njen trud ostajao na Špiljarskim kanicama, kanjonu Škurde, padinama Pestingrada i San Đovana, vrtovima Dobrote i na čuveni Banj. To su bile naše igraonice na kojima smo se provodili od jutra do večeri. Trpjeli smo glad, žeđ, drače, oštro kamenje, vrućinu, kišu, buru i viku vlasnica vrtova kroz koje smo prolazili gazeći ne gledajući kuda, a često se u rukama našla neka voćka, uglavnom nedozrela. Kad se konačno pojavim na vratima babine kuhine počinjao je govor kojega je baba nastavljala i kad me više nije bilo za stolom – moraš više kruha, uzmi sira, meso daje snagu, ne odvajaj slaninu, pojedj sve, kuku mene što me snađe, rebra mu se vide... „Ovaj mali kao da je ureknut, ne daj Bože! Ne znam kako da ga refam“, ponavljala je baba Drage i požalila se teti Mari iz Grblja, koja je navraćala kad god bi donijela verdu ru pod Markat. Teta Mare me pogledala, protresla me držeći za ramena i kratko re-

kla: prošek i jaje, moja Drage! Narednih pet godina nije protekao dan bez žbačenih žumanaca sa cukrom. Na kraju dugotrajnog miješanja jaja i cukra dodavao se prošek – svemoćno slatko vino i posebno žbačena bjelanca. Prošek je bio za sve! Za gušte uz pincu ili pa-dišpanj, bolesnike, djecu, stare, porodilje, dar za popa, učitelja i advokata, ulaznica kod sudije, zahvalnica za doktora, a koja prodana botilja prošeka namirivala je sve za prazničnu trpezu. Bio je i

ostao čarobni dodatak kolačima i poslasticama, a ni dobre paštice i toča od govedine nema bez prošeka. A bilo ga je malo i to mu je jedina mana. Pravili su ga samo vlasnici nešto većeg vinograda, pa i oni tek demizanu – dvije. Koliko god da je prošek bio na cijeni, grožđe je trebalo za vino. Naprosto, vino je dio objeda, a prošek luksuz bez kojega se može! Na početku moje prošek terapije teta Mare je baba donijela dvije botilje, „ma pravoga moja Drage, pa ga prišparaj. Uspi mu u čikaru po dvije – tri

Gušti

kuhariti rajčice sa juncinom, onda se uči stajati prije pola
 sata nego što bude kuhariti. ~~Grano~~ Grano se uistinu
 hađa kude malo mlacno i naravno kuhariti sve skupa
 3-4 sata, hađa je se gotovo onda se pušteno u birtinje
 i sipa se u bocu.

Račin kako se pravi prošek od prvotoga
 vina (opola bijeloga ili crnoga)

I. uzme se 12 litara opola crnoga ili bijeloga,

II. uzme se 12 1/2 dkg šećera po litri, nar se prije pomiješa sa
 opolom i mijša se dokh, se nastopi,

III. uzme se litru rafinirane žirte u apoteki i onda se pomiješa
 sa sa opolom i nastopijim šećerom, pomiješa se sa komad
 čistog drveta (sibha od drveta)

IV. k tomu se doda po malo litri jekine kap javorovog
 ekstrata, prošek je gotov odgorava tučno (umihatu)

V. ekstrat se pravi na ovaj način, uzme se 1 kvarat litra
 čiste žirte rafinirane, stavi se u žirto do 40 litara javo-
 ra, to se stavi na jekine bocu, i stavi na mizici sa
 20 dana, ekstrat je gotov hađa poarini.

Pradedo prošek

ožice i zabi bocu. Svi su gu-
 lozni na prošek“, rekla je!
 Teta Mare je jako naglasila ri-
 ječ „pravoga“ pa sam, čim je
 otišla, pitao babu ima li „krivo-
 ga“ prošeka. Baba se nasmijala
 i rekla da nema, ali ima falso-
 ga. I to puno više od pravoga!
 „Moj otac, tvoj prađede Niko-
 la, pravio je najbolji prošek u
 Svetu Nedelju na Hvaru. Sušio
 je grožđe do pred Božić, mećio
 suhice, pazio na svaku sitnicu
 i čekao po nekoliko godina da
 prošek dobro sazri. Mada nas
 je taj prošek nekoliko puta
 spasio gladi, uvijek je pravio i
 falsoga prošeka. Imao je dobar
 recept, još ga čuvam, pa su svi
 hvalili i to njegovo vino. Kupo-
 vali su ga za kolače i točeve, a
 Boga mi pili smo ga i mi doma.
 Da je onda bilo furešta kao da-
 nas...

Samo je on pravio falsi pro-
 šek po tom receptu, drugi su
 kuhali vino sa cukrom. Nije to
 bilo loše, ma je njegov prošek
 bio kao pravi. Đede Nikola je
 zborio da nema dobrog fal-
 sog prošeka bez javora“, rekla
 je baba sa suzama u očima.
 Sjećam se da je te jeseni otišla u
 Grbalj kod tete Mare i donijela

Javorov list

dvije demizane tek iscijeđenog vina i napravila dedov prošek. Bila je ponosna kao da je proizvela najbolje vino na svijetu! Ubijeden sam da recept nikada nikome nije dala. Ni teta Mari!

A taj recept tek je jedan od više njih koje vinari znaju. Najjednostavniji recept za falsi prošek je kuhanje vina i cukra. Na pet litara bijelog vina treba kilo cukra. Postupak je jednostavan – cukar prekriti sa malo vina i pustiti da provri kako bi se što prije i što bolje cukar rastopio. Dodati ostatak vina, pa kad prokuha, dići sa vatre i dodati šaku suhica. Ohlađeno sipati u demizane, pokriti gazom ili nabockanom kartom i ostaviti da završi vrenje. Potom se prošek filtrira i sprema u botilje, a ponovo se filtrira tokom ljeta. Recept đeda Nikole iz Babinе sveske je nešto drugačiji, a pravljenju prošeka prethodi branje javorovog lista!

Način kako se pravi prošek od prostoga vina – recept đeda Nikole:

I – uzme se 12 litara opola crnoga ili bijeloga

II – uzme se 12,5 deka cukra po litri / cukar prije pomiješati

sa malo vina i miješati dok se ne rastopi, pa se sastavi cijela količina

III – uzme se litru rafinirane žesti u apoteci (alkohola) i

pomiješa sa opolom i cukrom miješajući isključivo drvenom ožicom

IV – k tomu se doda po svakoj litri jedna kap javorovog ekstrata i prošek je gotov, a odgovara tačno onom muškatom

V – Ekstrat javora pravi se ovako:

Uzme se u botilju sa širokim grlom kvarat čiste rafinirane žesti i u nju se stavi 40 listova javora. Ostavi se na suncu 20 dana i procijedi. Ekstrat je gotov kada dobije crnu boju.

Danas je teško nabaviti bocu prošeka u butigama. Pa i falsoga! Možda po neko i pravi prošek, ali sam siguran da ga ne bi prodao. Čuva ga, kao što se prošek vazda čuvao. Što se tiče moje prošek dijete – urodila je plodom nakon pet godina. Dobio sam kilograme, i prilično njih preko mjere. Do danas ih se nijesam oslobodio!

*SV. AGATA, ZAŠTITNICA OD VATRE I POTRESA,
ŠTOVANA I KAO ZAŠTITNICA DOJILJA* (1)

Tragom kulta sv. Agate u Boki kotorskoj

Čašćenje imena sv. Agate tijekom dugih stoljeća nestajalo je polako iz crkvene prakse u Boki kotorskoj, pa je postojanje jedine crkve čiji je titular sicilijanska svetica i slavljenje njezina imena, tim značajnije.

Piše:
Marija Mihaliček

Dva dana nakon slavlja u čast zaštitnika Kotora svetog Tripuna je spomendan sv. Agate, koju kao svoju zaštitnicu časti u Boki kotorskoj 5. veljače samo malobrojna zajednica vjernika sela Mrčevca iz župe Bogdašića. Međutim, kult sv. Agate je u srednjovjekovnom Kotoru i njegovoj okolini bio prihvaćen jednako kao i drugih svetica poput sv. Venerande, sv. Klare, sv. Lucije, kojima je zajedničko mučeništvo i stradanje za kršćansku vjeru.

Sveta Agata je živjela u III. stoljeću, rođena je na Siciliji. Zaštitnica je grada Katanije, čitave Sicilije, uzaštitnica Malte i malteških vitezova. Vjeruje se da je spasila grad Kataniju od propasti prilikom erupcije vulkana Etne, zato joj se pripisuje moć zaštite od vatre i

Mrčevac

potresa, poštovana je kao zaštitnica dojlja.

Sv. Agata je, slično svim ranokršćanskim mučenicama-djevicama za života bila izložena raznim iskušenjima,

najgorim torturama i mučenju da bi se odrekla odanosti Kristu i novoj vjeri. Čašćenje imena sv. Agate tijekom dugih stoljeća nestajalo je iz crkvene prakse u Boki kotorskoj, zato

je postojanje jedine crkve čiji je titular sicilijanska svetica i slavljenje njezina imena, tim značajnije.

Mrčevac

Geografski, Mrčevac je preodio na južnim padinama Vrmca i nalazi se između Tivta i Bogdašića, a pruža se do obale. Na tom području postoje mnogi toponimi pa se naziv Mrčevac koristi samo za uže područje - gornje, stare naseobine, koja je sačuvala samo skromne ostatke tradicionalnoga seoskoga graditeljstva za razliku od drugih sela (Gornja Lastva, Đurđevo Brdo, Bogdašići). Tu se nalazi nekoliko uglavnom devastiranih i ruševnih kamenih kuća, uruševnih suhomedja koje su nekada „držale“ zemlju i stvarale *dolce* na kojima je bilo zasađeno na stotine stabala maslina, smokava i drugog voća.

Obilje sunca i vode (dva kapirana izvora: voda Božinovića - Studenac i Grdanja), i plodna zemlja od davnina su ovaj predio činili prepoznatim po voćnjacima i vinogradima, a još i danas postoje stoljetni maslinjaci. U prošlosti su, uz crkvu, svoje posjede: zemlju, imanja i kuće, imale plemićke kotorske obitelji: Buća, Paskuali, Bizanti, Drago, Pima, Gregorina. Kasnije, veliki posjednik zemlje u Mrčevcu postaje obitelj Beskuća sa Prčanja i Dobročani: Ivanovići, Radimir i drugi. Danas je ostalo nekoliko razvalina kamenih kuća *kontija*, na njihovim nekadašnjim posjedima, te arhivski zapisi iz kojih saznajemo o mnogobrojnim voćnjacima, vinogradima, maslinjacima. Uživali su ovdje gospodari plodove težačkih ruku kmetova koji su živjeli i radili na njihovim imanjima. Proizvodilo se tu najkvalitetnije maslinovo ulje, a nadaleko čuvene sorte loze su baš ovdje rađale grožđe od

Zaseok Matijevići u Mrčevcu

kojega se pravilo poznato vino *marzemin* (na Siciliji *marzemino*). Brojnost sačuvanih toponima svjedoči o nekadašnjem životu ovoga sela na padinama Vrmca, koje je razbijenog tipa i sastoji od dva zaseoka od po nekoliko kuća: Matijevići i Božinovići. Tijekom prošlog stoljeća stanovnici ostavljaju imanja i kuće te se nastanjuju u nižem predjelu. Poslije potresa 1979. godine, gornje selo napuštaju i posljednji starosjedioci.

Crkva sv. Agate u Mrčevcu

Na maloj razdaljini od zaseoka Božinovića prema granici s Tivtom, na 200 m nadmorske visine nalazi se sakralna građevina sv. Agate. Okružena maslinjacima, nevidljiva je sve dok joj se sasvim ne približite. Oko crkve s južne, sjeverne i istočne strane je groblje dva starosjedilačka bratstva Božinovića i Matijevića.

Stara kamena kuća u Mrčevacu

Rezervoar na izvoru Studenac - voda Božinovića

Sv. Agata, freska u katedrali sv. Tripuna

Crkva je manjih dimenzija, jednobrodna s polukružnom apsidom i zvonikom „na preslicu“. Pokraj ulaza s obje strane nalaze se ozidani kamene *pižuli*, a plato ispred crkve je popločan. Na podužnim zidovima crkve, s južne i sjeverne strane su dva duguljasta prozora, gore polukružna. Krovni pokrivač od kanalice, a zidovi i apsida izvana i iznutra su ožbukani. Unutrašnjost je zasvedena, a pod od kamenih ploča od bijelog je i đuričkog kamena. Desno od ulaza je uzidana okrugla kamenica za blagoslovljenu vodu. Jednim stubištem odvojen je oltarski prostor, u kome je oltar kamene žrtvenik – *menza* (trpeza, stol) na četiri okrugla stupa. Iznad *menze* je drveni profilirani okvir u kome se, unazad nekoliko godina, nalazila oleografija iz XIX. stoljeća sv. Agate na kojoj je svetica Agata prikazana prema uobičajenoj ikonografiji, sa simbolima mučeništva - palmom u jednoj ruci i pladnjem s odsječnim grudima u drugoj ruci. Danas je na oltaru umjesto stare slike postavljena nova, koju je tehnikom ulja na platnu izradio slikar Drago Radimir.

Ova sakralna građevina nije istražena niti su na njoj provedene mjere zaštite. Vrijeme njezina nastanka vezuje se za XIV. stoljeće, a arhivski se prati od XV. do XVI. st. kao *St. Agatha de Merzevaz*. Postojeća građevina je vjerojatno iz kasnijeg vremena. Pretpostavku temeljimo na činjenici da je u povijesnim okolnostima i potresima ova seoska crkva doživljavala oštećenja i rušenja, ali ono što pouzdano možemo utvrditi je da je crkva oduvijek bila posvećena sv. Agati.

Vijesti o crkvi sv. Agate datiraju iz vremena austro-ugarske vladavine u XIX. stoljeću. Iz računskih knjiga crkve Male Gospe u Gornjoj Lastvi postoji zabilješka da je 1882. godine prikupljan novac za popravak crkve sv. Agate, a 1902. Dalmatinsko namjesništvo u Zadru, koje se brinulo o gradnji i obnovi crkvenih građevina, daje za popravak kapele sv. Agate u Mrčevcu 1.853 krune. Zapis na kamenoj ploči iznad ulaznih vrata bilježi da je popravljena godinu dana kasnije, 1903.

Crkva sv. Agate je posljednji put stradala u potresu 1979. godine. Prikupljenim sredstvima i akcijom mještana Mrčevca popravljena je 80-ih godina XX. st.

Ova crkva je jedna od mnogobrojnih sakralnih građevina

Sveta Agata

podignutih na južnim padinama poluotoka Vrmca i pripada istom tipu skromnih bogomolja koje postoje u svim starim naseljima daleko od obale (Gornja Lastva, Bogdašići, Kavač).

Za razliku od mnogih koje su danas ruševine i odavno izvan kulta, crkva sv. Agate je aktivna i jedina koja čuva pobožnost i kult sicilijanske svete i mučenice. Danas se gotovo izgubio ranije čest običaj da se ženskoj djeci da ime Agata. Ovo lijepo ime izvedeno je od grčke riječi *agathos* i označava dobrotu i čednost.

Potvrde o postojanju crkava i kulta sv. Agate u Kotoru

Dokazi da je kult sv. Agate u Kotoru prisutan od srednjeg vijeka nalaze se u arhivskim vijestima Sudskog i Biskupskog arhiva. O postojanju crkve sv. Agate u Kotoru svjedoče najstarije Notarske knjige iz 1326. godine i mjesto na kojem se nalazi, u blizini crkve sv. Nikole mornara. Crkva sv. Agate tada je bila pod juspatronatom obitelji Buća, a kasnije pridružena biskupskoj menzi. U Statutu Bratovštine sv. Nikole mornara 1453. crkva sv. Nikole nalazi se u ulici sv. Agate (*in contrata Sanctae Agathae*). Posljednji put je spominje Grgur Zarberini, polovicom XVIII. stoljeća.

Mnogobrojne su posredne potvrde o postojanju crkve sv. Agate, a odnose se na imanja, zemlju koja joj je pripadala na području Boke kotorske.

Iako nam pisani izvori neosporno govore o postojanju crkve sv. Agate u Kotoru i dosta precizno upućuju na mjesto gdje je postojala, na ovome mjestu nisu pronađeni materijalni ostaci ove građevine. To ne treba čuditi jer postoje i drugi primjeri crkava čije se

postojanje može potkrijepiti samo arhivskim svjedočanstvima. Česti potresi, rušenja i kasnije gradnje tijekom XVII. i XVIII. st. mijenjale su lice srednjovjekovnog Kotora. Nestajale su građevine prethodnih epoha, a grad je poslije velikog potresa 1667. dobio dominantni barokni pečat.

Uz povijesna svjedočanstva da je sv. Agata bila štovana u Kotoru, značaju kulta ove sicilijanske mučenice i titulara jedne srednjovjekovne crkve u Kotoru svjedoče i poznati renesansni kotorski pjesnici: Ivan Živo Bona-Bolica i Ivo Bolica Kokoljić.

Ivan Bona-Bolica u XVI. st. u svome najznačajnijem djelu *Opis zaljeva i grada Kotora (Descriptio sinus et urbis Ascrivienensis)* simboličnim stihovima donosi pregled svih kotorskih crkava i njihovih patrona. Uz sv. Nikolu „djevica sjedi spustivši kosu niz leđa...” (sv. Agata), što ide u prilog podatku da se nalazila pokraj crkve Nikole mornara.

Ivo Bolica Kokoljić, kotorski pjesnik iz XVII. st., na hrvatskom jeziku piše pjesmu *Svetoj Agati*, u djelu *Pohodjenje crkava koje su u Kotoru od Bratstva sv. Križa, i prvom svetom Križu*.

Istraživanja koja su u Starom gradu provedena poslije potresa uključivala su i ubikaciju srednjovjekovnih sakralnih građevina, pa tako i crkve sv. Agate. Bezuspješni su bili pokušaji da se na prostoru koji se navodi u dokumentima pronađe crkva. Mr. Jovan Martinović i arh. Svetislav Vučenović iznijeli su predpostavke o mjestu na kojem se nalazila crkva sv. Agate.

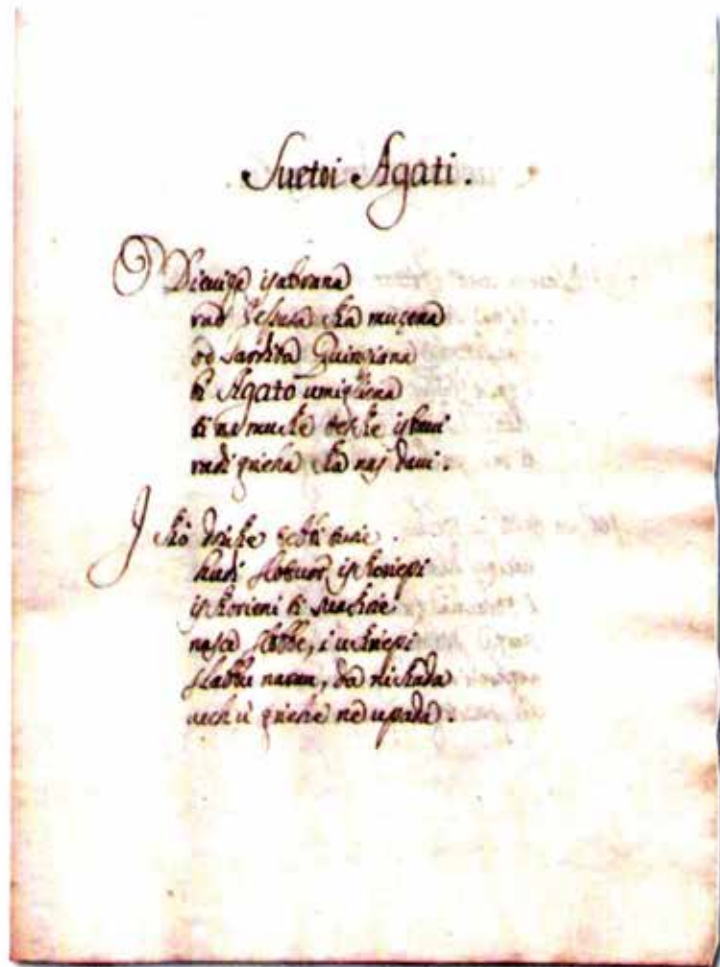
Uz kotorsku crkvu sv. Agate postojala je još jedna u Kotorском zaljevu. U nekim arhivskim dokumentima Prčanja spominje se *abbas ecclesiae sanctae Agatae*. Spominjanje opata neke autore navelo je na

Crkva i groblje sv. Agate u Mrčevcu

Oltar u kapeli sv. Agate

Ivo (Živo) Bolica, pjesma sv. Agati

tvrdnju o postojanju samostana sv. Agate pa tako don Niko Luković pretpostavlja da se na lokalitetu Kostanjica - Glavati, uz crkvu sv. Agate nalazio Benediktinski samostan. Don Anton Milošević misli da je na tome mjestu u XIII. i XIV. stoljeću postojao Dominikanski samostan sv. Agate, dok Jozo Milanović smatra da je „vjerojatnije da se radilo o opatu kao upravitelju crkve, a ne poglavaru monaške zajednice“.

Freska s prikazom sv. Agate u katedrali sv. Tripuna

Iako ne postoje materijalni tragovi građevina, potvrdu prisutnosti kulta sv. Agate nalazimo u srednjovjekovnome sakralnom slikarstvu grada

Kotora. Na fresci iz XII. stoljeća u crkvi sv. Luke, na kojoj je predstavljen sv. Silvestar s dvije mučenice, za jednu od njih postoje mišljenja da je prikaz sv. Agate.

Sasvim je sigurno da je sv. Agata prikazana ispod jednog od lukova koji povezuju stupove južne strane glavnoga broda katedrale sv. Tripuna. Freske koje su otkrivene 90-ih godina XX. stoljeća prilikom restauratorskih radova u katedrali predstavljaju grupu svetica i svetaca. Nema sumnje u identifikaciju jer je uz svaki lik ispisan ime: sveta Agata, sveta Tekla, sveta Lucija, sveta Klara, sveta Veneranda i sveta Anastazija. Ovdje su u paru naslikane svete kojima je zajedničko vjerovanje u Krista, mučeništvo i žrtvovanje za

vjeru kršćansku, a štuje ih i istočna i zapadna crkva.

Prikazivanje sv. Agate i ostalih likova svetaca dio je fresko dekoracije kojom je u XIV. stoljeću bila oslikana kompletna katedrala. Kao i ranije otkrivene freske u apsidi u oltarskom prostoru izradili su ih grčki slikari prema bizantskoj ikonografiji. Notarske knjige kotorskog arhiva iz XIV. stoljeća, iz razdoblja kada su sačuvane, između 1326. i 1327. godine i između 1395. i 1400. godine, spominju ih kao *pictores graeci*. Poznato je da su grčki slikari u Kotoru ukrašavali 15 crkava, a radili su također po dalmatinskim gradovima, u južnoj Italiji i Veneciji.

Najraniji prikazi sv. Agate datiraju iz VI. st. i nalaze se u crkvi Sant Apollinare u Raveni i Bazilici u Poreču.

Kult i štovanje sv. Agate osobito je raslo od XII. stoljeća u Kataniji, gradu koji se, uz Palermo, navodi kao mjesto njezina rođenja. Poslije tog vremena u slikarstvu se pojavljuje ikonografija prema kojoj se u katoličkim crkvama prikazuje sv. Agata sa simbolima mučeništva.

Korištena LITERATURA:

Leksikon ikonografije liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2000.

Ivo Stjepčević, *Katedrala sv. Tripuna u Kotoru*, Split, 1938.

Jovan J. Martinović, *Crkvene prilike u Kotoru prve polovine XIV. vijeka*, Perast, 2003.

Lenka Blehova Čelebić, *Hrišćanstvo u Boki 1200 - 1500: kotorski distrikt*, **Pobjeda, Narodni muzej Crne Gore, Istorijski institut Crne Gore, Podgorica, 2006.**

Svetislav Vučenović, *Graditeljstvo Kotora*, **Kotor, 2012.**

Valentina Živković, *Religioznost i umetnost u Kotoru XIV - XVI v.*, Beograd, 2010.

Jasminka Grgurević, *Novootkrivene zidne slike u katedrali sv. Tripuna u Kotoru*, Zbornik radova sa međunarodnog naučnog skupa Dvanaest vjekova Bokeljske mornarice, Kotor, 2010.

Jozo Milanović, *Benediktinci u Boki kotorskoj*, Hrvati u Boki kotorskoj, posebno izdanje, Zbornik pomorskog muzeja Orebić, Orebić, 2003.

Kulturna baština Vrmca, Studija kulturne baštine Vrmca realizovana u sklopu projekta „Baština pokretač razvoja“, 2015.

Živo Bolica, *Pohodjenje crkava koje su u Kotoru od Bratstva sv. Križa, i prvom svetom Križu*, priredio Vinicije B. Lupis, NIP „Gospa od Škrpjela“, Perast, 2007.

Ostaci fresko dekoracije u katedrali sv. Tripuna

Ivan Bona-Bolica, *Opis zaljeva i grada Kotora (Descriptio sinus et urbis Ascriviensis)*, Dubrovnik, 2010.

Branko Fučić, *Sv. Agata kod Kanfanara*, Bulletin Zavoda za likovne umjetnosti, JAZU, broj 1-3., GOD XIV., Zagreb, 1967.

U sljedećem broju Hrvatskoga glasnika:

Sv. Agata u umjetnosti; Proslava i procesija u čast sv. Agate u Kataniji.

(1)

**DOPUŠTENJEM AUTORA,
PREDSTAVLJAMO VAM JAKO
ZANIMLJIVU PUBLIKACIJU SREČKA
POSPIŠILA KOJA ĆE NAS VRATITI U
NEKA ZABORAVLJENA VREMENA**

Škrinjica nostalgije – Uskrsne čestitke

Piše:
Joško Katelan

Slanje čestitaka je pred stotinjak godina bilo ne samo popularno, već je u građanskoj kulturi smatrano i znakom dobrog odgoja; čestitka je mali format iskazivanja velike ljubavi, poštovanja i sjećanja prema svojim bližnjima, prijateljima i znancima

„Škrinjica nostalgije - čestitke u očima prošlosti“ četvrta je knjiga Srečka Pospišila, poznatog hrvatskog kolekcionara.

Ova nova knjiga, po riječima Mr. sc. Zlatka Bacingera, predsjednika „Hrvatske viteške bratovštine Petra Zrinskog - Časni stol Čakovec“ „... u etičkom je i moralnom smislu dobra knjiga, jer pogađa meritum stvari. Ona, dakako, ne razglaba o filozofskim dvojbama naše civilizacije i ne uspoređuje etičke vrijednosti prošlosti

i sadašnjosti, ali na svoj specifičan način ukazuje na zastrašujuć i gotovo nepremostiv ponor koji se razjapio između prošlog i sadašnjeg vremena, između tradicije i suvremenosti, udaljavajući nas od onih vrijednosti koje su nam do ju-

čer bile svete, a kojih se danas tek s nostalgijom prisjećamo ili ih, još češće, s prijezirom spominjemo.

I začudo, upravo su te temeljne tradicionalne vrijednosti - obitelj, dom, domovina i vjera - glavna tema koju nalazimo na

razglednicama iz zbirke Srećka Pospišila.“

Autorovo direktno obraćanje čitatelju stvara prisnan odnos, baš kao i onaj koji je stvaran između ljudi sa dva kraja čestitki.

„Pred Vama je moja četvrta knjiga pod nazivom Škrinjica nostalgije - čestitke u očima prošlosti. Baš kao prijašnje publikacije, i ova je nastala zahvaljujući hobbiju kojem sam predan više od četiri desetljeća - sakupljanju starih razglednica i čestitaka.

Prve tri knjige kroz razglednice govore o Međimurju i Čakovcu. To su „Čakovec negda“ (1992. g.), „100 godina čakovečkih razglednica“ (2004. g.) te knjiga „Pozdrav iz Međimurja“ (2012. g.). Ova je knjiga nastavak prikaza moje zbirke - ovog puta čestitaka, te dijela zbirke mojih prijatelja kolekcionara.

Komunikaciju svrstavamo među najvažnije ljudske potrebe još od postanka čovječanstva. Koliko su mimika, gestikulacija i govor značajni u blizini, toliko je pisana riječ važna za komunikaciju,

1905 Varaždin

1900. Prag okrug Cakovice

1909. Fuzine

1912. Ilsenburg Njemačka

SREĆKO POSPIŠIL je rođen 6. ožujka 1949. u Zagrebu. Od 1960. živi i radi u Čakovcu. Po struci je grafičar, zadivljen tehnikom tiska starih razglednica nastalih prije stotinu godina što pridonosi sakupljačkoj strasti koja traje već 30-ak godina.

Priredio je nekoliko vrlo uspješnih izložaba čestitki i starih razglednica Čakovca. Svoje autorske priloge objavljuje u lokalnim tjednicima „List Međimurje“ i „Međimurske novine“, časopisima „Filatelija“ i „Top s Griča“, a gotovo sve monografije i knjige o Čakovcu ili Međimurju obogaćene su vrijednim razglednicama iz njegove privatne zbirke. („Čakovec negda“ 1992., „100 godina čakovečkih razglednica“ 2004., „Pozdrav iz Međimurja“ 2012.).

Član je ogranka Matice hrvatske Čakovec, cijenjeni član nekoliko društava kolekcionara i sakupljača starina Hrvatske, kao i Građanske udruge „Hrvatska viteška bratovština Petra Zrinskog - Časni stol Čakovec“.

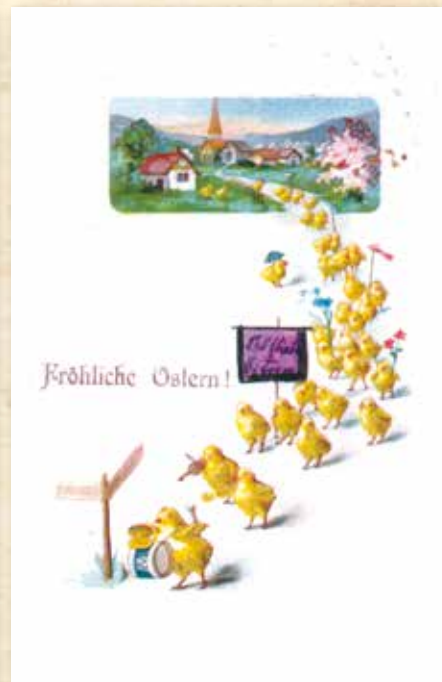
1911. Njemačka

1912. London

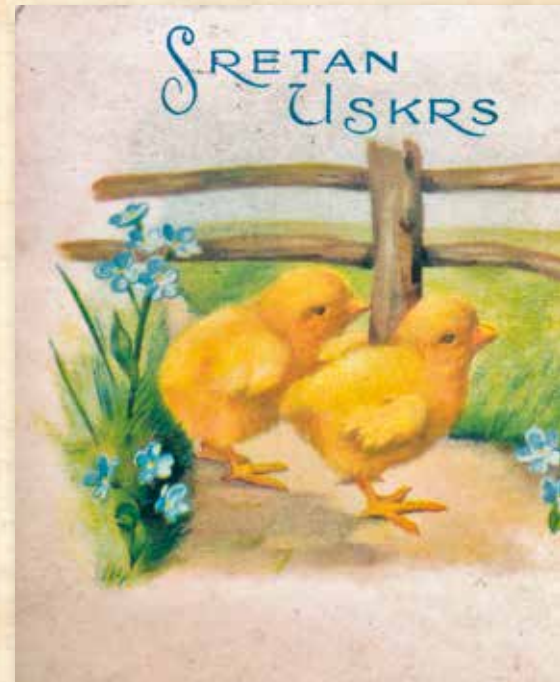

1914. Colyton Engleska

1914. Appen Pinneberg

prenošenje i razmjenu informacija na velikoj udaljenosti. Posebno mjesto u tome i danas imaju čestitke koje su nezostavan dio blagdana (Božić, Uskrs), ali i drugih prigoda kao što su Nova godina, Valentino, rođendan, imendan, vjenčanje, rođenje djeteta, itd.

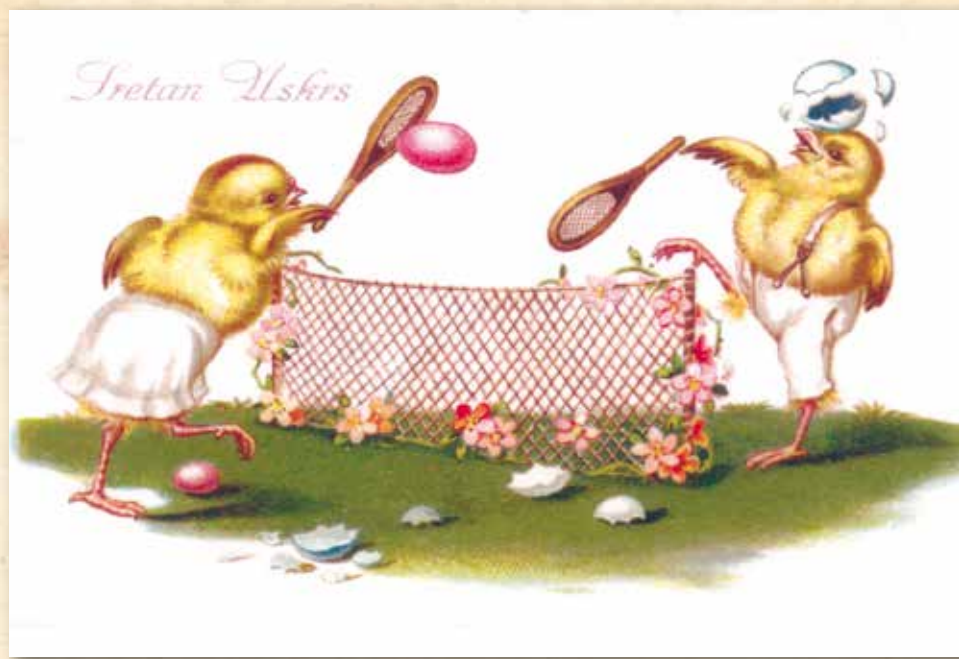

1932. Komletinci kod Otoka

Ovu knjigu sačinjava velik broj prigodnih čestitaka tiskanih prije više od stotinu godina - podijeljenih prema tematskim cjelinama. Svi koji bolje poznaju grafički dizajn i tiskarstvo oduševit će se idejama i tehnikom tiskanja, a baš svatko bi trebao biti pod dojmom

1917. Zagreb

1926. Varaždin

1922. Ludbreg

krasopisa i tekstova koji su smišljenom komadu papira udahnuli dušu. Čvrsto vjerujem da ćete istinski uživati u svemu što knjiga donosi. Smatram da ova jedinstvena publikacija koja prikazuje razdoblje čestitanja od kraja 19. stoljeća do sredine 20.-tog, točnije do

1939.-te godine, ima povijesnu vrijednost jer dijelom svjedoči o javnom promicanju hrvatske kulturne baštine, naših tradicijskih običaja i nacionalnog identiteta.

Tijekom svih godina sakupljanja starih čestitaka, gledajući slikovno i tekstualno, na-

1915. Babina Greda

1927. Duisburg Njemačka

1929. Zagreb

1931. Zagreb

metnula mi se jedna zanimljiva misao koju ću podijeliti s vama. Rekao bih ovako: Čestitka je mali format iskazivanja velike ljubavi, poštovanja i sjećanja prema svojim bližnjima, prijateljima i znancima.“

O čestitkama

Što su, kako su i kada nastale, te koje motive nose saznajemo već na prvim stranicama ove knjige. „Čestitke zauzimaju posebno mjesto u pisanoj komunikaciji i neizostavni su dio različitih blagdana kao što su Božić, Nova godina, Uskrs, ali i osobnih prigoda poput rođendana, imendana, vjenčanja. Raritetni, pa stoga vrlo vrijedni pisani artefakti svjedoče da su si ljudi različitih kultura, od kojih su neke u međuvremenu izumrle, međusobno u znak naklonosti i u želji boljih budućih dana slali pisane poruke. Masovna proizvodnja čestitaka, u obliku kakvom (još uvijek) danas poznajemo i koristimo, dakle četverouglasti troslojni kartončić s prednje strane ukrašen dopadljivom sličicom, započela je krajem 19. stoljeća.“

Ovu knjigu namjeravamo predstaviti tematski, onako kako budu dolazili blagdana i

1934. Vinkovci

različite godišnje svetkovine. Nadamo se da ćete uživati u našem odabiru i da ćemo vas ponukati da si sami pribavite ovu knjigu koja će bez sumnje obogatiti vaše privatne knjižnice. Kako ovaj broj glasnika izlazi pred same uskrsne blagdane predstavljamo segment knjige sa uskrsnim čestitkama. Po riječima autora, uskrsne čestitke nastale su kao marketinški potez poduzetnih izdavača božićnih i novogodišnjih čestitaka koji su potaknuti njihovom uspješnom prodajom, počeli proizvoditi i one s

uskrsnim motivima. Tako su neki od najstarijih uskrsnih simbola i danas najčešći motivi na uskrsnim čestitkama - pisanice kao simbol novog života i zec, kao simbol plodnosti, preuzet iz germanske mitologije. Od ostalih motiva nailazimo na razigrane piliće, proljetno cvijeće (ljubičice, đurđice, cice-mace), rascvjetane krajolike s bujnim zelenilom, janjad, djecu s pisanicama te umjetničke čestitke s prikazom uskrsnih običaja, čiji su autori bili renomirani slikari.

CITY OF NAGPUR

kompanije ELLERMAN

Piše:
Neven Jerković

Kada su 1892. John Ellerman, Christopher Furness i Henry O'Hagan u Liverpoolu kupili 22 broda od Frederick Leyland-a, značio je to početak stvaranja jednog od najvećih svjetskih brodara XX stoljeća. Sljedeći korak 1900. je bila kupnja 20 novih brodova od West India and Pacific Steamship Company ali i neočekivana prodaja kompanije 1901. američkom magnatu J.P.Morganu. Ellerman ostaje predsjednik društva ali i vlasnik dijela njihove već impozantne flote trgovačkih brodova. Do početka Prvog svjetskog rata, John Ellerman kupuje sve više dionica drugih velikih britanskih brodara, te preko svoja četiri broderska društva, Ellerman City Line, Ellerman and Bucknall Steamship

Vrijeme između dva svjetska rata u Boki kotorskoj je obilježeno dolaskom mnogih znanih i neznanih putničkih brodova koji su ovamo obvezno pristajali na svojim kružnim putovanjima istočnim Sredozemljem. Jedan od njih je bio i malo poznati CITY OF NAGPUR.

Company, Ellerman and Papayanni Lines i Hall Line, preuzima dominantnu poziciju u prijevozu brodskih tereta na Sredozemlju i Bliskom Istoku. Nažalost, na vrhuncu svoje moći, izbijanjem Prvog svjetskog rata, Ellermanovi brodovi prelaze u Royal Navy u ratnu službu. Ukupni gubitak 107 brodova nadoknađen je ratnim reparacijama njemačkih brodova i izgradnjom novih brodova. Ellerman Lines po-

novo postaje jedan od najvećih svjetskih brodara, ali ga u tom uzletu nakratko 1933. zaustavlja smrt osnivača kompanije. U njegovom vlasništvu su, osim brodova, bili i Financial Times, Daily Mail, The Times i drugi vodeći britanski tiskani mediji, a posjedovao je 22 rudnika ugljena. Sir John je bio poznat kao najbogatiji Britanac svoga vremena. Naslijedio ga je 23-godišnji sin John Reeves Ellerman, koji

**1ST
CLASS
CRUISES**

From
SOUTHAMPTON
by the
CITY of NAGPUR
to the

**MEDITERRANEAN
ADRIATIC & GREECE**

JUNE 29 to Oporto, Palma, Villefranche, Ajaccio, Algiers, Lisbon.

14 days from 16 Gns.

JULY 13 to Malaga, Casablanca, Teneriffe, Madeira, Lisbon.

13 days from 15 Gns.

JULY 27 to Oporto, Tunis, Palermo, Kotor, Dubrovnik, Venice, Split, Corfu, Malaga.

21 days from 23 Gns.

AUG. 17 to Palma, Ajaccio, Capri, Naples, Palermo, Dubrovnik, Kotor, Corfu, Syracuse, Tunis, Oporto.

20 days from 22 Gns.

SEPT. 7 to Malaga, Villefranche, Rapallo, Capri, Naples, Syracuse, Athens, Malta, Algiers, Oporto.

21 days from 23 Gns.

This steamer was specially designed, constructed, and equipped for service in southern latitudes. All cabins have portholes or windows and are fitted with electric fans. No inside rooms.

Passengers limited to 280 for each cruise.

For full particulars apply:

ELLERMAN'S CITY LINE

London - 104-6 Leadenhall Street, London, E.C.3

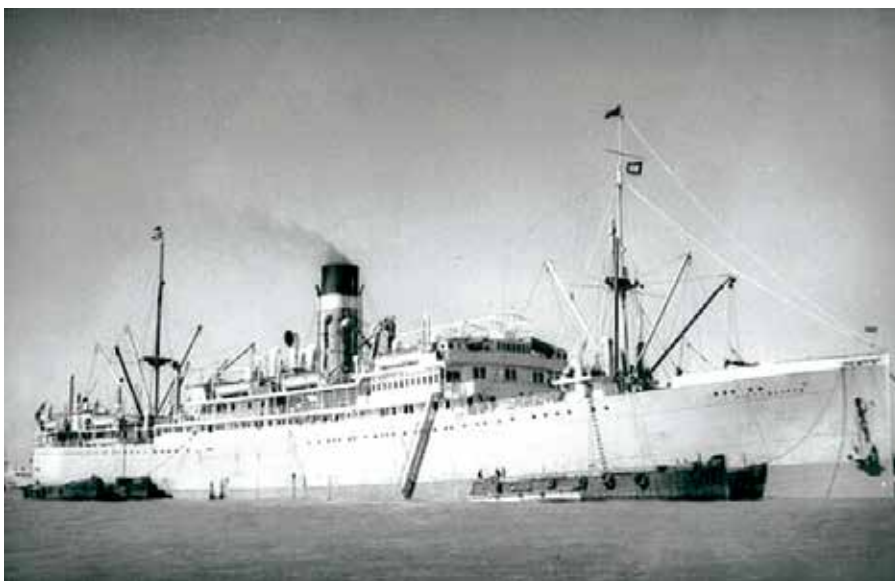
Liverpool - - - Tower Building, Liverpool

Glasgow - - - 75 Bothwell Street, Glasgow

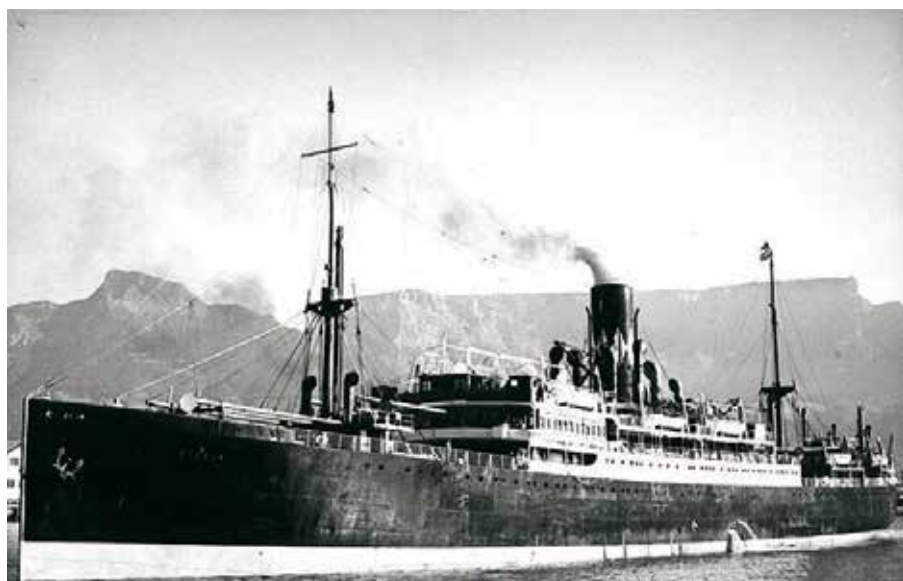
Or Local Agents.

još bolje nastavlja uspješno očevo poslovanje, istovremeno nesebično trošeći svoje bogatstvo u karitativne svrhe. Iako mu je flota ponovo rekvirirana za potrebe Drugog svjetskog rata, preostali novac troši za pomoć izbjeglim njemačkim Židovima a osniva i The John Ellerman Foundation, zakladu za naučne, kulturne i edukativne projekte. Po završetku rata Ellerman ponovo podiže svoju, u ratu uništenu flotu, vraća se na vodeće pozicije svjetskog brodarstva i postaje, poput oca, najbogatijim Britancem. Rano umire 1973. u 64. godini života od srčanog udara. Njegovom smrću započinju problemi u poslovanju njegovih brodara, jednim dijelom zbog neovisnosti bivših krunskih kolonija, prije svih Indije, i razvoja njihove vlastite trgovačke flote, ali i dijelom zaostajanja u modernizaciji svoje flote koja više nije bila u stanju kontrolirati galopirajuće finansijske gubitke. Cjelokupni preostali posao prodan je 1983., da bi nakon nekoliko preprodaja, od kojih je najzanimljivija ona 1987. sa Cunardom i formiranja Cunard-Ellermana, prelaskom 2003. u Hamburg Sud bilo konačno sa svjetskih mora izbrisano njegovo nekada vodeće ime. Ellerman je tako otišao u povijest, a nama u Kotoru je ostalo sjećanje na 1935. godinu i posjete njegovog putničkog broda na kružnim putovanjima CITY OF NAGPUR. Vrijeme između dva svjetska rata u Boki kotorskoj je obilježeno dolaskom mnogih znanih i neznanih putničkih brodova koji su ovamo obvezno pristajali na svojim kružnim putovanjima istočnim Sredozemljem. Jedan od njih je bio i malo poznati CITY OF NAGPUR iz flote velikog britanskog brodarka Ellermana s kojim je 7. kolovoza 1935. u posjetu Kotoru stiglo 280 putnika i 210

članova posade. Ovo trotjedno kružno putovanje započeto 27.srpnja iz Southamptona ticalo je luke Oporto, Tunis, Palermo, Kotor, Dubrovnik, Veneciju, Krf, Split i Malagu. Ponovo se ovamo vraća 29.kolovoza 1935. kada s polaskom 17.kolovoza iz Southamptona plovi itinererom Palma de Mallorca – Ajaccio – Capri – Napulj – Palermo – Dubrovnik – Kotor – Krf – Siracusa – Tunis – Oporto – Southamptona. CITY OF NAGPUR je kao novogradnja 464 sagrađen 1922. u brodogradilištu Workman, Clark and Co. u irskom Belfastu. Imao je 10146 GT, bio dug 149 metara a na njegovim se putničkim palubama moglo smjestiti do 300 putnika i 210 članova posade. Plovio je brzinom od 15 čvorova, uglavnom prema britanskim dalekoistočnim kolonijama ali je povremeno poduzimao i turistička kružna putovanja. Vjerojatno ovaj brod ne bi bio posebno zabilježen u bogatoj pomorskoj povijesti Velike Britanije da ga početkom Drugog svjetskog rata nije zadesila bolna tragedija. U plovidbi iz Glasgowa prema lukama Free-town, Natal, Bombay i Karachi, nedaleko obala Irske, u rano jutro 28.travnja 1941. CITY

OF NAGPUR, koji je prevezio 2184 tone generalnog tereta i na kojem su bila 274 putnika i 185 članova posade, susrela je njemačka podmornica U-75. Na sreću, ispaljeno torpeda je promašilo brod. Ali uporni su Nijemci nastavili potragu za izgubljenim ciljem i ponovo ga pronašli iza ponoći sljedećega dana. Ovaj put nažalost nisu promašili. Od četiri ispaljena torpeda jedan nije eksplodirao, drugi je promašio ali su zato ostala dva bila fatalna. Posljednji torpeda je dokrajčio brod koji je u 6,00 sati ujutro 29.travnja potonuo po krmi na morsko dno. S njim je živote izgubilo 15 članova posade i jedan putnik, dok je zapovjednika broda kapetana Davida Llewellyn Lloyd sa 169 članova njegove posade i 273 putnika spasio britanski razarač H06 HURRICANE te ih odveo u sigurnost luke Greenock. Tako je u morskim dubinama zauvijek nestao jedan preoceanski putnički brod koji u svojim brojnim plovidbama nije zaboravio baciti sidro i u Boki kotorskoj. Iako nas je samo dva puta posjetio, ovaj je brod zbog svoje zanimljive, ali nažalost i zle sudbine, doista zavrijedio spomen u našem serijalu.

Spomen na don Graciju Brajkovića, zaslužnoga bokeljskog svećenika i znanstvenika (1)

Piše:
Ljubica Štambuk

PREDGOVOR

U pripremi osvrta na život i rad značajnoga bokeljskog svećenika, don Gracije Brajkovića, moga donda, imala sam s jedne strane privilegij, a s druge pak strane ograničenje. Privilegij je u tome što sam kao član obitelji kojoj je i on pripadao iz blizine doživljavala njegovu dobrotu, njegov nježan ljudski lik, profinjenost i duhovnost te posvemašnju spremnost za pomoć bližnjemu i o tome, iz neposrednih kontakata s njim, mogu možda nešto više reći od drugih. Ograničenje je u tome što baš zbog ovih bliskih obiteljskih odnosa dolazim u situaciju da bi se moj osvrt mogao doživjeti kao neko uljepšavanje i idealiziranje pa sam se zbog bojazni da se ne stekne takav dojam morala suzdržati i ne izraziti njegovo djelovanje i njegove kvalitete nekim zanosnim riječima, kao što bih to možda za nekoga drugog napravila. Nastojala sam, koliko je to moguće, suspregnuti emocije i što

vjernije prikazati njegov život i djelovanje.

Želja mi je crnogorskoj i hrvatskoj javnosti predstaviti ovoga uglednoga bokeljskog svećenika te potaknuti na istraživanje njegova rada. Upoznavši njega i njegovo djelovanje, upoznat ćemo i mnoge činjenice o čudesnome gradu Perastu i šire o Boki kotorskoj, čija bogata prošlost i kulturna baština predstavljaju dio i crnogorskoga i hrvatskoga povijesnog i kulturnog naslijeđa.

UVOD

Kotorska biskupija imala je u XX. stoljeću niz svećenika koji su uz pastoralni rad istraživali i mnogobrojne povijesne teme svoga zavičaja i time značajno pridonijeli poznavanju bokeljske prošlosti, umjetnosti i duhovne kulture. Oni su ostavili duboki trag u znanosti i publicistici, pridonijevši tako spašavanju memorije Boke kotorske - područja koje je tada, kao i danas, neprekidno gubilo svoje starosjedioce. Najpoznatiji među ovim svećenicima, eruditima, su: biskup Pavao Butorac, don Gracija Ivanović, don Anton Milošević, don Ivo Stjepčević, don Niko Luković i don Gracija Brajković, kojemu je posvećen ovaj prilog.

ŽIVOTOPIS

Don Gracija Brajković rođen je 14. veljače 1915. u znamenitome bokeljskom gradu Perastu. Kršten je na Uskrs iste godine, 4. travnja. Majka mu je bila Vicencija (Vica), rođena Šarac (1883. – 1949.), domaćica, rodnom iz Kučića kraj Omiša, a otac Jeronim (Jerolim), (1878. – 1956.), zidar iz Perasta. Jerolim i Vica imali su četvero djece: Jacintu (Cintu), Iva, Graciju i Miroslava (Mira).¹

¹ Uz osobna imena dobivena na

Obitelj Brajković

Za vrijeme don Gracijina djetinjstva, a to su bile godine Prvog svjetskog rata i poraća, Jerolim je svojim zidarskim poslom zarađivao toliko da je uz štedljivo gospodarenje uspio prehranjivati svoju obitelj.

Pučku školu Gracija je završio u rodnome Perastu, 1926. godine. Prvih pet razreda ondašnje osmogodišnje gimnazije pohađao je u kotorskoj državnoj gimnaziji kao sjemeništarac biskupskog sjemeništa, a šesti razred u Biskupskoj klasičnoj gimnaziji u Splitu šk. god. 1931./32., boraveći u splitskome sjemeništu kao svećenički kandidat Kotorske biskupije.

Cijeneći Gracijinu nadarenost, marljivost i primjerno vladanje, kotorski biskup Franco Uccellini Tice osigurao mu je daljnje školovanje na Urbanumu, visokom učilištu Svete kongregacije za širenje vjere u Rimu,² koje je mladi Graci-

krštenju, u zagradama su navedena imena koja su bila u upotrebi.

² Originalni naziv: *Pontificio Collegio Urbano de Propaganda Fide*. Godine 1962. ova visoka papinska škola uzdignuta je na rang sveučilišta (Papin-

ja pohađao od 1932. do 1938. godine. Tu je završio gimnaziju i nakon toga filozofsko-teološki studij.³ Predan vjeri, posvetio se pripremi za svećenički poziv, kojemu je istinski iz sveg srca težio. Tako, primjerice, u pismu starijem bratu Ivu (27. 1. 1934.) piše: „...**I meni je katkada teško, ali eto, trebam se žrtvovati jer me Gospodin odabrao za svoga službenika. Ja mu zahvaljujem i molim ga da mi dade snage i milosti, da potpuno i u svemu vršim njegovu svetu volju. To je najbolji put, kojim ne mogu zalutati.**“

sko sveučilište Urbanijana).

³ U vezi s dopisom B. O. Kotor od 20. 7. 1982., don Gracija je dostavio sljedeće podatke o završenom studiju:

1. Bakalaureat filozofije na Urbanovom ateneju - univerzitetu u Rimu 7. 7. 1934.
2. Licencijat teologije na Urbanovom ateneju - univerzitetu u Rimu 8. 7. 1938.

Ove sam podatke dobila zahvaljujući don Srećku Majiću, župniku u Perastu.

Obitelj Brajković

Za podđakona je zaređen 24. 10. 1937., a za đakona 19. 12. 1937.⁴

Istoga dana nakon ređenja za podđakona napisao je roditeljima: „*Jutros – u našoj kapeli – bio sam zaređen za podđakona: **posvetio sam moj život zauvijek Gospodinu!***“

U pismu sestri Cinti (16. 11. 1937.) napisao je: „***Ja sada pripadam Isusu, samo nje-***

⁴ Podaci iz don Gracijinih pisama (roditeljima, braći i sestri).

mu. Trebam živjeti onako kako On hoće, a za to je potrebna milost, i On hoće da od Njega tražimo sve što trebamo!“

I to mu je bila misao vodilja do kraja života.

A prije svećeničkog ređenja u pismu roditeljima (3. 1. 1938.) napisao je: „*Prošli su evo i zadnji božićni blagdani, koje sam prošao u Rimu. **Nastupila je nova godina u kojoj će, ako se dragom Bogu sviđi, biti***

***toliko duhovnih radosti i sreće.** Zahvaljujmo često, vrlo često, Bogu na svim Njegovim darovima! Toliko nam ih udjeljuje!“*

S 23 godine života, na blagdan sv. Josipa, 19. ožujka 1938., četiri mjeseca prije završetka studija, zaređen je za svećenika. Ređenje je obavljeno u kapeli zavoda Propagande Fide u Rimu. Sutradan, 20. ožujka 1938., slavio je mladu misu u crkvi sv. Klementa, na oltaru sv. Ćirila i Metoda u Rimu. Prvu misu u rodnome Perastu služio je na otoku Gospe od Škrpjela, 18. srpnja iste godine.

Svećeničku službu započeo je u Stolivu, gdje je u razdoblju od 1938. do 1941. bio župnik župe u Gornjem Stolivu i administrator izložene kapelanije u Donjem Stolivu. Po potrebi je zamjenjivao i učiteljicu u školi.⁵

Iz Stoliva je premješten u Herceg Novi, odakle je odlazio i u Zeleniku koja je spadala pod hercegnovsku župu. Tu je kratko službovao (1941. - 1942.) i istodobno u raznim školama⁶ predavao latinski i talijanski jezik te vjeronauk. Prema pisanju don Slavka Kovačića, iz Herceg Novog su ga protjerali talijanski okupatori jer im nije htio potpisati izjavu o lojalnosti, što bi značilo priznati ih zakonitim vlastima.⁷ Vratio se u Perast, a poslove župnika obavljao je u Đurićima (1942. - 1945.). Istodobno je zamjenjivao bolesnoga župnika u Strpu i Kostanjici. U Đuriće, Strp i Kostanjicu iz

⁵ Podatak iz pisama.

⁶ Preparandij, gimnazija te ženska i muška zanatska škola – podaci iz pisama.

⁷ Slavko Kovačić, *Mons. don Gracija Brajković, ugledni svećenik i pisac – po majci pok. Vici Šarac izdanak našega roda, Zov rodni ognjišta, List Župe sv. Luke – Kućice, God. VII., 2001., br. 1(12), str. 33-37.*

Perasta je dolazio barkom, kasnije gondolom.⁸

Ratne 1942. godine umro mu je brat Ivo u tridesetoj godini života. Popustilo mu srce nakon operacije čira na želucu i slijepog crijeva u bolnici u Risnu, što je don Graciju snažno potreslo.

Nakon službovanja u Đurićima bio je kratko ponovno župnik u Stolivu (1945.), zatim u Đenoviću (1945. - 1946.), pa u Mulu i Škaljarima (1946. - 1950.) te u Budvi i Spiču – Sutomore (1951. - 1954.).⁹

Kasnije je neko vrijeme službovao u kotorskoj katedrali sv. Tripuna, a često je bio raspoređivan na zamjenu i ispomoć u raznim župama. Tako je 1960. godine, u crkvi sv. Eustahija u Dobroti, zamjenjivao bolesnoga don Graciju Ivanovića.¹⁰ Nadalje, u nekim je župama povremeno boravio kako bi u njima sredio arhivsku građu.

Neugodne pritiske i poniženja doživio je i nakon uspostave poslijeratne vlasti.¹¹ Pritisci

⁸ Ovi podaci, kao i podaci o radu u školama u Herceg Novom i službovanju u Zeleniki preuzeti su iz don Gracijinih pisama.

⁹ Podaci preuzeti iz članka: Marija Mihaliček, *Don Gracija Brajković (Perast, 1915. - 1994.)*, Hrvatski glasnik, God. 13, br. 127-128 (2015.), str. 84-88.

¹⁰ Podatak iz pisama.

¹¹ Zvezdan Folić u radu: *Kotorska biskupija 1945. - 1962. (prilog pitanju)*, HRVATSKO-CRNOGORSKI DODIRI / CRNOGORSKO-HRVATSKI DODIRI: IDENTITET POVIJESNE I KULTURNE BAŠTINE CRNOGORSKOG PRIMORJA, ZBORNIK RADOVA, str. 557-576, spominje don Gracijin prisilni razmještaj 31. 1. 1945., rješenjem Vjerske komisije pri predsjedništvu CASNO-a (Crnogorske antifašističke skupštine narodnog oslobođenja) - prema podatku iz BAK (Biskupski arhiv u Kotoru). Autor navodi i da su odnosi između Kotorske biskupije i državnih organa bili loši te da su

Rim, 19. ožujak 1938.

su se pojačali pedesetih godina prošloga stoljeća kada ga se pokušalo uvući u tzv. Svećeničko staleško udruženje, koje je trebalo služiti politici. Smireno i bez ulaženja u konflikte odupro se nagovaranjima raznih delegacija koje su mu dolazile kako bi ga privoljele na ulazak u udruženje.¹²

Smrt u obitelji, razne nedaće u ratu i poraću, siromaštvo i njegova osjetljiva priroda loše su djelovali na don Gracijino zdravlje te je često poboljšivao.

U to vrijeme u Državnome arhivu u Kotoru javila se potreba za dobrim poznavateljem latinskoga i staroga talijanskog jezika. Bez takvoga znalca nije se moglo ni pročitati, a kamoli razumjeti mnoštvo sačuvanih starih dokumenata. Kako kaže don Slavko Kovačić: „Nije bilo boljeg stručnjaka u cijeloj Boki i daleko šire“,¹³ pa mu je ponuđen posao arhivskoga vanjskog suradnika. Don Gracija je posao prihvatio, naravno uz uvjet da i dalje nesmetano obavlja svećeničku službu. Dobiveni posao u arhivu pomogao mu je u poboljšanju materijalnoga stanja jer je nešto zaradio, a stekao je i pravo na socijalno osiguranje.

Nije mi poznato točno razdoblje u kojem je službeno radio

dobili neuobičajenu oštrinu, no da rimokatolički kler nije posustajao: Svećeničke dužnosti bokeljski su svećenici obavljali uredno i revnosno, unatoč neprekidnom praćenju pripadnika Uprave za državnu bezbjednost. Autor ističe da je ovo napisao prema dnevniku don Gracije Brajkovića, knj. I, 3. 7. 1949., BAK.

¹² Postoji anegdota koju je zabilježio don Slavko Kovačić: „Na sve žešća nagovaranja sa strane tobože 'narodnih' delegacija jednostavno nije ništa odgovarao, a kad je vidio da i dalje navaljuju, izvadio je kronicu te počeo glasno moliti. Tada su shvatili da im je trud uzaludan“, Slavko Kovačić, navedeni članak.

¹³ Slavko Kovačić, navedeni članak.

u arhivu. Prema članku Marije Mihaliček,¹⁴ bilo je to od 1954. do 1964. godine. No, s Državnim arhivom u Kotoru, kao i s crkvenim arhivima diljem Boke, ostao je neprekidno povezan do kraja života.

Godine 1961. postao je župnikom svoga rodnog Perasta, noseći ujedno, od 1971. godine, drevnu titulu opata sv. Jurja.¹⁵ Na službi u Perastu ostao je sve do umirovljenja, 1984. godine, i to je bilo najplodnije razdoblje njegova života.

Savjesnost u poslu i zaokupljenost istraživanjem bokeljske prošlosti iziskivali su velika odricanja i neprospavane noći. Tako je u palači Bronza, u kojoj je smješten peraški župni ured te bogat župni arhiv i knjižnica, svakodnevno, do kasno u noć, često i cijelu noć, gorjelo svjetlo. Neiscrpnja energija skrivena iza krhke pojave ovoga svećenika omogućavala mu je da se, unatoč noćnome znanstvenom radu, danju posvećuje župničkim obvezama i brine o crkvama i zvonnicama, posebno o svetištu Gospe od Škrpjela.

Uz pastoralni rad župnika, imao je i razne dužnosti u biskupiji. Neke od tih dužnosti obavljao je i nakon umirovljenja. Apostolski administrator Kotorske biskupije mons. Gracija Ivanović odredio ga je 1950. godine svojim generalnim vikarom, tj. zamjenikom u službi upravljanja biskupijom i tu je službu obavljao sve do smrti. Osim toga, bio je prepozit Kaptola stolne crkve, član svećeničkoga vijeća, član zbora savjetnika Biskupskoga ordinarijata, sudac Biskupskoga suda - zajedničkoga Interdijecezanskoga suda I. i II. stupnja

¹⁴ Marija Mihaliček, navedeni članak.

¹⁵ Prema podatku dobivenom od peraškoga župnika, don Srećka Majića, don Gracija je imenovan opatom sv. Jurja u Perastu 16. 9. 1971.

u Interdijecezanskom sudu u Splitu, cenzor knjiga, član Odbora za liturgiju, glazbu i umjetnost te član Građevinskog odbora.¹⁶

Don Gracija je bio nositelj više počasnih imenovanja. Bio je imenovan kanonikom i prepozitom Stolnoga kaptola kotorske katedrale, a preuzimanjem dužnosti generalnoga vikara postao je i monsinjor. Godine 1983. Sveti Otac papa Ivan Pavao II. počastio ga je naslovom počasnoga premeta.

Sva ova imenovanja predstavljala su zaslužen priznanje don Gracijinu radu, ali ne i bilo kakvu promjenu u njegovu ponašanju koje je kao i ranije odisalo skromnošću, jednostavošću i nenametljivošću.

Za svoje zasluge dobio je i neka javna priznanja: Povelju Turističkoga saveza Jugoslavije - za uređenja otočoca Gospe od Škrpjela (1980.), Povelju Istorijskoga arhiva u Kotoru - za poseban doprinos radu ove institucije i arhivske djelatnosti (1989.), i nekoliko državnih ordena.¹⁷

Posljednje godine života don Gracija proveo je u Dobroti, u Domu časniha sestara - služavki maloga Isusa. Tu mu je pružena prava sestrinska briga i njega, a on je za časne sestre svakog dana služio misu. Nastavio se baviti i znanstvenim radom, što se vidi i iz popisa radova. Svracao je u Perast k bratovoj obitelji i u župni ured.

Zlatnu misu proslavio je 20. ožujka 1988. u crkvi blažene Ozane u Kotoru.

Don Gracija Brajković preminuo je 20. srpnja 1994. u kotorskoj bolnici. Pokopan je idućega dana u obiteljskoj grobnici na mjesnome groblju u Perastu.

¹⁶ *Adresar Katoličke crkve u SFRJ*, uredio Gabrijel Štokalo, OFM, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1986.

¹⁷ Marija Mihaliček, navedeni članak.

Ostavština obitelji Visković u Perastu ⁽⁹⁾

Piše:
Marija Mihaliček

Nekad bogata pokretna kulturna baština prikupljana u palačama pomorskih i plemićkih obitelji iz Boke kotorske osipala se i nestajala tijekom vremena. Ono što je ostalo poslije izumiranja nasljednika, migracija, ratova, potresa, a najviše nebrige za ovaj najosjetljiviji segment kulturnog naslijeđa, danas se samo malim dijelom sačuvalo kao privatno obiteljsko naslijeđe ili u fragmentima ako je naslijeđe postalo dijelom muzejske i arhivske građe u baštinskim ustanovama ili je kao dio crkvenih riznica postalo javno dostupno svjedočanstvo prošlosti...

Nepokretna imovina poznatih pomorskih obitelji – palače i kapetanske kuće – od ruševina sve više postaje dio suvremenog života, dobivajući nove namjene i turističku valorizaciju. To nije slučaj s pokretnim kulturnim naslijeđem koje je u tom pogledu na margini zanimanja i još nije prepoznato kao kulturna i muzejska vrijednost. Zato sam iznijela potrebu prezentiranja

primjera obiteljskih ostavština u primorskim mjestima Perastu, Dobroti, Prčanju i istaknula njihov značaj kao svjedočanstva pomorske tradicije, kulturološkog i civilizacijskog identiteta vlasnika, stanovnika ovog prostora. I ovaj segment naslijeđa dio je svjetske kulturne baštine koji zahtijeva adekvatnu zaštitu, održavanje i stvaranje uvjeta za prezentaciju u kulturno-turističkoj ponudi. Ipak, danas se može govoriti o izvjesnim pomacima u kulturnoj infrastrukturi u domeni muzejske prezentacije na području Kotora, ali bez vraćanja u funkciju Memorijalnog muzeja obitelji Visković u Perastu koji od 1979. godine ne postoji.

Kulturno-historijsko naslijeđe ove obitelji dragocjeno je i mora se konačno shvatiti da je nedopustivo razdvajanje bogate arhivske, bibliotečne građe i muzejskog materijala od ambijenta kome pripada, od obiteljske palače. To je moralna obveza društva prema onima koji su kulturnu baštinu stvaranu generacijama svojih predaka od XVI. do polovine XX. stoljeća ostavili da bude javno kulturno dobro u neodvojivoj cjelini. Arhitektonski kompleks Viskovića devastiran je desetljećima, a

vrijedne pokretne pohranjene su u Muzeju grada Perasta. O palači Visković se posljednjih desetljeća razmišlja kao o nekretnini – ruševini koja ima veliku tržišnu vrijednost zbog njezina položaja i atraktivnosti, a da se zadovoljenje njezine memorijalne, historijske i kulturne vrijednosti rješava s nekoliko kvadrata „memorijalne sobe“.

Ostavštinu Viskovića prikazala sam i u svjetlu prioritnog razvoja kulturnog turizma, s golemim potencijalom koji nosi njezina jedinstvenost – spoj arhitekture i ambijentalnih vrijednosti i muzejskog, bibliotečnog i arhivskog sadržaja koji joj pripada, po čemu je jedinstvena u ukupnoj kulturnoj baštini Boke kotorske i države Crne Gore.

Revalorizacija kompleksa Visković: najstarijeg stambenog dijela jedne od najljepših primjera fortifikacije – kule, palače uobličene početkom XVIII. stoljeća i rekonstruirane i dograđene u XIX. stoljeću, bit će u potpunosti ostvarena samo preko ponovno uspostavljene izgubljene memorijalne muzejske funkcije i kulturnom namjenom za ostale prostore palače.

Za čitatelje Hrvatskoga glasnika HGDCG priređujemo serijal u nekoliko nastavaka iz magistarske teme „Porodična kulturna baština u turističkoj ponudi - Ostavština porodice Visković u Perastu“, koja je obranjena 2011. godine na Fakultetu za turizam i hoteljerstvo u Kotoru, a publicirana 2016. godine pod naslovom: „Ostavština porodice Visković u Perastu“, u izdanji OJU „Muzeji“ - Kotor, uz potporu Ministarstva kulture Crne Gore, po programu za zaštitu i očuvanje kulturnih dobara.

Slike i grafike iz salona palače Visković

18. Raspeće sa sv. Ivanom i Marijom Magdalenom

Autor: nepoznati mletački slikar

Vrijeme: XVIII v.

Tehnika: ulje na platnu

Dimenzije: 132 × 95 cm

(Popis predmeta iz 1970., br. 157., Mali salon)

Jedina slika s religioznom tematikom koja je krasila salon Viskovića jest ovaj barokni rad nepoznatoga mletačkog slikara XVIII. vijeka. Na njoj su 2009. urađeni konzervatorsko-restauratorski zahvati u radionici Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika u Kotoru.

19. Historijska regata na kanalu Grande

Autor: Ivan Grubaš

Vrijeme: 2. pol. XIX. v.

Tehnika: ulje na platnu

Dimenzije: 118 × 85 cm

(Popis predmeta iz 1970., br. 156., Mali salon)

Veduta Venecije s prikazom tradicionalne svečanosti Regata storica. U prvom planu su barke i gondole s promatračima, od njih se otvara pogled na kanal Grande s palačama ukrašenim crvenim i plavim zastavama na prozorima. Na obalama kanala su dekorirane gondole, a duždev brod „Bucintoro“ posebno je ukrašen: Neptun s trozupcem i košarom cvijeća naslikan je ispred najraskošnije palače pred kojom je počasna loža s promatračima regate. Na sredini kanala su bijele gondole s natjecateljima, odjevenim u bijelo s crvenim kapama. Koloristički dominantne oker i smeđe nijanse na fasadama, zeleno-plava površina kanala, plavo nebo sa sivom izmaglicom. Na poledini slike je zapis: „Giovanni Grubas, pittore prospettico...“, a drugim rukopisom piše: „Da conservare nella casa Viscovich a Perasto, culla dei Grubas – Trieste 1895.“ Slika je 1998. godine postavljena u novi ukrasni ram.

Likovni prikazi pomorske tematike (akvareli, grafike)

Viskovići su u salonima svoje palače istaknuto mjesto dali prikazima pomorskih bitaka iz XIX. st., uspomenama na događaje u kojima je sudjelovao Hanibal Visković. Iako ovi prikazi ne predstavljaju veću umjetničku vrijednost, oni su zbog svoje dokumentarnosti zanimljivi, posebno što su ovo posljednji prikazi pomorskih bitaka u bogatoj likovnoj baštini pomorske tematike sačuvanoj u Perastu.

Dva ključna momenta bitke pokraj Pirana, koja se odigrala 21. i 22. veljače 1812. između engleskog jedrenjaka tipa vašela „Victorious“ i francuskog jedrenjaka istog tipa „Rivoli“, kao i predaja francuskog broda „Rivoli“, prikazani su na dvije grafike poznatoga tršćanskog marino-slikara Giovannija Luzze. Na francuskom brodu je kao kadet bio ukrčan Hanibal Visković i još jedan Peraštanin, kadet Vicko Mazarović. Na Gospi od Škrpjela se nalaze zavjetni darovi - slike s istim motivom koje je, prema Miroslavu Montaniju, naslikao Krsto Visković, prema grafikama. Viskovići su sačuvali po dva

otiska s istim prikazom, od kojih je jedan koloriran rukom Krsta Viskovića.

Čak tri ilustracije daju prikaz pomorske bitke pokraj Saint Jean d'Acree u Siriji, 23. lipnja 1841., u kojoj se istaknuo isti član porodice – Hanibal Visković. F. Fergola je autor akvarela Austrijska i engleska flota u luci Bejrut, zahvaćena olujom 3. decembra 1840. Na austrijskoj fregati „La gueerriera“, kojom je zapovijedao austrijski nadvojvoda Fridrick, plovili su Hanibal Visković i Ivan Martinović. Sva tri prikaza iz likovne dokumentacije pomorske tematike (sačuvanih zahvaljujući Viskovićima) ilustracija su značajnih historijskih previranja na Bliskom istoku iz vremena Tursko-egipatskog rata koji se vodio od 1839. do 1840. godine. Europske sile (Austrija i Velika Britanija) intervenirale su na strani Turske. Šalju svoje eskadre u Siriju da izvrše pritisak na Mehmeda Aliju. Britanski admiral Stopford s eskadrom blokira egipatsku flotu, Charles Napier, engleski komodor, rukovodi napadom na egipatska utvrđenja: Sidon, Beirut i Akku. Sam tok bitke, bombardiranja i osvajanja Saint Jean d'Acree prikazuju dvije grafike, sačuvane u palači Visković.

20. Bitka kraj Pirana, 1812. g.

Autor: Giovanni Luzzo
Vrijeme: XIX. v.
Tehnika: grafika
Dimenzije: 25 × 36 cm
Inv. broj: 106

(Popis predmeta iz 1970. br. 16. Veliki salon)

Prikaz sukoba na moru, dva jedrenjaka tipa „vašel“, koji viju englesku i francusku zastavu. U daljini, u plamenu, jedan je brik s talijanskom zastavom i engleski brik. Pokraj brodova su naknadno ispisani brojevi, koji odgovaraju legendi – descrizione, ispisanoj rukom na poleđini grafike

21. Bitka kraj Pirana, 1812. g.

Autor: Giovanni Luzzo
Vrijeme: XIX. v.
Tehnika: oleografija
Dimenzije: 40 × 55 cm
Inv. broj: 108

(Popis predmeta iz 1970. br. 159/1 Veliki salon)

Identičan prikaz bitke s legendom:

„Veduta del combattimento delledue Divisioni Navali nell'Adriatico, Francese ed Inglese, nelle note del 21. venedo 22. Febbrajo 1812. fra il Vascello Rivoli Francese ed il Vascello Vitorioso Inglese, e li rispettivi loro Brich lungi dieci migliaq in P:L: dalla coste dell'Istria il' innanzi Pirano.

1) Vascello Rivoli Francese, 2) Vascello Vitorioso Ingleze, 3) Brich Mercurio Italiano, 4) Brich Eridano e Mamulucco da lisi alla fuga, 5) Brich Visel Inglese.

Sul Vascello Rivoli eraqno imbarcati il sig. Anibale C Viscovich ed il sig. Vincenzo Mazzarovich ambi da perasto col grado d'aspiranti 2cl, che percorssero la via dal'onore come vedesi nell'et...“

Grafika je dosta oštećena od vlage, poslije čišćenja opremljena je paspartuom i ramom 1998.

22. Bitka kraj Pirana (Predaja francuskog broda „Rivoli“)

Autor: Giovanni Luzzo
Vrijeme: XIX. v.
Tehnika: oleografija
Dimenzije: 38 × 50 cm
Inv. broj: 108

(Popis predmeta iz 1970. br. 159/2., Veliki salon)

Prikaz trenutka predaje francuskog broda „Rivoli“ u pomorskoj bici pokraj Pirana, prikazanoj na prethodno opisanoj grafici, inv. broj: 107. Ispod je legenda teško čitljiva zbog oštećenja od vlage. Na poledini je tekst koji je ispisao Krsto Visković, koji objašnjava tok i rezultate ove pomorske bitke. Grafika ima originalni paspartu širine 8 cm i oštećeni crni ram sa zlatnim ornamentom širine 7,5 cm.

23. Bitka kraj Pirana (Predaja francuskog broda „Rivoli“)

Autor: Giovanni Luzzo
Vrijeme: XIX. v.
Tehnika: grafika, kolorirana
Dimenzije: 25 × 36 cm
Inv. broj: 217

(Popis predmeta iz 1970. br. 8., Veliki salon)

Drugi primjerak grafike je potpuno identičan primjerku s inv. brojem 106, ali ga je naknadno kolorirao Krsto Visković. On je u desnom donjem uglu ostavio svoj potpis: „Crile, 1874.“ Grafika je umetnuta u novi paspartu i ram, 1998.

24. Austrijska i engleska flota u oluji ispred Beiruta, 1840.

Autor: F. Ferola
Vrijeme: XIX. v.
Tehnika: akvarel
Dimenzije: 26 × 48 cm
Inv. broj: 105

(Popis predmeta iz 1970. br. 2., Veliki salon)

Na uzburkanome moru prikazani su jedrenjaci s austrijskim engleskim zastavama, od kojih dva imaju i parni pogon. Ovaj prikaz, koga odlikuje naivan crtež i svježiji kolorit prevladavajućih plavih tonova, naslikan je s očitom namjerom slikara da prikaže udruženo ratno brodovlje dvije pomorske sile pred obalom Sirije, ali ne u tijeku ratnih djelovanja, nego u borbi s olujnim morem, 3. prosinca 1840. Detaljnije su islikavani jedrenjaci koji su označeni brojevima, dok se u opširnoj legendi navodi: tip i imena jedrenjaka, broj topova kojima su bili naoružani.

Signatura u lijevom, donjem uglu: F tto Fergola, 1842.

25. Bombardiranje i osvajanje Saint Jean d'Acres

Autor: nepoznat
Vrijeme: 1841.
Tehnika: grafika
Dimenzije: 46 × 65 cm
Inv. broj: 219

(Popis predmeta iz 1970. br. 180., Mali salon)

Uz brdovitu obalu je puno jedrenjaka u napadu na utvrđenje prikazano na desnoj polovici grafike. Lijevo su šest jedrenjaka s engleskim i francuskim zastavama, desno od tvrđave je puno jarbola, jedara obavije-

26. Bombardiranje i osvajanje Saint Jean d'Acre

Autor: nepoznat
Vrijeme: XIX. v.
Tehnika: grafika
Dimenzije: 46 × 56 cm
Inv. broj: 218

(Popis predmeta iz 1970., br. 243., Treća soba)

Na drugom prikazu je prikazan trenutak osvajanja tvrđave poslije napada. Oko tvrđave u gustom dimu su prikazani brodovi: austrijski, engleski, francuski i jedan turski, devet s lijeve strane, a tri desno od utvrđenja. U prvom planu vide se tri engleska jedrenjaka koja imaju i pogon na paru, kako prilaze obali. Legenda na engleskom jeziku sadrži posvetu zaslužnome admiralu R. Stopfordu, komandantu Britanske flote.

nih dimom od artiljerije. U prvom planu je pramac broda i manji parobrod.

Ispod prikaza je tekstualni dio: imena brodova i sudionika bitke i legenda na engleskome jeziku.

Ispod je crnim tušem Visković dopisao legendu na talijanskom jeziku o sudjelovanju dvojice Peraštana: Hanibala Viskovića i Ivana Marinovića u ovoj bici.

Grafika je dosta oštećena, a jedina intervencija je urađena 1998. kada je oštećeni okvir (zlatni profilirani) zamijenjen crnim paspartuom od 7 cm i profiliranim sedefasto-sivim ramom.

27. Sukob jedrenjaka

Autor: nepoznat
Vrijeme: XIX. v.
Tehnika: kombinirana
Dimenzije: 26 × 40 cm
Inv. broj: 104

(Popis predmeta iz 1970. br. 158., Mali salon)

U centru prikaz jedrenjaka – fregate s tri jarbola s nadvišenim pramčanim i krmenim dijelom. Brod tamnosmeđe boje, s nizom topova, na krmi se vije crveno-žuta zastava. Na palubi se razaznaju sitne figura mornara, a oko jarbola je sivkasto-bijeli dim. Ispred pramca je jedna brodica na jedra, s veslačima, a još tri se udaljavaju od broda. Po svojoj prilici prikazan je trenutak kada posada napušta pogođeni jedrenjak. U daljini prema brdovitoj obali vidi se jedrenjak s tri jarbola.

Signature nema.

Na slici su izvršeni konzervatorsko-restauratorski radovi u Regionalnom zavodu za zaštitu spomenika kulture u Splitu, 1985. godine.

SERIJAL (15)

GRBOVI KOTORSKE VLASTELE

XIV VIJEKA

Piše:

Jovan J. Martinović

Za istoriju grada Kotora tokom prve polovine XIV vijeka neicrpno vrelo podataka čini prva, zapravo najstarija sačuvana knjiga kotorske notarske kancelarije od 1326 -1335. godine, te druga knjiga isprava za 1329. i period od 1332 – 1337. godine.

Ove dvije knjige, preklapajući se djelimično, pokrivaju razdoblje od 1326. do 1337. godine, a sadrže svaka po osam sveščica razne debljine, koje su ispisivali zakleti gradski notari.

Sadržaj notarskih isprava je izuzetno raznovrstan i zahvata sve oblasti života i društva srednjevjekovnog Kotora. Zapravo su ti unesci minijturni isječki svakodnevnog života visoko razvijene gradske komune Kotora u jednom re-

lativno ograničenom periodu, nešto poput kockica mozaika koje je moguće složiti u suvisle cjeline, kako bi se dobila jedinstvena i višeslojna slika života svih staleža kotorskog društva.

Podaci za plemićke porodice Kotora dobijeni su pažljivim čitanjem originalnih latinskih tekstova notarskih unesaka u kojima se kriju brojni podaci o svim vidovima aktivnosti za svakog pojedinog člana roda, te o rodbinskim odnosima i stepenu srodstva

među članovima pojedinih porodica, na osnovu čega su izrađena rodoslovna stabla. Takođe su doneseni i heraldički simboli, grbovi tih porodica sa opisima i grafički prikazanim bojama, te sa fotosima pojedinih sačuvanih primjeraka.

PRIMUTI

(PRIMUTTI, PRUMUTTI, PREMUTTI)

Kotorska plemićka porodica Primuti dosegla je svoj najveći uspon upravo u vrijeme koje zahvataju najstarije sačuvane notarske knjige.

Jireček o njima kaže da su plemići u Kotoru tokom XIV i XV vijeka, a zatim izvlači njihovo ime iz. Promotus (koji je

po njemu bio upravitelj Norika i zapadnorimski poslanik kod Atila, dakle, sredinom V vijeka, što je prilično smjela tvrdnja.

Manken pak po dubrovačkim izvorima zna samo za jednog, istina najpoznatijeg, člana toga roda tokom posmatranog perioda, Bista Tripuinovog Primuti, koji je 6. XII 1328.godine,

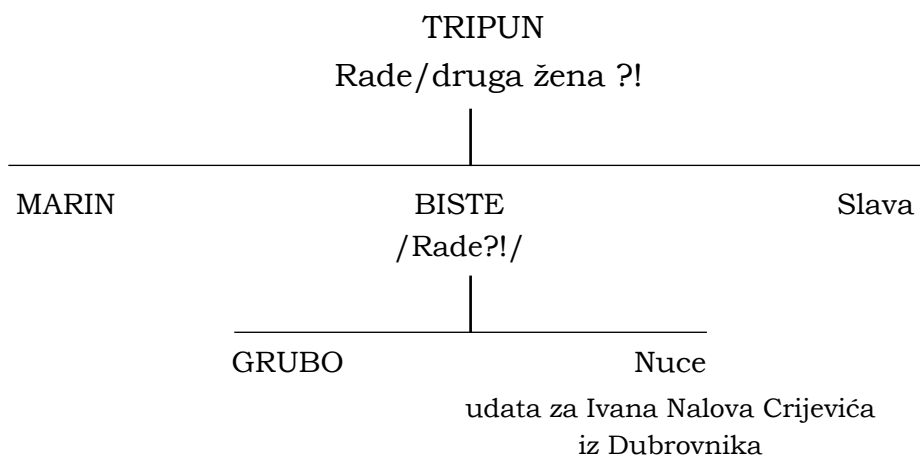
dakle, upravo one godine za koju u potpunosti nedostaju sveščići notarskih knjiga Kotora, dobio dubrovačko građansko pravo.

Grb roda Primuti nije u Kotoru nigdje sačuvan u tvrdom materijalu, već se opisuje prema Grbovniku kraljevine Dalmacije: plavo polje štita je raspolovljeno sa tri vertikalna stupca zlatne boje; uvrh štita, sa svake strane srednjeg stupca su dva zlatna krsta proširenih krakova (tzv. »mantovanski« krst?).

U kotorskim izvorima iz doba od 1326 - 1337. godine navode se Tripun Primuti, isključi-

vo u filijaciji svojih potomaka, zatim u dva navrata njegova žena Rade, svega jednom njegova kćerka Slave, pa dva puta sin Marin ili Maro, dok se najčešće pominje drugi sin Biste Tripunov Primuti, eventualno oženjen takođe Radom koja se samo jednom pominje, pa zatim Bistov sin Grubo i kćerka Nuce, udata za Ivana Nalova Crijevića iz Dubrovnika.

Na osnovu ovih podataka moguće je rekonstruisati genealoško stablo porodice Primuti (Premuti, Prumuti) u posmatranom periodu na sljedeći način:

(Po želji autora, tekst nije lektoriran.)

Sjećanje na *Zvonka Nikolića* (Tivat, 1926. - Pula, 2018.)

Misa zadušnica, šestomjesečni spomen na Zvonka Nikolića koji je preminuo u Zagrebu u 93. godini života, održana je u tivatskoj župnoj crkvi sv. Antuna u Tripovićima. Rodbina i prijatelji, Tivćani i Lastovljani, prisjetili su se Zvonka i molili za dušu čovjeka koji je cijelog života bio odan svome bokeljskom zavičaju.

Zvonko Nikolić rođen je 27. 2. 1926. godine u Tivtu. Roditelji su mu bili: otac Antun T. Nikolić iz Gornje Lastve, a majka Ljubica Petković iz Podkuka (Tivat). Osnovnu školu i gimnaziju pohađao je u Koto-

ru. U godinama poslije Drugog svjetskog rata dobiva stipendiju i upisuje se na Fakultet strojarstva i brodogradnje u Zagrebu. Nakon završetka studija ostaje u Zagrebu, gdje gradi karijeru uspješnog i savjesnog privrednika. Vodio je velike tvrtke u Zagrebu, a u Puli je podigao tvornicu Siporeks. Iako je Zvonko svoj radni vijek i skoro čitav životni vijek proveo u Zagrebu i Puli, nikada nije „ostavio“ Boku i živio ju je svakog dana bez obzira na to gdje se nalazio. Posrednu vezu sa zavičajem Zvonko je, kao i drugi Bokelji u Zagrebu, ostvario sudjelovanjem u zagrebačkoj podružnici Bokeljske mornarice. U dva mandata bio je i predsjednik Bokeljske mornarice 809. te nastojao održati što veću povezanost sa središnjicom u Kotoru.

Ni radne obveze ni udaljenost nisu mogle biti prepreka da pronađe priliku da „skokne doma“ - do Tivta. Tu, u rodnoj kući i đardinu uz more, najbolje se osjećao. Za tih boravaka obvezno je posjećivao Gornju Lastvu i svoju starinu u zaseoku Nikolićima. Teško se mirio s ratnim okolnostima 90-ih kada mu je, kao i mnogima, bila uskraćena radost posjeta zavičaju. Ali ni tada, a ni kasnije, nije pomišljao da svoju kuću i druge nekretnine prodaje ili mijenja za Hrvatsku.

Kao umirovljenik sve je više vremena boravio u Boki, nije propuštao biti prisutan na svim događajima koji su povezani s Hrvatima iz Boke ko-

torske kao što je obnavljanje Zavičajnog društva „Napredak“, osnivačka skupština Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore i Hrvatske građanske inicijative te svi kulturni događaji u organizaciji hrvatskih udruga.

Zvonko Nikolić gajio je duboku ljubav prema Tivtu, Lastvi i cijeloj Boki, što nije neobično, ali je on sve svoje slobodno vrijeme, posebice nakon odlaska u mirovinu, provodio u traganju za historijskom građom u antikvarijatima, muzejima i arhivima koja ga je vodila do saznanja o bokeljskoj prošlosti.

Iako profesionalno tehničke struke, Zvonko je oduvijek bio zaljubljenik u povijest, posebno Boke. Ta strast pobudila je i onu drugu: sakupljanje knjiga s povijesnom tematikom, kao i originala i kopija starih karata Boke i katastarskih prikaza Lastve i Tivta iz doba Austrije. Veliko znanje o povijesti Boke nikad nije zapisao, više je o tome volio pričati. Njegovu kolekciju, s poštovanjem, čuvaju nasljednici: supruga i djeca. Ljubav za Tivat i Boku Zvonko je prenio na svoju obitelj pa svi članovi obitelji i dalje s radošću dolaze i vode brigu o kući, koju je sagradio Zvonkov otac Anton Nikolić (1888. - 1946.). Zvonko Nikolić umro je u Puli, 22. 8. 2018. godine, i počiva uz svog oca na zagrebačkome Mirogoju.

*Redakcija Hrvatskoga
glasnika*

In memoriam

Krsto Kiko Tomičić

(1944. - 2019.)

UTivtu je u 75. godini preminuo Krsto Kiko Tomičić, majstor fotografije i dugogodišnji radnik Centra za kulturu Tivat.

Dođe i to vrijeme kada se osobna priznanja i zasluge, nastojanja i ostvarenja pojedinih osoba prenesu na kolektiv, na ponos i baštinjenje, zavjet i pamćenje. Obilježe neki ljudi određeno razdoblje pa se ono pamti po njima, njihovom zaslugom povežu se neki događaji. A upravo to se događa s pri-

čom o fotografiji, amaterskom filmu u Boki, Foto kino klubu Mladost iz Gornje i Donje Lastve, Radio Tivtu, INDOK centru i Centru za kulturu Tivat. Moglo bi se još nabrajati...

Odlaskom Krsta Kika Tomičića, svi koji su naučili služiti se „aparatom“, od ‘58. godine prošlog vijeka, ili snimiti film „trakom“, „lijepeći u montaži“, baš kao i oni koji znaju da je Radio Tivat nastao u njegovoj „Škodi“ i da je još uvijek jedini u Crnoj Gori, koji, liše državno-

ga u Podgorici, ima dva studija, pamtit će dio vlastitog trajanja njegovim imenom. Dvanaest njegovih filmova i dvadeset i devet nagrada, s dvadeset festivala diljem Europe, baš kao i one u Trstu, Nizozemskoj ili ondašnjem Sovjetskom Savezu, postadoše našima, a priče, priče i priče o zajedničkom druženju potvrđuju da se trajanje zaista može zaslužiti.

Neven Staničić

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Časopis bez granica

Časopis Hrvatski glasnik, izdavača Hrvatskog građanskog društva, jedino je glasilo Hrvata Crne Gore. Bavi se temama važnim za život hrvatske zajednice u Crnoj Gori: političkim, gospodarskim, društvenim, kulturnim, povijesnim... ali je i u stalnoj misiji povezivanja dvaju država Hrvatske i Crne Gore

Distribuirana se u Crnoj Gori, Hrvatskoj, Europi, SAD, Kanadi, Australiji...

Otvoreni smo za suradnju, sugestije i dobronamjerne primjedbe.

Nastojimo da svaki sljedeći broj uradimo bolje i kvalitetnije, sa raznolikim i zanimljivim sadržajem.

Budite i dalje s nama, šaljite Vaše priloge, budite i Vi jedan od kreatora našeg i Vašeg lista!

ČASOPIS MOŽETE PRONAĆI:

- U katedrali sv. Tripuna u Kotoru
- U uredu HGD CG
- U Tivtu kod Andrije Krstovića

Tiskanje časopisa potpomogli:

FOND ZA ZAŠTITU I OSTVARIVANJE MANJINSKIH PRAVA CRNE GORE • GRAD DUBROVNIK
• DUBROVAČKO-NERETVANSKA ŽUPANIJA • TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA •
ZRAČNA LUKA DUBROVNIK • MERCATOR CRNA GORA – IDEA • SREDIŠNJI DRŽAVNI URED
ZA HRVATE IZVAN R. HRVATSKE • INA CRNA GORA • MARDESIGN – RIJEKA

MEDIJSKI PARTNERI

99,0 MHz i 95,3 MHz

LOKALNI JAVNI EMITER RADIO KOTOR

S ponosom nosimo ime svoga grada!

INA

CRNA GORA

Izravni letovi iz Dubrovnika!

Croatia Airlines
Rim
Venecija

Vueling
Rim

Volotea
Venecija

easyJet
Milano

easyJet
Edinburgh
London
Bristol

British Airways
London

Monarch
Birmingham
London

Jet2.com
Belfast
Edinburgh
Leeds
Manchester
Newcastle
Nottingham

Norwegian
London

Thompson Airways
Bristol
Glasgow
London
Manchester
Newcastle
Birmingham

Vueling
Barcelona

Iberia
Madrid

Norwegian
Barcelona
Madrid

SAS
Kopenhagen
Oslo
Stockholm

Norwegian
Bergen
Helsinki
Kopenhagen
Oslo
Stavanger
Stockholm
Trondheim

Finnair
Helsinki

Croatia Airlines
Pariz
Nica

easyJet
Lyon
Pariz
Toulouse

Volotea
Bordeaux
Nantes
Marseille

Transavia France
Pariz

Croatia Airlines
Düsseldorf
Frankfurt

Lufthansa
Frankfurt
München

Eurowings
Berlin
Düsseldorf
Hamburg
Hannover
Stuttgart

EasyJet
Berlin

Air Berlin
Düsseldorf

Transavia München

DUBROVNIK AIRPORT
ZRAČNA LUKA DUBROVNIK

☎ headoffice@airport-dubrovnik.hr / ☎ +385 (0) 20 773 100 / ☎ +385 (0) 20 773 322

ISPLATI SE!

kupovina u iDEA prodavnicama

Uvijek mi je usput jer ima više od 100 prodavnica

U Idei uvijek mogu da pronađem domaće crnogorske proizvode

Baš svaki dan pronađem više od 300 artikala na akciji

akcija! KATALOG vikend akcija!

ISPLATI SE!

Penzioneri se posebno isplati

Super Karticom

super cijena

Dokazano dobri i povoljni K plus proizvodi

Sa Super Karticom sakupljam bodove i svaki dan Imam preko 1000 Super cijena

OKUŠI KRAJA MORA

SENIOR KLUB

SENIOR BONI

K Plus

ZG

CROATIA
Full of life

ZAGREB

GRAD KULTURE / CITY OF CULTURE

pogledajte poslušajte osjetite / see listen feel

ISKORISTITE
MOGUĆNOSTI
KOJE VAM PRUŽA
ZAGREB CARD

USE THE
POSSIBILITIES
OFFERED BY
ZAGREB CARD

tel. + 385 (0)1 481 40 51

TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA
ZAGREB TOURIST BOARD

infozagreb.hr